

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Viittomakielentulkkiopiskelijoiden itsenäinen harjoittelu

Työvälineitä harjoitteluun ja harjoittelun ohjeistamiseen

Essi Tikanoja

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

Toukokuu/2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Essi Tikanoja	Sivumäärä 68 ja 8 liitesivua
Työn nimi Viittomakielentulkkiopiskelijoiden itsenäinen harjoittelu – työvälineitä harjoitteluun ja harjoittelun ohjeistamiseen	
Ohjaava(t) opettaja(t) Liisa Halkosaari	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Humanistinen ammattikorkeakoulu, Liisa Martikainen	
Tiivistelmä <p>Viittomakielentulkkiopiskelijat ovat suuren haasteen edessä: neljän opiskeluvuoden aikana tulisi omak-sua työelämään siirtymisen kannalta riittävä viittomakielen taito. Koulutuksen tarjoamien opintojen ohel-la opiskelijoiden tulisi harjoittaa viittomakielen taitojaan myös itsenäisesti. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa konkreettista ja ajankohtaista tietoa siitä, miten ja kuinka paljon viittomakielen tulkkiopiskeli-jat harjoittelevat itsenäisesti. Lisäksi tavoitteena oli selvittää tulkkiopiskelijoiden harjoittelun h-jaiden hyödyllisyyttä sekä sitä, kuinka tulkkiopiskelijat voisivat paremmin tukea opiskelijoiden itsenäistä harjoittelua. Yleisenä tavoitteena oli siis osallistua tulkkiopiskelijoiden kehittämiseen.</p> <p>Opinnäytetyön aihetta tutkittiin verkkopohjaisella kyselylomake tutkimuksella, johon pyrittiin saamaan mahdollisimman kattava joukko Humanistisen ammattikorkeakoulun tulkkiopiskelijoi-ta. Yhteensä vas-taajia oli 119 eli 69 % kokonaisjoukosta. Kyselylomakkeessa tulkkiopiskelijoiden itsenäisen harjoittelun määrää ja muotoa sekä oppilaitoksen roolia selvitettiin mitta-asteikollisin ja avoimin kysymyksiin. Kerätty aineisto käsiteltiin tilastollisin menetelmin ja sisällönanalyysin keinoin. Tutkimustulokset esitellään numeerisesti, graafisesti sekä sanallisesti.</p> <p>Tutkimustuloksissa esitellään yleiskuvaus tulkkiopiskelijoiden itsenäisestä harjoittelusta. Lisäksi itsenäistä harjoittelua kuvataan yksin toteutettavan sekä sosiaalisissa konteksteissa tapahtuvan harjoittelun osalta. Toteutuneen harjoittelun määrän ohella tutkimustuloksissa pyritään tuomaan mahdollisimman laajasti esille myös erilaisia harjoittelukeinoja, jotta opinnäytetyö toimisi osaltaan itsenäisen harjoittelun ”vinkkioppaana”. Lisäksi tulosten raportoinnissa kuvataan opiskelijoiden tyytyväisyyttä tulkkiopiskelijoiden antamaan itsenäisen harjoittelun ohjeistukseen ja esitellään opiskelijoiden toiveita ohjeistuksen kehittämiseksi.</p> <p>Opinnäytetyötä voivat hyödyntää viittomakielentulkkiopiskelijat, muut viittomakielen opiskelijat sekä tulkkiopiskelijat. Viittomakielen opiskelijat voivat käyttää opinnäytetyötä hyväksi oman harjoittelunsa suunnittelussa mm. harjoitteluvinkkejä poimimalla. Tulkkiopiskelijat puolestaan voivat hyödyntää ajan-kohtaista tietoutta opiskelijoidensa ohjaamisessa ja lisäksi opinnäytetyössä esille nostetut ongelma-kohdat ja tuen tarpeet voidaan pyrkiä huomioimaan tulkkiopiskelijoiden kehittämisessä.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin tilaustyönä Humanistiselle ammattikorkeakoululle.</p>	
Asiasanat kielen oppiminen, suomalainen viittomakieli, itseopiskelu	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Essi Tikanoja	Number of Pages 68 + 8
Title Independent studying of the sign language interpreting students – tools for studying and for the guidance of studying	
Supervisor(s) Liisa Halkosaari	
Subscriber and/or Mentor HUMAK University of Applied Sciences, Liisa Martikainen	
<p>Abstract</p> <p>Sign language interpreting students face a big challenge: during their four-year study they should acquire sufficient sign language skills to work as interpreters. That's why students should, in addition to participating in the instruction, also study independently. The aim of this thesis was to produce concrete and current information about how and how much students study independently. Another goal was to examine the usefulness of the instructions that the educators have given for self-study. The research also examined how the education system could further support independent study. The overall objective was therefore to take part in developing the interpreting education.</p> <p>The topic of the thesis was studied by a questionnaire survey on the Internet. In total 119 interpreter students of the HUMAK University of Applied Sciences participated, which is 69 % of the overall amount of the interpreting students in HUMAK. The questionnaire contained quantitative and qualitative questions that measured the amount and means of independent study, and the role of the educators. The collected material was processed by statistical methods and content analysis. The results are presented numerically, graphically and verbally.</p> <p>An overview of the independent study is presented in the research results. In addition, independent study conducted by practicing alone as well as within social contexts is represented. The amount of the actual training is described, but also the different training methods are widely explained, in order for the thesis to serve as a sort of a guide with tips for independent practice. Furthermore, students' satisfaction towards the guidance of the educators, and wishes for developing the guidance, are presented in the results.</p> <p>The thesis can be used by sign language interpreting students, their educators and other students of sign language. Sign language students can use the thesis when planning their studying, e.g. by picking tips for practicing. On the other hand, the educators can make use of the thesis when guiding their students. Also, the presented problems and needs for support could be considered in the education of sign language interpreting.</p> <p>The thesis was made for HUMAK University of Applied Sciences.</p>	
Keywords Language learning, Finnish Sign Language, Self-study	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 HAASTEENA VIERAAN KIELEN OPPIMINEN	7
2.1 Käsityksiä vieraan kielen oppimisesta ja opettamisesta	7
2.2 Kielellinen tietoisuus ja opiskelustrategiat oppimisen tukena	9
2.3 Autenttisuus ja autonomisuus opiskelussa	10
2.4 Suomalainen viittomakieli	12
2.4.1 Viittomakielen oppiminen vieraana kielenä	13
2.4.2 Viittomakielen opetus ja opiskelu	15
3 VIITTOMAKIELEN OPISKELU TULKKIKOULUTUKSESSA	17
3.1 Viittomakielentulkkipäätös Humanistisessa ammattikorkeakoulussa	17
3.2 Opintojen rakenne	18
3.3 Viittomakielen ja tulkkaustaitojen osuus koulutuksessa	18
3.4 Koulutuksen tarjoamien viittomakielen taitojen riittävyys työelämässä	20
4 VIITTOMAKIELEN ITSENÄISEN OPISKELUN MAHDOLLISUUKSIA	20
4.1 Kirjallisuus	20
4.1.1 Oppikirjat	21
4.1.2 Sanakirjat	22
4.1.3 Teoriatieto viittomakielestä ja viittomakielisistä	23
4.2 Media	25
4.2.1 Television viittomakieliset ohjelmat	25
4.2.2 Viittomakieliset videotiedotteet	26
4.2.3 Internet	26
4.2.4 Muu media	27
4.3 Autenttiset tilanteet kielitaidon kehittäjinä	27
4.3.1 Vierailut kuurojen yhdistyksillä	28
4.3.2 Viittomakieliset tapahtumat	29
4.3.3 Opetustulkkipäätös Otto	30
4.3.4 Viittomakielialan työt	30
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	31
5.1 Tutkimuskysymykset	31
5.2 Tutkimusaineisto	32
5.2.1 Kyselylomake aineistonkeruussa	32
5.2.2 Aineistonkeruu	33
5.2.3 Aineiston analysointi	34
5.3 Tutkimustulosten raportointi	36
6 TULKKIOPISKELUJOIDEN ITSENÄINEN HARJOITTELU	37
6.1 Itsenäisen harjoittelun määrä ja riittävyys	37
6.2 Hyödyllisimmät harjoittelun muodot	39
6.3 Itsenäisen harjoittelun ideoiden lähteet	40
7 VIITTOMAKIELEN HARJOITTELEMINEN YKSIN	41
7.1 Erilaiset harjoittelumuodot	42
7.1.1 Tulkkipäätösten harjoitteluohjeet	43
7.1.2 Tulkkipäätösten harjoitteluvinkit	44

7.2 Harjoittelussa käytettävät itseopiskelumateriaalit	45
7.2.1 Vinkit materiaaleista	47
8 VIITTOMAKIELEN HARJOITTELU SOSIAALISISSA KONTEKSTEISSA	48
8.1 Harjoitleminen opiskelukavereiden kanssa	48
8.1.1 Toteutettuja harjoittelun muotoja	49
8.1.2 Vinkkejä yhteistoimintaan	49
8.2 Viittomakielisten parissa harjoitleminen	50
8.2.1 Tulkkiopiskelijoiden kontaktit viittomakielisten kanssa	51
8.2.2 Viittomakielisiin tapahtumiin osallistuminen	53
8.2.3 Opetustulkkipalvelus Otto ja työt viittomakielialalla	55
9 TOIVEET OPPILAITOKSEN LISÄTUESTA	56
10 POHDINTA	57
10.1 Työn luotettavuusarviointia	58
10.2 Johtopäätökset	59
10.3 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkotutkimushaasteet	61
LÄHTEET	64
LIITE 1 HUMAKin viittomakielentulkin koulutuksen rakenne	69
LIITE 2 Linkkikokoelma	70
LIITE 3 Sähköisen kyselylomakkeen runko	74

1 JOHDANTO

Viittomakielentulkin ammatti on monella tapaa haastava. Työkentällä pärjätäkseen viittomakielentulkki tarvitsee monipuolisia taitoja: osaamisalueisiin kuuluvat muun muassa työkielten hallinta, yleinen kielitieteellinen taju, kulttuurintuntemus suomenkielisen ja viittomakielisen kulttuurin osalta sekä kulttuurien välisen viestinnän hallitseminen. Tulkit vaaditaan myös tulkkausprosessin hallintaa, skemaattista ajattelua, asiakaspalvelutaitoja, ammattieettisyyttä sekä kykyä työskennellä monenlaisissa toimintaympäristöissä erilaisten asiakasryhmien parissa. Näitä erilaisia taitojaan soveltaen viittomakielentulkit voivat toimia opiskelutulkkauksessa sekä asioimistulkkauksessa lukuisilla eri aloilla. Asiakaskunta sisältää kuuroja, huonokuuloisia sekä kuurosokeita, jolloin myös erilaiset tulkkaustavat ja lisätoiminnot (kuten opastus ja kuvailu) kuuluvat tulkin ammatinkuvaan. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2008, 10.)

Tavoitteita ja vaatimuksia siis riittää. Tulkkikoulutuksen ja -opiskelijoiden suurena haasteena on työkentän vaatimuksiin nähden lyhyt koulutus. Tulkkikoulutuksen alkuaikoina, 1980-luvulla, tulkeiksi ryhtyivät pääasiassa sellaiset henkilöt, joilla oli kuuroja sukulaisia. Tällöin tulkkiopiskelijat olivat useimmiten äidin- tai ensikieleltään viittomakielisiä. Nykyään tulkkiopiskelijoista suurimmalle osalle viittomakieli on vieras kieli, jonka opiskelu aloitetaan vasta tulkkikoulutuksessa. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 55–56.) Usein valmistuneet tulkit kokevat koulutuksen tarjoamien viittomakielen ja tulkkauksen opintojen olevan työelämäänsä siirtymisen kannalta riittämättömiä (Nikoskinen 2010, 95). Jo ensimmäiseltä opiskeluvuodelta lähtien tulkkiopiskelijoille painotetaan sitä, että kontaktituntien sekä annettujen tehtävien ohella viittomakieltä ja viittomakielistä kulttuuria tulisi opiskella myös itsenäisesti.

On selvää, että mitä enemmän harjoittelee, sitä enemmän opiskeluvuosien aikana ehtii oppimaan. Pakkalan (2004) opinnäytetyössä haastateltujen opiskelijoiden mukaan itsenäisen harjoittelun määrä vaihtelee kuitenkin melko paljon. Viittomakielen itsenäinen opiskelu ei ole aina aivan yksinkertaista. Puhuttujen kielten itsenäisessä opiskelussa voidaan käyttää apuna muun muassa lukuisia televisio-ohjelmia, radiota, sanomalehtiä, kirjoja sekä Internetiä. Usein on myös mahdollista mennä matkailmaan tai vaihto-oppilaaksi maahan, jossa kyseistä kieltä käytetään. (Coleman & Baumann 2005, 140–160.) Viittomakieltä opiskeltaessa tilanne on toinen: viittomakie-

listä materiaalia ei ole loputtomasti tarjolla, eikä ole olemassa ”kuurolandiaa”, jonne voisi lähteä kielikylpyyn. Opiskelijat joutuvatkin käyttämään luovuuttaan itsenäisessä harjoittelussa.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa konkreettista tietoa siitä, millaisia mahdollisuuksia viittomakielen itsenäiseen harjoitteluun on ja mitä keinoja opiskelijat tosiasias-
 ssa harjoittelussaan käyttävät. Tarkoituksena on myös tuoda esille opiskelijoiden ”hiljaista tietoa” eli hyviksi, tehokkaiksi ja hauskoiksi havaittuja harjoitteluvinkkejä. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tulkikoulutuksen lehtoreille ajankohtaista tietoa siitä, mitä ja kuinka paljon opiskelijat oppimisensa eteen todellisuudessa tekevät. Tämän kautta lehtoreilla on mahdollisuus puuttua opiskelijoiden työskentelyyn ja antaa vinkkejä harjoitteluun. Opinnäytetyön tilaajan, Humanistisen ammattikorkeakoulun, toiveesta opinnäytetyössä selvitetään tulkikoulutuksen tarjoamien itsenäisen harjoittelun keinojen hyödyllisyyttä sekä tulkikoulutuksen mahdollisuuksia tukea opiskelijoiden itsenäistä harjoittelua. Opinnäytetyön yleisenä tavoitteena on siten osallistua tulkikoulutuksen kehittämiseen.

Opinnäytetyön aiheesta ei ole tehty Suomessa aiemmin tutkimuksia, mutta muutamassa päättötyössä käsitellään hieman vastaavia aiheita. Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijan Johanna Pakkanen (2004) opinnäytetyö *Yksi iso opintoviikko – Viittomakielentulkkiopiskelijoiden kokemuksia viittomakielen oppimisesta vuonna 2004* sivuaa aihetta, sillä myös siinä tarkastellaan tulkkiopiskelijoiden viittomakielen oppimista ja opiskelua. Pakkala keskittyy tutkimuksessaan kouluoppimiseen ja tulkikoulutuksen tarjoamiin oppimismahdollisuuksiin, mutta tässä opinnäytetyössä näkökulma rajataan sen sijaan vain opiskelijoiden vapaa-ajalla tapahtuvaan itsenäiseen opiskeluun. Myös Outi Pääkkösen Pro gradu -tutkielma *”Viittomakieli avaa silleen toisella tavalla maailmaa”*: Viittomakielentulkkiopiskelijoiden kokemuksista viittomakielen opiskelusta vieraana kielenä (2001) tarkastelee tulkkiopiskelijoiden vieraan kielen oppimista. Pääkkösen tutkimuksen painopisteenä ovat kuitenkin opiskelijoiden kokemukset, kun taas tässä tutkimuksessa keskitytään opiskelijoiden konkreettisiin toimiin oppimisensa edistämiseksi.

2 HAASTEENA VIERAAN KIELEN OPPIMINEN

Vieraan kielen oppimisesta on muodostettu erilaisia teoreettisia malleja, oletuksia ja hypoteeseja, mutta yhtä yleisesti tunnustettua ja tutkimukseen perustuvaa vieraan kielen oppimisen teoriaa ei ole olemassa (Jaakkola 2000, 149). Vieraan kielen omaksumista käsittelevissä teorioissa korostetaan vaihtelevasti esimerkiksi synnynnäistä kielen omaksumisen kykyä tai ympäristötekijöiden ja sosiaalisen kontekstin vaikutusta kielenoppimiseen (Lightbown & Spada 2006, 29). Seuraavassa esitellään lyhyesti aikaisemmin vallalla olleita opetusmetodeja, joiden pohjalta voidaan arvioida myös tämänhetkisiä käsityksiä oppimisesta. Lisäksi kuvataan nykykäsitystä tehokkaaseen kielenoppimiseen vaikuttavista seikoista

2.1 Käsityksiä vieraan kielen oppimisesta ja opettamisesta

Vieraan kielen opetuksen alkuvaiheissa käytettiin ”kielioppi-käännös”-metodia, joka pohjasi kreikan ja latinan kielen opetukseen ja painotti vahvasti kieliopin ja kääntämisen harjoittelua. Sanastoa opiskeltiin listoilta, ja tavoitteena oli kyky muodostaa oikeaoppisia kirjoitettuja lauseita. Opiskelu oli opettajajohtoista ja tapahtui pääasiassa opiskelijoiden omalla äidinkielellä. Sota-aikaan kielioppi-käännös-metodin vastapainoksi syntyi audiolingvaalinen metodi, joka korosti puhumista ja kuuntelemista, sillä sen tarkoituksena oli tuottaa sodan tarpeisiin sujuvia vieraiden kielten puhujia. (Griffiths 2008, 255.) Audiolingvistisen opetuksen menetrit pohjautuivat 1940–1970-luvuilla vallalla olleeseen behavioristiseen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen perustuu imitointiin, toistoharjoituksiin, opitun vahvistamiseen ja tapojen kautta oppimiseen. Luokkaopetuksessa esimerkiksi dialogeja ja lauserakenteita harjoiteltiin täten ulkoa opetteluun kautta. (Lightbown & Spada 2006, 34.)

Edellä kuvattujen metodien puutteita alettiin kuitenkin vähitellen huomata, ja vallalle nousivat muun muassa Noam Chomskyn käsitys universaalikieliopista (Universal Grammar) sekä Krashenin monitorimalli (Monitor Model). Nämä teoriat käsittelevät kielen oppimista synnynnäisen kyvyn (universaalikielioppi) ja viiden kielen oppimista koskevan perushypoteesin (monitorimalli) kautta. (Griffiths 2008, 255.) Teorioita on

kritisoitu muun muassa niiden empiirisen testattavuuden puutteista, mutta niiden vaikutuksia voidaan yhä nähdä kieltenopetuksessa (Lightbown & Spada 2006, 35–37).

Parin viime vuosikymmenen aikana kieltenopetus on kehittynyt ja monipuolistunut valtavasti (Hentunen 2004, 17). Opetusmetodeissa on korostettu esimerkiksi kieliopin harjoittelua tilanteiden kautta, luonnollista oppimista, kohdekielen käyttöä opetuksessa sekä liikkeen ja kokonaisvaltaisten aistikokemusten merkitystä oppimiselle (Griffiths 2008, 259).

Vieraan kielen oppimista koskevien käsitysten muutoksissa voidaan nähdä yleiset ihmis- ja oppimiskäsitysten muutokset. Nykyään oppimista lähestytään pääasiassa holistisen ihmiskäsityksen kautta, jolloin oppija pyritään huomioimaan kokonaisuutena. Vieraan kielen oppimista pidetään sekä yksilöllisenä että sosiaalisena prosessina, eli oppimiskäsitys on luonteeltaan sosiokonstruktivistinen. (Kaikkonen & Kohonen 2000, 7.) Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusperiaate on, että kaikki uusi tieto rakentuu aina aiemman tietämyksen pohjalle. Olennaista on opiskelun kytkeminen aitoihin tilanteisiin oppijan aktiivisen toiminnan avulla. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppimistuloksiin johtavat sisäiset ja ulkoiset oppimisprosessit ovatkin yhtä lailla merkityksellisiä kuin oppimistulos itsessään. Konstruktivismi korostaa myös mahdollisimman laajaa oppimismetodien käyttöä, jossa käsiteltävää asiaa lähestytään monen aistikanavan kautta. Oppimistulosten kannalta konstruktivistinen opetus on tehokkaampaa kuin perinteiset opetusmuodot, mutta se vaatii opiskelijoilta suurempaa panostusta. (Hentunen 2004, 6-15.)

Vieraiden kielten opetuksessa painopiste on vaihtunut kielellisestä kompetenssista kommunikatiiviseen kompetenssiin, eli kielellisten rakenteiden sijaan nykyopetuksessa painotetaan kielen käyttöä erilaisissa viestintätilanteissa (Kaikkonen & Kohonen 2000, 8). Sosiokulttuurisen opetuksen mukaisesti oppiminen onkin tietyssä ympäristössä tapahtuvaa välittyntä toimintaa ja oppimisen välineinä voidaan käyttää erilaisia sosiaalisia ja kulttuurillisia resursseja (Kalaja 2011). Oppimisessa pyritään luonnollisesti hyvään kielikompetenssiin, mutta tärkein tavoite ei ole syntyperäisen kieltenpuhujan taitotaso vaan kyky selviytyä mahdollisimman hyvin kulttuurienvälisistä kohtaamisista. Tämä kulttuurienvälisen oppimisen näkökulma on nykyisen vieraan kielen opetuksen keskiössä. Tällöin kielitaidon ohella huomioitavia seikkoja ovat

muun muassa kulttuurisidonnainen käyttäytyminen, suvaitsevaisuus, keskinäinen ymmärrys sekä tulkinta. (Kaikkonen 2000, 49–52.)

2.2 Kielellinen tietoisuus ja opiskelustrategiat oppimisen tukena

Erityisesti nuoruus- tai aikuisiällä opiskeltaessa oppimiseen vaikuttavat metalingvistinen tietoisuus ja kognitiivinen kypsyys, jotka mahdollistavat ongelmanratkaisukyvyn käytön sekä osallistumisen kielestä keskustelemiseen (Lightbown & Spada 2006, 30). Vieraan kielen oppiminen nähdään aktiivisena prosessina, jossa oppija rakentaa äidinkielestään omaksumiensa kielirakenteiden varaan ymmärryksensä kielen systemaattisesta olemuksesta ja käytöstä. Vieraan kielen oppiminen etenee yhtäläisyyksien ja erojen tiedostamisen sekä kielen siirtovaikutuksen hyödyntämisen kautta. (Kaikkonen & Kohonen 2000, 7–8.) Oppijan äidinkieltä pohjalta tekemät päätelmät kielen rakenteesta vaikuttavat vieraan kielen oppimiseen toisaalta positiivisesti, mutta voivat toisaalta johtaa myös virheellisiin oletuksiin (Lightbown & Spada 2006, 30). Kielellisen tietoisuuden ja metakognitiivisten taitojen kehittämiseen pyritään nykyään kiinnittämään myös kielikasvatuksessa entistä enemmän huomiota (Kaikkonen & Kohonen 2000, 7).

Kielen oppimisessa ja itsenäisessä harjoittelussa käytettävät opiskelustrategiat voidaan jakaa potentiaalisesti tietoiisiin ja ongelmasuuntautuneisiin toimintatapoihin. Potentiaalisella tietoisuudella tarkoitetaan sitä, että kielenoppija käyttää hyvin toimivia oppimisstrategioita tiedostamattaan. Tällaista harjoittelua voi olla esimerkiksi vieraan kielen ääneen puhuminen tai vieraskielisen musiikin kuunteleminen. Ongelmasuuntautuneilla toimintatavoilla taas pyritään nimenomaisesti keskittymään niihin kielitaidon osa-alueisiin, joiden harjoittelu ei tapahdu itsestään. Olettamuksena on, että kielenoppimiseen tarvitaan sekä tiedostamaton että tietoinen puoli. (Dufva & Martin 2002, 248.) Jotta opiskelu olisi mahdollisimman tehokasta ja mielekäästä, tulisi kielenopiskelijan lisäksi olla tietoinen toisaalta jo käyttämistään opiskelustrategioista, mutta myös siitä opiskelumenetelmien kirjosta, josta hän voisi saada tukea ja tehostusta opiskeluunsa. (Kantelin 2004, 5.) Monipuolisten oppimisstrategioiden käytön lisäksi tehokkaassa oppimisessa olennaista on muun muassa kielen muodon sekä merkityksen huomiointi, aktiivinen kielen käyttäminen ja halu ymmärtää kohdekielen kie-

lisysteemiä. Lisäksi oppimiseen vaaditaan kielen opiskelun perimmäisen syyn hahmottamista ja oman oppimisen reflektointia. (Edmondson 2000, 22–23.)

Perinteisesti vieraan kielen oppimisen tärkeänä osa-alueena pidetään sanastoa, sillä sanavaraston kartuttamisen kautta kommunikaatiomahdollisuudet laajenevat selkeästi. Sanavaraston hallinnassa voidaan erottaa produktiivinen (eli aktiivinen) ja reseptiivinen (eli passiivinen) sanavarasto, joista kielen vastaanottamisessa käytettävä passiivinen sanavarasto on 3–10 kertaa suurempi kuin omassa tuottamisessa käytetty aktiivinen sanavarasto. Lisäksi kielenoppimiseen kuuluu potentiaalinen sanavarasto eli kyky päätellä tuntemattomia sanoja ja luoda uusia sanoja. (Hentunen 2004, 65.) Sanastoa oppiakseen opiskelijoiden on saatava perustiedot siitä, mitä sanastoa tulisi oppia, miten oppiminen tapahtuu ja kuinka oppimista voidaan arvioida. Sanaston kehittämisen oppimiskeinoja ovat aihealueittaisen opiskelun ja asiayhteyksistä päätteilyn lisäksi esimerkiksi sanakirjan ja sanakorttien käyttö sekä sanan osien analysointi. (Moir & Nation 2008, 159.) Hentunen (2004) mukaan olennaista on sanojen liittäminen henkilökohtaisiin merkityksiin eli sanan yhdistäminen aiempaan tietoon ja kokemuksiin. Tärkeää on opiskella sanoja teksteistä, ei vain sanalistoina, jotta uudet opitut sanat kiinnittyisivät kontekstiin. (Hentunen 2004, 66–67.)

2.3 Autenttisuus ja autonomisuus opiskelussa

Tämänhetkisten vieraan kielen oppimiskäsitysten keskiössä ovat termit autenttisuus ja autonomisuus. Autenttisuus voi nyky maailmassa näkyä oppimisessa ja opettamisessa monella tapaa: oppitunneilla tai itsenäisessä harjoittelussa käytettävät tekstit voivat olla autenttisia (esimerkiksi vieraskieliset sanomalehdet, videot ja kirjallisuustekstit), mutta hyvin tärkeä osa autenttisuutta ovat myös henkilökohtaiset kontaktit, kuten vieraskielisten tapaaminen esimerkiksi opintomatkoilla tai verkkokontaktien kautta (Kaikkonen 2000, 58). Kaikkosen mukaan autenttisuutta on myös se, että oppija on itse oman oppimisensa tekijä ja kokija. Autenttisen oppimisen ja opettamisen päämäärän Kaikkonen (2000, 54–55) tiivistää seuraavasti:

Autenttisen vieraan kielen oppimisen ja opetuksen tulee siis pyrkiä aitojen kokemusten hankkimiseen vieraasta kielestä ja sen käytöstä sekä antaa oppijalle mahdollisuuksia testata havaintojaan ja oppimistaan mahdollisimman aidoissa tilanteissa ja aidolla tavalla.

Myös Kawai (2008, 218–219) korostaa kielen oppimista kohdekielisessä ympäristössä. Hänen mukaansa vieraan kielen oppiminen on hyvin vaikeaa, mikäli opiskeltavalle kielelle ja kulttuurille altistuminen on vähäistä. Tällöin kielen oppimisessa jäävät puutteellisiksi kielen sosiolingvistiset piirteet (kuten erilaiset rekisterit), paralingvistiset piirteet (kuten intonaatio), ei-lingvistiset piirteet (kuten ilmeet ja kehonkieli) sekä opiskeltavan kielen kulttuurilliset käsitykset. Brownin (2008, 201–202) mukaan kielenoppijan kontaktit natiivien kielenkäyttäjien kanssa vaikuttavat vahvasti vieraan kielen ääntämisen oppimiseen. Autenttiset kohtaamiset vaativat kielenoppijalta ponnisteluja ja epävarmuuden sietoa, mutta niiden kautta on mahdollista välttää opiskelun jääminen teoreettiseksi ja epämotivoivaksi (Kaikkonen 2000, 58).

Vieraan kielen oppimista koskevassa tutkimuksessa ajankohtaista on lisäksi kielenoppijan autonomisuus. Kielenoppijat ovat opiskelussa yhä aktiivisempia, ja oppimista tapahtuu entistä enemmän luokkaopetuksen ulkopuolella. (Pitkänen & Karlsson 2011.) Oppijan omalla panostuksella ja ahkeruudella on motivaation ja lahjakkuuden ohella olennainen merkitys oppimistulosten saavuttamiselle (Hentunen 2004, 17; Kaikkonen & Kohonen 2000, 8). Myös Kalaja (2011) korostaa kielenoppijan aktiivista roolia ja vastuuta omasta oppimisestaan. Kalajan mukaan oppijan toimijuutta (eli aktiivisuutta tarttua ympäristön tarjoamiin oppimismahdollisuuksiin) ohjaa oppijan oppimishistoria, mutta samalla myös ympäristön käsitys kielistä ja niiden asemasta.

Hyviin oppimistuloksiin vaikuttavat kielenoppijan aktiivisuus kohdekielen käytössä ja havainnoinnissa sekä halu ottaa kielenkäytössään riskejä (Edmondson 2000, 22). Hyvien oppimistulosten ohella kielitaito voi kehittyä oppijan oman aktiivisuuden kautta myös monipuolisemmaksi, kuten tuore tutkimus Jyväskylän yliopiston englannin kielen pääaineopiskelijoiden oppimiskokemuksista osoittaa. Tutkimuksen osallistujat kokivat oppineensa kouluopetuksessa pääasiassa vain englannin kielen perusteita, kuten kielioppia ja sanastoa, ja kieli koettiin formaalina systeeminä. Koulun ulkopuolella opiskelijat sen sijaan olivat aktiivisia kielen kuluttajia ja käyttäjiä, jolloin kieli koettiin formaalin systeemin sijaan viestintävälineenä, ja opiskelijat kokivat oppineensa paljon muun muassa kulttuurista ja elävästä sanastosta. (Kalaja 2011.) Oppilaan aktiivisuuden ja itsenäisyyden tukeminen pyritään huomioimaan myös nykyisessä opettajan roolissa, jossa opettajaohitoisen opetuksen sijaan korostuu oppimisen ohjaaminen. Myös opiskelun sosiaalisen aspektin huomioimista pidetään tärkeänä, sillä ryh-

mä tukee jäsentensä oppimista ja persoonallista kasvua. (Kaikkonen & Kohonen 2000, 8–9.)

Itseohjautuvassa oppimisessä keskeisessä osassa ovat opiskelijan metakognitiiviset kyvyt. Metakognitiivisten tietojensa avulla opiskelija kykenee itse hahmottamaan, mitkä asiat hän hallitsee ja mitä asioita hän ei vielä osaa. Metakognitiivisten taitojensa avulla opiskelija kykenee säätelemään opiskeluaan itselleen tehokkaimmaksi muun muassa tavoitteiden asettelulla ja harjoittelutilanteiden tietoisella etsimisellä. Myös metakognitiivinen tieto kielen oppimisesta, tehtävien vaatimuksista ja tehtävän suorittamiseen soveltuvista strategioista on hyvin olennaista kielenopiskelun onnistumiselle. (Jaakkola 2000, 11–12.) Täysin itsenäinen opiskelu, jossa oppilaan sisäinen motivaatio sanelee opiskelun, vaatii kuitenkin äärettömän suurta kurinalaisuutta. Aikuisopiskelussa itsenäistä toimintaa usein vaaditaan, mutta sen ei tulisi tarkoittaa sitä, että opiskelija jätetään ilman opettajan tai ryhmän apua ja tukea. (Hentunen 2004, 30–31.)

2.4 Suomalainen viittomakieli

Viittomakielet ovat luonnollisia kieliä, viestintäkanava vain eroaa puhutuista kielistä. Viittomakieli on siis konventionaalista eli sopimuksenvaraista sekä produktiivista eli uusiutuvaa. Laadullisesti ja rakenteellisesti viittomakielet ovat yhtä kehittyneitä kuin puhutut kielet, ja niiden avulla voidaan ilmaista kaikkea, mitä puhutulla kielelläkin. Viittomakielet ovat myös yhtä monimutkaisia ja monitulkintaisia kuin puhutut kielet. (Malm & Östman 2000, 10–16.) Äidinkielenä tai ensikielenä viittomakieltä myös opitaan samalla tapaa kuin puhuttua kieltä. Visuaalisessa viittomakielisessä ympäristössä kasvavat lapset oppivat viittomakielen luonnollisesti, eikä viittomakieltä siis tarvitse opettaa heille erikseen (Takkinen 2000, 62).

Rakenteellisesti viittomakieli jakautuu viittomiin, jotka ovat vastaavia perusyksiköitä kuin puhutun kielen sanat. Yksittäinen viittoma jakautuu rakenneosiin, joista jokainen tuo viittomaan merkityksen. (Takkinen 2000, 55.) Viittomiin sisältyviä rakenneyksiköitä ovat käsimuoto (sormien asento viittoman aikana), paikka (käden sijainti viittojan keholla tai viittojan edessä olevassa viittomatilassa), liike (käden tekemä liike), orientaatio (kämmenten ja sormien suunta) sekä ei-manuaaliset elementit (suun asennot ja

liikkeet). Yksittäinen viittoma voi koostua yksittäisistä rakenneyksiköistä tai rakenneyksiköiden jonoista, kuten esimerkiksi muuttuvasta käsimuodosta. (Jantunen 2003, 28.) Edellä mainittujen viittoman rakenneyksiköiden lisäksi kasvojen, kehon ja pään liikkeet ovat merkityksellisiä yksittäisissä viittomissa sekä lauseissa. Myös hyvin pienet liikkeet, kuten kulmakarvojen asennot, katseen suunta tai silmien siristäminen, voivat olla viestin kannalta merkityksellisiä. (Malm & Östman 2000, 24–25.)

Viittomakieli on osin ikonista eli kuvallista. Osa viittomista viittaa kohteeseensa hyvin läpinäkyvästi, kun taas joskus ikonisuus on läpinäkymättömämpää. (Malm & Östman 2000, 26.) Konkreettiseen kohteeseen voidaan viitata esimerkiksi sen muotoa, liikettä tai käsittelemistä jäljittelevällä viittomalla (Rissanen 2006, 29). Leksikoltaan viittomakieli jakautuu kiinteisiin sanakirjamuotoisiin viittomiin sekä produktiivisiin polysyntetisiin viittomiin, joissa useita merkityksiä sulautuu yhteen viittomaan (Takkinen 2000, 55). Lauserakenteiltaan viittomakieli on usein erilaista kuin puhuttu kieli, esimerkiksi ensin mainitaan usein aika ja paikka, sitten tekijä ja lopuksi kerrotaan, mitä tapahtuu (Malm & Östman 2000, 28). Vaikka kieli ei perustu puhuttujen kielten sanoihin tai rakenteisiin, voidaan viittomakielellä tarvittaessa myös koodata puhutun kielen sanoja sormiaakkosia käyttäen.

2.4.1 Viittomakielen oppiminen vieraana kielenä

Suomalaisen viittomakielen oppimista vieraana kielenä ei ole juurikaan tutkittu, vaan lähes kaikki suomalaisen viittomakielen oppimista koskeva tutkimus painottuu kuurojen lasten kielenoppimiseen. Aiheesta on kuitenkin valmistunut vuonna 2004 Bertold Fuchsin väitöskirja, joka käsittelee foneettista didaktiikkaa. Tutkimuksessaan Fuchs (2004) on selvittänyt suomalaisen viittomakielen foneemien opettamisen keskeisiä seikkoja ja tehnyt aiheesta tuntisuunnitelmia eritasoisille viittomakielen opiskelijoille. Viittomakielen oppimista vieraana kielenä käsittelee myös Päivi Jäntin pro gradu -tutkielma *Suomalaisen viittomakielen rakenteen ja tilankäytön oppiminen vieraana kielenä* vuodelta 2005. Valmisteilla on lisäksi Outi Ahosen lissensiaatintyö, joka käsittelee suomalaisen viittomakielen oppimista vieraana kielenä (Ahonen 2011). Suomalaisen viittomakielen opiskelua vieraana kielenä esitellään seuraavassa valmistuneiden tutkimusten pohjalta ja puhutun vieraan kielen oppimiseen verraten.

Kuten aiemmin esitettiin, on vieraan kielen oppimisen pohjalla aina oppijan hahmotus omasta äidinkielestään. Viittomakielen opiskelijoilla on yleensä kokemusta oman äidinkielensä hallinnan lisäksi myös vieraiden kielten opiskelusta, sillä toisin kuin kieltenopiskelu yleensä, viittomakielen opiskelu vieraana kielenä aloitetaan usein vasta aikuisiässä. Opiskelussa tuleekin hyödyntää opiskelijan valmiita taitoja. Yleensä viittomakielen aikuisopiskelijoille on aiemmista vieraan kielen opinnoista tuttua sanaston (viittomisto ja viittomanmuodostus), kieliopin (morfologia ja syntaksi) sekä fonetiikan (artikulaatio) opiskeleminen. Lisäksi myös muissa vieraissa kielissä opiskellaan kohdekielen yhteisön viestintätapoja (pragmatiikka) sekä kohdekielistä kulttuuria. (Fuchs 2004, 407.)

Suurin ero vieraan puhutun kielen ja viittomakielen opiskelussa on modaaliteetti- eli viestintäkanavan ero. Kuulevat opiskelijat ovat tottuneet kuuntelemaan ja puhumaan kieliä eli käyttämään oraalis-auditivista viestintäkanavaa. Viittomakielen opiskelussa joudutaan kuitenkin sopeutumaan uuteen modaaliteettiin, sillä viittomakielet ovat gesturaalis-visuaalisia kieliä. Opiskelijan aivoissa ei ole vielä kehittyneenä visuaalisen viestin vastaanoton skeemaa, joten viittomakielen oppiminen vaatii ensin muun muassa visuaalisen erottamisen tarkentumista sekä näkökentän laajentumista, jotta opiskelija ikään kuin oppii ”näkemään” kielellistä viestintää. (Fuchs 2004, 406.) Myös Jäntin (2005) tutkimuksessa havaittiin, että viittomista vastaanottaessa opiskelijan on hankala erottaa kaikkia viittomien rakennepiirteitä (käsimuodot, liikkeet, paikat, orientaatio ja huulio) nopeasti. Tällöin viittomisen vastaanottaminen koetaan alkuun kuormittavana. (Jäntti 2005, 69.)

Sen lisäksi, että opiskelija oppii ”näkemään” kieltä, on hänen pystyttävä myös itse tuottamaan kieltä koko kehollaan. Tämä voi olla varsinkin aikuisopiskelijoille psykologinen kynnyks, sillä suomalaiseen kuulevien kulttuuriin liittyy tietynlainen vähäeleisyys. (Fuchs 2004, 406.) Opiskelijoiden voi olla hankalaa hahmottaa omien käsiensä käsimuotoja, paikkoja, liikkeitä ja orientaatiota, sillä opiskelijat eivät ole tottuneet niin tarkkaan liikkeiden tuottamiseen ja havainnointiin. Alkuun viittomakielen tuottaminen voi tuntua myös jäykältä ja viittomisasento epäluontevalta. (Jäntti 2005, 69.) Yksittäisten viittomien oppimista helpottaa kuitenkin erityisesti alkuvaiheessa se, että viittomisto on osin ikonista. Viittomien ikonisuus ei kuitenkaan juuri hyödytä tekstin vastaanottamisessa. (Fuchs 2004, 406.) Yleensä viittomien ja viittomakielen oppiminen

tuntuu joka tapauksessa alkuvaiheessa usein etenevän nopeasti (Jäntti 2005, 70). Kieliopin osalta viittomakielen opiskelu voi tuntua hankalalta, sillä viittomakielen kielioppi on hyvin erilainen kuin puhutuissa kielissä. Aiemmat kielenoppimiskokemukset eivät näin ollen juurikaan hyödytä esimerkiksi opeteltaessa viittomakielen käyttöä syntaksissa. Viittomakielellä ei myöskään ole kirjallista muotoa, millä on opiskelun kannalta hyvät ja huonot puolensa. Toisaalta opiskelijan ei tarvitse opiskella samasta kielestä sekä puhuttua että kirjoitettua muotoa, kuten yleensä vierasta kieltä opeteltaessa, mutta kielen kirjallinen muoto tukisi esimerkiksi kielioppiasioiden havainnollistamista ja auttaisi itsenäistä opiskelua. (Fuchs 2004, 406–407.)

2.4.2 Viittomakielen opetus ja opiskelu

Kuten aiemmin on esitetty, vieraiden kielten opettamista koskevat pedagogiset suuntauksat vaihtelevat ajan myötä. Myös viittomakielen opiskelussa voidaan soveltaa nykyään vallalla olevia konstruktivistisia metodeja, jotka painottavat opiskelijan omaa aktiivista roolia tiedon muokkaajana ja tulkitsijana, sekä metakognitiivisia ”oppimaan oppimisen” taitoja. (Fuchs 2004, 406). Nykykäytännöt opetuksessa kuitenkin vaihtelevat, sillä tutkimustiedon puutteen vuoksi ei ole selvää, miten viittomakielen opetus tulisi aloittaa, miten opinnoissa pitäisi edetä tai millä tavoin opiskelujen haasteellisuutta pitäisi lisätä ja missä vaiheessa (Vivolin-Karén 2002, 33). Myös esimerkiksi amerikkalaisen viittomakielen (ASL) opetuksessa tilanne on kirjava: tällä hetkellä käytössä on ainakin 6 yleistä opetussuunnitelmaa, jotka eroavat toisistaan käsiteltävien aiheiden, kielellisten rakenteiden tyyppien sekä painotusten (sanasto, kielioppi tai kulttuuri) osalta. Opetussuunnitelmat ovat myös laadultaan erilaisia: osa perustuu vanhempaan ja osa uudempaan tietoon oppimisesta. (Rosen 2010, 348–352.)

Suomessa Jyväskylän yliopistossa vuonna 1998 aloitettu viittomakielinen luokanopettajakoulutus ja vuonna 2004 perustettu suomalaisen viittomakielen oppiaine tuovat kuitenkin vähitellen lisää asiantuntemusta ja tutkimustietoa viittomakielestä ja sen opettamisesta (Keski-Levijoki 2008, esipuhe). Lisäksi Hely-projektin toimesta valmistui vuonna 2003 *Luonnos opetussuunnitelmaksi ja suomalaisen viittomakielen rakenteesta*, joka on laadittu kuulevien aikuisten viittomakielen opetuksen perustaksi. Opetussuunnitelmassa käytetään pohjana yleistä kielten taitotasokuvausta, sillä sen tavoitteena on saada suomalainen viittomakieli yhdeksi yleisten kielitutkintojen kieleksi.

Taitotasoiille on laadittu tietyt tavoitteet, joita opiskelijan tulisi peruskieliopista saavuttaa. (Vivolin-Karen & Alanne 2003, 5.) Suomalaisen viittomakielen opetuksen kehittämisessä tärkeää työtä ovat tehneet myös Kuurojen Palvelusäätiön Hyvä tulevaisuus kuuroille lapselle -projektin (myöhemmin Juniori-ohjelma) työntekijät. Projektissa kuurot viittomakielen opettajat ovat kehittäneet yhteistyönä sekä viittomakielen opetusta, opetusmenetelmiä että opetusmateriaalia. (Vivolin-Karén 2002, 37.)

Yleistä viittomakielen didaktiikkaa ei kuitenkaan siis vielä ole kehitetty, eikä viittomakielen opettajien koulutusta ole järjestetty yhtä laajasti kuin puhuttujen kielten opettajilla. Tästä huolimatta viittomakieltä opetetaan jatkuvasti vieraana kielenä. Keskeisiä viittomakielen opiskelijaryhmiä ovat kuurojen lasten vanhemmat, tulkit, kuurojen lasten opettajat sekä sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaiset. Viittomakieltä opiskellaan myös oman mielenkiinnon vuoksi. Viittomakielen opetusta järjestetään muun muassa yliopistoissa, ammattikorkeakouluissa, ammattikouluissa, kansalaisopistoissa, kansanopistoissa, Kuurojen Palvelusäätiön järjestämällä perhekursseilla sekä erikseen perheopetuksena kuurojen lasten vanhemmille. (Fuchs 2004, 404.) Opiskelijan omasta statuksesta ja opiskelupaikasta riippuen opintojen tavoitteet ja sisällöt voivat vaihdella suuresti.

Viittomakielen opetus- ja opiskelutarkoituksiin tuotettu materiaali on melko vähäistä, kuten myöhemmin tarkemmin osoitetaan. Ongelma on yleinen: myös esimerkiksi amerikkalaisen viittomakielen opiskelussa oppimateriaalin puute on suuri ongelma. Amerikkalaisen viittomakielen opiskelijoiden määrä on jatkuvassa kasvussa, mutta oppimateriaalit ovat pääasiassa kaupallisia eivätkä usein perustu tieteellisiin teorioihin viittomakielen oppimisesta. (Thoryk 2010, 100–120.) Oppimateriaalin tuottamiselle haasteita aiheuttaa muun muassa viittomakielen kirjallisen muodon puuttuminen, jonka vuoksi valmiiden mallitekstien ja laajojen sanastojen tuottaminen oppikirjoihin ei ole mahdollista. Oppikirjoissa voidaan kuitenkin käyttää viittomien kuvia, suomenkielisiä selityksiä sekä viitottuja tekstejä videomuodossa. (Fuchs 2004, 406–407.)

Viittomakielisen oppimateriaalin vähäisyydestä johtuen opettajilla on suuri valta viittomakielen mallina. Tämän seikan vuoksi suositeltu käytäntö on, että viittomakieltä opettaa sitä ensikielenään oppinut kuuro tai kuuleva (vanhemmiltaan tai sisaruksiltaan viittomakielen omaksunut) henkilö. Tämä mahdollistaa opetuksessa ja opiskeli-

joiden arvioinnissa tarvittavan riittävän vahvan kielellisen varmuuden. Viittomakieli myös muuttuu ajan mukana, ja alueelliset erot viittomissa voivat olla suuria. Viittomakielisillä opettajilla on oletettavasti eniten tarvittavaa tietoisuutta kielen varianteista. Kuuron opettajan opetuksessa opiskelijat myös tottuvat alusta alkaen kuurojen kulttuuriin ja viittomakieliseen viestintään. (Fuchs 2004, 407.) Keskeisimmissä suomalaista viittomakieltä opettavissa oppilaitoksissa (mm. Diakin ja HUMAKin tulk kikoulutukset, Kuurojen kansanopisto, Turun kristillinen opisto ja Jyväskylän yliopisto) on kuitenkin nähty hyväksi käyttää opettajana sekä natiiveja viittomakielisiä että kuulevia ei-natiiveja henkilöitä joko vuorotellen tai peräkkäin (Vivolin-Karén 2002, 33).

3 VIITTOMAKIELEN OPISKELU TULKKIKOULUTUKSESSA

Viittomakielentulkkien koulutusta järjestävät Suomessa Humanistinen ammattikorkeakoulu (Kuopiossa ja Helsingissä) sekä Diakonia-ammattikorkeakoulu (Turussa). Seuraavassa esitellään Humanistisen ammattikorkeakoulun (HUMAK) tarjoaman koulutuksen rakennetta ja viittomakielen taitojen osuutta koulutuksessa.

3.1 Viittomakielentulk kikoulutus Humanistisessa ammattikorkeakoulussa

Humanistinen ammattikorkeakoulu aloitti toimintansa vuonna 1998 (Opinto-opas 2010–2011, 8). Samana vuonna viittomakielentulk kikoulutus laajeni ammattikorkeakoulutasoiseksi ja Kuopiossa aiemmin järjestetty opistotasoinen tulk kikoulutus muuttui Humanistisen ammattikorkeakoulun organisoimaksi, 140 opintopisteen laajuiseksi viittomakielentulk kikoulutukseksi. Vuodesta 2001 lähtien HUMAK on järjestänyt tulk kikoulutusta myös Helsingissä. Vuonna 2003 tulk kikoulutus piteni nelivuotiseksi ja on nyt laajuudeltaan 240 opintopistettä eli 160 opintoviikkoa. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry 2010.) Viittomakielentulkin koulutusohjelman tavoitteena on kouluttaa ammattitaitoisia asioimis- ja opiskelutulkkeja sekä kääntäjiä. Ammattitaidon kehittämisessä olennaisia osa-alueita ovat ammattikielten sujuva hallinta, laaja yleissivistys, viittomakielen ja suomenkielen kulttuurin erityispiirteiden tuntemus, ammattietiikka sekä tulkkausprosessin hallinta. (Opinto-opas 2010–2011, 97.)

Humanistisen ammattikorkeakoulun viittomakielentulkkipikoulutukseen otetaan vuosittain uusia opiskelijoita 48, niin että Kuopiossa ja Helsingissä aloittaa vuorovuosittain 30 tai 18 opiskelijaa. Lukuvuonna 2008–2009 HUMAKin viittomakielentulkkipikoulutuksessa opiskeli yhteensä 183 opiskelijaa perustutkinnon, jatkotutkinnon ja erikoistumisopintojen koulutusohjelmissa. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2008, 1-2.)

3.2 Opintojen rakenne

Viittomakielentulkin koulutusohjelma on laajuudeltaan 240 opintopistettä. Humanistisen ammattikorkeakoulun uusimman opetussuunnitelman mukaan opinnot jakautuvat HUMAKin yhteisiin opintoihin (10 op), ammattikielten opintoihin (80 op), viittomakielentulkin ammatillisiin opintoihin (80 op), ammatillisiin suuntautumisopintoihin (30 op), opinnäytetyöopintoihin (30 op) sekä vapaasti valittaviin opintoihin (10 op). (Opinto-opas 2010–2011, 96.) Tarkemmat jaottelut ovat nähtävissä liitteessä 1.

Opiskeluvuosien kuluessa opiskelussa painottuvat erilaiset taidot. Ensimmäisenä vuonna keskitytään suomalaisen viittomakielen perusteiden ja suomen kielen opiskeluun. Lisäksi aloitetaan kääntämiseen liittyvät opinnot ja suoritetaan HUMAKin yhteisiä opintoja. Toisena opiskeluvuonna vahvistetaan suomalaisen viittomakielen osaamista ja kääntämisen lisäksi aloitetaan tulkkauksen opinnot. Kolmantena opiskeluvuonna keskitytään tulkkaukseen ja aloitetaan varsinaiset opinnäytetyöopinnot. Neljäntenä opiskeluvuotena opiskelijat suorittavat pääasiassa suuntautumisopintoja valitsemaltaan osa-alueelta (tulkkaus, pedagogiikka, kansainvälinen toimintaympäristö) ja työstävät opinnäytetyönsä valmiiksi. (Opinto-opas 2010–2011, 98.)

3.3 Viittomakielen ja tulkkaustaitojen osuus koulutuksessa

Viittomakielen opiskelu painottuu koulutuksessa ammattikielten opintoihin (80 op). Myös kääntämisen ja tulkkauksen opiskelussa, eli viittomakielentulkin ammatillisissa opinnoissa (80 op), painotetaan viittomakielen taitojen kehittämistä. Seuraavassa esitellään näiden opintojen osuutta tulkkipikoulutuksessa.

Ammattikielten (suomalainen viittomakieli, suomen kieli ja vieraat kielet) opintojen tarkoituksena on saavuttaa elävä ja joustava kielitaito sekä suomalaisessa viittoma-

kielessä että suomen kielessä. Tavoitteena on oppia tuntemaan kielen olemus ja kyetä soveltamaan kielen teoreettisia elementtejä käytäntöön. Opiskelijoita ohjataan myös kielen arviointiin ja analysointiin sekä palautteen antamiseen ja vastaanottamiseen. Kieliopintoihin kuuluu lisäksi viittomakielisen kielivähemmistön ja kulttuurin tuntemus. (Opinto-opas 2010–2011, 99.) Ammattikielten opinnoista 50 opintopistettä keskittyy viittomakielen opiskeluun. Viittomakielen opinnot jakautuvat 10 opintojaksoon, joista jokaisessa keskitytään sanastollisesti elämän eri osa-alueiden viittomistoon. Opintojaksoissa opiskellaan myös viittomakielen rakenteellisia ja kieliopillisia seikkoja, joissa edetään helpoista perustaidoista aina monimutkaisiin kielellisiin rakenteisiin. Lisäksi opintojaksoissa perehdytään esimerkiksi viittomakieliseen kulttuuriin ja historiaan, viittomakielen tutkimukseen, kuurojen yhdistystoimintaan sekä viittomakielisiä koskevaan lainsäädäntöön ja edunvalvontatoimintaan. (Opinto-opas 2010–2011, 104–109.)

Viittomakielentulkin ammatillisissa opinnoissa paneudutaan tulkkaus- ja käännösteorioihin, tulkkaus- ja käännösprosesseihin, tulkkauksen lajeihin, tulkinnoksen ja käännöksen arviointiin sekä erilaisiin työelämätaitoihin. Tavoitteena on, että opintojen jälkeen opiskelija kykenee toimimaan tulkkina yksin, tulkkiparina tai tulkkitiimin kanssa erilaisissa tilanteissa. Tämän vuoksi opinnoissa pyritään vahvistamaan opiskelijan yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, analysointi- ja arviointitaitoja sekä tulkin roolin sisäistämistä. (Opinto-opas 2010–2011, 100.) Lisäksi opintojaksoilla paneudutaan muun muassa ammattietiikkaan, viittomakielentulkin ammatinkuvaan, tulkin rooliin, erilaisiin asiakasryhmiin, tulkkauksen analysointiin sekä käännöksiin osana tulkkausta. (Opinto-opas 2010–2011, 113–122.)

Ammattikielten opintojen ja ammatillisten opintojen lisäksi viittomakielen taitoja harjoitellaan suuntautumisopinnoissa (30 op). Kaikissa suuntautumisvaihtoehdoissa yhteisenä opiskellaan opintojakso *Suomalaisen viittomakielen semantiikka ja pragmatiikka* (5 op), mutta muutoin kieliopintojen määrä vaihtelee opiskelijan valitsemasta suuntautumisalasta riippuen. (Opinto-opas 2010.)

3.4 Koulutuksen tarjoamien viittomakielen taitojen riittävyys työelämässä

Elina Nikoskisen tuoreessa tutkimuksessa *Viittomakielentulkkien työelämään sijoittuminen, koulutuskokemukset ja jatko-opintosuunnitelmat* (2010) selvitettiin vuosina 2001–2008 työelämään siirtyneiden tulkkien mielipiteitä HUMAKin viittomakielentulkikoulutuksen tarjoamista työelämävalmiuksista. Koulutuksen hyödyllisimpiä asioita arvioitaessa vastauksissa painottuivat selkeästi eniten ammatin teknis-taidolliset kva-lifikaatiot, kuten viittomakielen ja tulkkauksen taidot. Tulkit pitivät näitä taitoja sekä välttämättöminä että hyödyllisimpinä työelämään siirryttäessä. (Nikoskinen 2010, 92–94.) Samat asiat nousivat kuitenkin esille myös vastaajien toiveissa siitä, mihin koulutuksessa tulisi keskittyä enemmän. Lähes kaikki tulkit kuvasivat viittomakielen ja tulkkauksen opintoja riittämättömiksi, ja jatkossa koulutukselta toivottiin eniten ni-menomaan teknis-taidollisiin kykyihin panostamista. Viittomakielen opetusta toivottiin muun muassa olevan tuntimääräisesti enemmän ja lisäksi korostettiin sen jatkuvuutta opintojen loppuun asti. Koulutukselta toivottiin myös aiempaa enemmän painotusta viittomakieleltä puhutun kielen suuntaan tulkkaukseen. (emt. 95–96.)

4 VIITTOMAKIELEN ITSENÄISEN OPISKELUN MAHDOLLISUUKSIA

Itsenäisen opiskelun toteutumisen edellytyksenä on, että opiskelija muodostaa itse-lleen tavoitteita ja kykenee työskentelyssään joustavuuteen, pitkäjänteisyyteen, aktii-visuuteen ja itsearviointiin. Esimerkiksi työskentelyn suunnittelu voi kuitenkin olla vai-keaa, ja usein siihen tarvittaisiin selkeää ohjeistusta. (Hentunen 2004, 31–32.) Seu-raavissa kappaleissa kuvataan viittomakielen itsenäisen opiskelun mahdollisuuksia lähdemateriaalien puitteissa mahdollisimman monipuolisesti, mutta kuvausta ei kui-tenkaan tule pitää kaikenkattavana.

4.1 Kirjallisuus

Perinteisesti vieraiden kielten opiskelussa oppikirjoilla on valtava merkitys niin opetta-jajohtoisessa kuin itsenäisessä opiskelussa (esim. Hentunen 2004, 39). Kuten edellä on esitelty, viittomakielisiä oppikirjoja on kuitenkin melko hankalaa tuottaa ja siten niiden määrä on melko vähäinen. Seuraavassa esitellään olemassa olevaa kirjallista materiaalia oppikirjojen, sanakirjojen sekä teorialiedon osalta.

4.1.1 Oppikirjat

Ensimmäinen viittomakielen opettajille tarkoitettu painettu teos oli Kuurojen Liiton vuonna 1974 julkaisema *Viittomakielen opas* -kirjanen ja sen oheismateriaali *Asiaviittomakielen kielipillisiä harjoituksia*. 70-luvun lopulla Kuurojen liitto julkaisi myös myös *Alan Viittoa* -vihkosen (1976) ja *Viittomakieli*-kirjan (1979). (Vivolin-Karén 2002, 43.) Teokset ovat kuitenkin suppeita ja ne on kirjoitettu ennen suomalaisen viittomakielen tutkimusta, joten ne eivät nykyisellään juurikaan hyödytä viittomakielen opetusta tai opiskelemista. 1980-luvulla alkaneen tutkimusprojektin myötä syntyi Terhi Rissasen kirjoittama tutkimusraportti *Viittomakielen perusrakenne* (1985) sekä Terhi Rissasen ja Päivi Pimiän *Kolme kirjoitusta viittomakielestä* (1987). Nämä teokset ovat viittomakielialan tutkimuksen kannalta olennaisia, mutta niiden hyödyntäminen opetuksessa ja opiskelussa vaatii vankkoja pohjatietoja yleisestä kielitieteestä. (Vivolin-Karén 2002, 43.)

Varsinaisia viittomakielen oppimateriaaleja alettiin tuottaa vasta 1980-luvulla. Tällöin julkaistiin Juha Paunun kirjat *Viito elävästi 1* ja *Viito elävästi 2*. Paunun kirjasarja oli ensimmäinen, jossa painotettiin kuurojen käyttämää viittomakieltä viitotun suomen sijaan. 1991 julkaistiin Hanna Putkosen *Kaksisataa kivaa* -kirjat opettajalle ja oppilaalle. Ensimmäiset videokuvaa sisältävät oppimateriaalit olivat Juha Paunun *Opi ymmärtämään viittomakieltä 1-2* (1994) sekä *Opi ymmärtämään viittomakieltä 3-5* (2000), jotka tähtäsivät erityisesti viittomakielen ymmärtämistaitoihin. Vuonna 2001 ilmestyi Kuurojen Liiton Hely-projektin julkaisema materiaalipaketti sosiaali- ja terveydenhuoltoalan oppilaitoksen alkeiskursseille. (Vivolin-Karén 2002, 44.) Myös Kuurojen Palvelusäätiö on tuottanut erityisesti kuurojen lasten vanhempien viittomakielen opiskelun tueksi suunnattuja oppimateriaaleja. Näitä materiaaleja ovat *Meidän arkipäivämme: harjoitusideoita ja materiaalia viittomakielen opetukseen 1* (2001), *Meidän ympäristömme: harjoitusideoita ja materiaalia viittomakielen opetukseen 2* (2002) sekä *Minä ja viittomakieli: harjoitusideoita ja materiaalia lasten viittomakielen opetukseen 3* (2003).

Nykykäytössä viittomakielen oppikirjoista tärkeimpänä voidaan pitää Kuurojen Liiton Hely-projektin tuottamaa *Viittomakieli: Suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille* -kirjasarjaa, josta on ilmestynyt neljä osaa vuosina 2004–2006. Kirjasarjan ensimmäi-

sessä ja toisessa osassa paneudutaan suomalaiseen viittomakieleen sekä kuurojen kulttuuriin ja yhteisöön tutustumiseen. Kolmannessa osassa painotetaan verbaalien rakennetta ja taipumista. Neljännessä osassa pääpainona on viittomakielen variaatio. Opiskelupaketteihin kuuluu kirja ja viittomakielisiä videoita sisältävä cd-rom. Kirjat on suunniteltu opettajajohtoiseen opiskeluun, mutta ne toimivat myös apuna itseopiskelussa ja kertaamisessa. (Vivolin-Karén & Alanne 2004; Vivolin-Karén & Lehtonen 2005; Vivolin-Karén & Lehtonen 2006a ja Vivolin-Karén & Lehtonen 2006b.)

Kuten edellä on esitelty, materiaalin määrä on hyvin rajallinen ja oppiaines painottuu pääasiassa opiskelun alkuvaiheisiin. Esimerkiksi viittomakielentulkkien koulutuksessa viittomakielen taidoissa on luonnollisesti yllettävä selvästi korkeammalle tasolle, jolle virallista oppimateriaalia ei ole tarjolla. Tällöin opiskelijoiden on turvauduttava muihin materiaaleihin oppimisensa edistämiseksi.

4.1.2 Sanakirjat

Viittomakielen sanakirjatyö on aloitettu Kuurojen Liitossa 1960-luvulla. Vuosien saatossa on julkaistu *Viittomakielen sanakirja* (1965), *Viittomakielen kuvasanakirja* (1973), *Matemaattis-teknillinen viittomisto* (1974) sekä *Kasvatustieteen, psykologian, sosiaalipolitiikan ja sosiologian viittomisto* (1988). (Vivolin-Karén 2002, 42.) Useat näistä sanakirjoista ovat kuitenkin nykykäytössä jo vanhanaikaisia.

Ensimmäinen kuuroille suunnattu sanakirja oli *Suomalaisen viittomakielen perussanakirja* (1998), joka julkaistiin Kuurojen Liiton ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen yhteistyönä (Vivolin-Karén 2002, 42). Myöhemmin avattiin *Suvi - Suomalaisen viittomakielen verkkosanakirja* (2003), joka perustui 1998 julkaistuu viittomakielen perussanakirjaan. Vuonna 2005 Suviin lisättiin täydennysosa ”*Numeroita ja lukumäärien ilmaisuja*”. Suvin pääkohderyhmä on suomalaista viittomakieltä äidinkielenään käyttävät, ja sanakirjaan on pyritty valitsemaan kuurojen käyttämiä keskeisiä arkielämän viittomia. Sanakirjassa on kuitenkin vain osa suomalaisen viittomakielen viittomistosta. Nyt sanakirjassa on 1219 sanakirja-artikkelia, jotka sisältävät viittoman perusmuodon sekä keskimäärin neljä viittottua esimerkkilauseetta. (Kuurojen Liitto ry 2003.) Suvi-sanakirjan puutteena voidaan pitää sitä, että aineisto perustuu vain pienen ryhmän (1-2 promillea) edustukseen koko kielenkäyttäjien ryhmästä. Suvia käy-

tettäessä onkin huomioitava, että sen näkökulma viitottuun kielenmuotoon on sekä rekisteriltään että genreltään melko kapea. (Rainò 2010, 139–140.)

Suppeampia erityisalojen sanakirjoja löytyy cd-rom-muodossa ja Internetissä. Cd-rom-muotoisia sanakirjoja ovat esimerkiksi Suomen Kuurosokeat ry:n julkaisu *IT-viittomat* (2005) sekä Mikael-koulun *Matematiikka: yli 190 viittomaa ja käsitettä!* (1999), *Terveystenhoitoalan viittomia* (2002) ja *Peruskoulun fysiikan viittomia: Vahvoin siivin maailmaan* (2005). Verkosta löytyviä suomalaisen viittomakielen sanakirjoja ovat Suvin lisäksi muun muassa *Lasten viittomasanakirja 1 ja 2* sekä *Ruoanvalmistusviittomia*. Suomalaisen viittomakielen lautakunnan kokouksessa (2006) kritisoitiin kuitenkin osaa näistä sanakirjoista. Lautakunnan mukaan sanakirjatyössä ei ollut aina riittävästi selvitetty sitä, minkälainen viittomisto suomalaisessa viittomakielessä todella on vakiintuneessa käytössä. Lisäksi sanakirjoissa esitettiin yleensä vain yksi viittomakielinen vastine suomalaiselle sanalle. Tällainen yksinkertaistettu malli ei kuvaa viittomakielen leksikkoa riittävästi ja saattaa aiheuttaa myös kielenkäytön kaventumista. (Suomalaisen viittomakielen lautakunnan 32. kokous 2006.)

Vuonna 2008 on Internetissä lisäksi julkaistu *Terveystenhoitoalan viittomia* -sanakirja, jonka lähtöaineistona on käytetty aiemmin julkaistua cd-romia *Terveystenhoitoalan viittomia* (2002). Aineistoa on rajattu ja viittomistoon on tehty joitain muutoksia. Apuna työssä on käytetty Viittomakielialan osuuskunta Vian sähköistä viittomavarastoa *Termipankkia*. Sanakirjaa varten ei luotu uusia viittomia, vaan kaikki viittomat olivat jo entuudestaan vakiintuneessa käytössä ainakin jossakin osassa kieliyhteisöä. (Kuurojen Liitto ry 2008.)

Yhteiskunnallisesti merkittävänä sanakirjajulkaisuna voidaan pitää lisäksi sanakirjaa ”Se vårt språk! Näe kielemme!” (2002), joka esittelee suomenruotsalaista viittomakieltä (Jantunen 2008, 16).

4.1.3 Teoriatieto viittomakielestä ja viittomakielisistä

Kuten viittomakielen didaktiikasta, myös suomalaisesta viittomakielestä yleisesti on saatavilla tietoa melko niukasti. Ilman tutkimustietoa on vaikeaa perehtyä kieleen tai selvittää kielen yksityiskohtaisia piirteitä, mitä voidaan pitää viittomakielen opiskelus-

sa melkoisena haittatekijänä. Vivolin-Karén (2002, 35) toteaa, että erityisesti kieliopin opettamisen tai opiskelun tueksi materiaalia on hyvin vähäisesti. Viittomakielen opetuksen ja opiskelun kannalta olisi välttämätöntä saada esimerkiksi peruskuvaus suomalaisen viittomakielen syntaktista, mutta tähän mennessä aiheesta ei ole valmistunut tutkimuksia. Myös yleisesti suomalaista viittomakieltä käsitteleviä väitöskirjoja oli vuoteen 2008 mennessä valmistunut vain kolme: Ritva Takkisen (2002), Bertold Fuchsin (2004) ja Päivi Rainòn (2004). (Jantunen 2008, 17–19.) Tämän jälkeen on valmistunut Tommi Jantusen väitöskirja vuonna 2009. Vuonna 2008 käytössä olleiden tietojen mukaan valmisteilla on lisäksi 8 väitöskirjaa ja ainakin 14 gradua, joissa käsitellään tai sivutaan viittomakieltä kielitieteellisesti (Jantunen 2008, 17–19).

Suomalaisen viittomakielen rakennetta käsittelevänä perusteoksena voidaan pitää Tommi Jantusen kirjaa *Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen* vuodelta 2003. Jantusen kirjassa kootaan yhteen suomalaisen viittomakielen rakennetta koskevaa kielitieteellistä tutkimustietoa ja esitellään perusasioita suomalaisen viittomakielen fonologiasta, morfologiasta ja syntaksista (Jantunen 2003). Lisäksi jo aiemmin esitelty Terhi Rissasen *Viittomakielen perusrakenne* (1985) on yhä ajankohtainen perusselvitys suomalaisen viittomakielen leksikosta, foneemityypeistä ja tietyistä kielipiillisistä elementeistä ja prosesseista (Jantunen 2008, 15–16).

Viittomakielestä ja kuurojen kulttuurista kertovia perusteoksia ovat Anja Malmin *Viittomakieliset Suomessa* (2000), Eeva Salmen ja Mikko Laakson *Maahan lämpimään – Suomen viittomakielisten historia* (2005) sekä Birgitta Wallvikin *Viitotulla tiellä* (2001). Lisäksi Minna Luukkaisen väitöskirja *Viitotut elämät* (2008) kuvaa kuurojen nuorten aikuisten kokemuksia viittomakielisestä elämästä Suomessa.

Viittomakielialalla tuotetaan useita aikakausjulkaisuita, joiden kautta voi löytää tietoa viittomakielestä, viittomakielisistä sekä tulkkauksesta. Yleistä alan tuntemusta viittomakielen opiskelija voi kartuttaa seuraamalla järjestölehtiä. Näitä ovat esimerkiksi Kuurojen Liiton *Kuurojen lehti*, Kuuloliiton *Kuuloviesti*, Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liiton *Nappi* sekä Suomen Kuurosokeat ry:n *Tuntosarvi*. Viittomakielentulkien kannalta uusin tieto löytynee kansainvälisistä lehdistä kuten *The Sign Language Translator and Interpreter* (julkaisijana St Jerome Publishing) ja *Sign Language Studies* (Gallaudet University Press). Myös Suomen Viittomakielentulkit ry:n ammattileh-

dessä *Kielisillassa* julkaistaan artikkeleita viittomakieleen ja tulkkaukseen liittyen. Teoriatietoa löytyy myös Kuurojen Liiton Viittomakielikeskuksen tiedotuslehdessä *Käsillä kääntäjät*, jonka julkaiseminen on kuitenkin lopetettu vuonna 2008.

4.2 Media

Nykyaikana viittomakielistä materiaalia on löydettävissä melko paljon erilaisten nauhoitteiden muodossa. Vaikka nämä viittomakieliset tekstit eivät ole suoraan opiskelutarkoitusta varten suunniteltuja, voidaan niitä käyttää viittomakielen opiskelussa esimerkiksi ymmärtämisharjoituksina, ”matkimisharjoituksina” sekä tulkkausharjoitteina.

4.2.1 Television viittomakieliset ohjelmat

Televisiossa on aiemmin esitetty neljä sarjaa varsinaisia viittomakielen opetusohjelmia, *Kädet kertovat* (1976), *Näissä merkeissä* (1977), *Elävä Kieli* (1990) ja *Tulin, näin, viitoin!* (2000), joissa opetettiin viittomakielen alkeita kuuleville opiskelijoille (Vivolin-Karén 2002, 45). Lainsäädännön mukaan Yleisradion tulisi tuottaa palveluita myös viittomakielisille, esimerkiksi viittomakielisinä ohjelmina, käännettyinä tai tulkattuina ohjelmina tai ohjelmien tekstityksillä. Tällä hetkellä viittomakieliset uutiset on kuitenkin lähes ainoa viittomakielinen ohjelma, jota televisiossa esitetään. (Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010, 58.) Viittomakielisiä uutisia on esitetty televisiossa vuodesta 1994 lähtien, ja tällä hetkellä ne ovat osa TV1:n kello 18:n uutispakettia. Lähetysten aikana kuuro toimittaja viittoo uutislähetysten ja kuuleva uutisankkuri lukee uutiset samaan tahtiin viittojan kanssa. Päivittäisten uutislähetysten lisäksi tuotetaan *Viikko viitottuna* -ohjelmaa, jossa käsitellään ensisijaisesti kuuroihin ja viittomakieleen liittyviä aiheita. (Yle 2010.)

Vuonna 2009 Kuurojen Liitto käynnisti lahjoitusvarojen turvin viittomakielisen netti-tv:n, jossa on toteutettu nauhoitettujen ohjelmien lisäksi onnistuneesti myös suoria lähetystyksiä (Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010, 59). Viittomakielisessä tv:ssä on ajankohtaisia uutisia, teemakanava sekä lasten- ja nuortenkanavat. Viittomakielinen tv löytyy osoitteesta www.kl-deaf.fi/nettitv. (Kuurojen Liitto ry 2010b).

4.2.2 Viittomakieliset videotiedotteet

Kuurojen videotiedote on DVD, joka sisältää viittomakielisiä ohjelmia kaikenikäisille. Ohjelmissa käsitellään yhteiskunnallisesti ajankohtaisia asioita sekä erityisesti kuuroja tai viittomakielistä kulttuuria koskevia aiheita. Viittomakielisiä ohjelmia on tuotettu vuodesta 1983 lähtien. Ohjelmat rahoitetaan pääasiassa kuntien kanssa tehtävillä ohjelmajärjestelysopimuksilla, ja tällä hetkellä levikki on noin 1200. (Kuurojen Liitto ry 2010a.)

Kuukausittain ilmestyvä Suomen kuurosokeat ry:n lehti *Tuntosarvi* julkaistaan myös viitottuna videona DVD:llä. Ajankohtaisten asioiden ohella lehden tärkeän osan muodostavat kuurosokeiden itse kirjoittamat tekstit, kuten muistelmät ja elämäntarinat. Lehti oli alun alkaen selkokielinen, mutta lukijoiden toivomuksesta puhtaasta selkokielisyydestä on luovuttu. Tekstien kieli pyritään kuitenkin edelleen pitämään mahdollisimman selkeänä ja yksinkertaisena. (Suomen Kuurosokeat ry 2010.) Myös viitottu DVD noudattaa samaa linjaa tekstin selkeydestä.

4.2.3 Internet

Digitaalinen tekniikka mahdollistaa viittomakielisten tekstien tallentamisen, helpon käsiteltävyyden sekä erilaiset levittämisen kanavat. Internetissä viittomakielisten videopätkien käyttö onkin selkeästi yleistynyt. Esimerkiksi useille julkishallinnon verkkosivustoille on viime vuosina lisätty viittomakieliset käännökset videona. Materiaalin tuottamista ei hallinnoi mikään julkinen taho, vaan materiaalia tuotetaan satunnaisesti yksittäisille sivustoille. Julkishallinnon verkkosivustoille tuotetut viittomakieliset tiedotteet on kerätty Valtionkonttorin alaisuudessa toimivaan Suomi.fi-portaaliin. (Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010, 59.) Myös yksittäiset yritykset ovat tuottaneet sivustoilleen viittomakielistä materiaalia, ja sosiaalisista medioista (kuten Facebook ja Youtube) löytyy viittomakielisiä videopätkiä niin yksityishenkilöiden kuin järjestöjen tuottamana.

Käytettävissä olevalla teknologialla voidaan tänä päivänä laatia myös toimivia viittomakielisiä sivustoja, mikä tarjoaa viittomakielisille hyvät mahdollisuudet esimerkiksi omakieliselle tiedottamiselle, taiteelle ja viihteelle (Suomen viittomakielten kielipoliitti-

nen ohjelma 2010, 59). Internetistä löytyykin verkkosivustoja, joilla lähes kaikki teksti löytyy myös viitotussa muodossa. Tällaisista sivustoista hyvänä esimerkkinä toimii Kuurojen Liitto ry:n verkkosivusto. Lisäksi yksityishenkilöt, yhdistykset ja viittomakielisille palveluita tarjoavat yritykset, kuten tulkkifirmat, ovat tuottaneet verkkosivuja, joissa suurin osa tekstistä on tarjolla myös viittomakielellä (esim. Markku Jokisen ja Viittomakielialan osuuskunta Vian verkkosivustot, ks. liite 2).

Suomen viittomakielen kielipoliittisessa ohjelmassa (2010) korostetaan, että viittomakielisten kannalta olisi tärkeää, että pelkkien viittomakielisten videoiden ohella visuaalisuus huomioitaisiin myös muutoin. Yksittäisten videoiden ohella sivustoilla tulisi siten olla helppokäyttöisesti esillä muita videoita, kuvia, tekstejä ja linkkejä. (Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010, 59.) Tällaisesta sivustosta hyvänä esimerkkinä voi mainita Osata-projekti verkkosivun Syke – rytmin ilo, jossa viittomakielisten videoiden ohella myös muu materiaali on visuaalisesti selkeää ja helppokäyttöistä.

Laajempi esittely ja linkkikokoelma viittomakielistä materiaalia sisältävistä verkkosivustoista esitellään liitteessä 2.

4.2.4 Muu media

Viittomakielistä materiaalia on tuotettu lisäksi esimerkiksi dokumenttien, kirkollisten käännösten ja lapsille tuotetun materiaalin muodossa. Dokumenteista uusimpia ovat Osata-projektin dokumentit *Syke* (2009) sekä *Sanoja somenpäissä* (2010). Kirkkokäsikirjan viittomakielisinä käännöksinä ovat ilmestyneet DVD-muodossa *Sana tulee näkyväksi* (2001), *Luukkaan evankeliumi* (2007) ja *Messu ja kirkolliset toimitukset* (2008). Lapsille tuotettuja viittomakielisiä materiaaleja ovat muun muassa *Satuja viittoa* (2006) sekä elokuvien *Rölli ja metsänhenki* (2001) ja *Jeesuksen jäljillä* (2009) viittomakieliset käännökset.

4.3 Autenttiset tilanteet kielitaidon kehittäjinä

Kielen oppimisen kannalta autenttisten tilanteiden hyödyntäminen on ensiarvoisen tärkeää. Natiivin kielenkäyttäjän kanssa keskusteltaessa tilannekohtaiset piirteet ja

vihjeet ovat automaattisesti kielenoppijan apuna. Ei-syntyperäinen puhuja saa jatkuvasti puhekumppaniltaan kielellisiä vihjeitä, fraaseja, sanoja sekä kieliopillisia rakenteita, joita hän voi käyttää myös omassa tuotoksessaan. (Dufva & Martin 2002, 258.) Autenttisissa tilanteissa huomio kiinnittyy keskusteltavaan asiaan sen sijaan, että koko ajan pohdittaisiin oppimista. Oppimista tapahtuu siis tiedostamattomasti. Huomaamattaan viittoja harjoituttaa ymmärtämistaitojaan, omaksuu monia viittomakielen elementtejä ja piirteitä sekä kehittää omaa tuottamistaan. (Jäntti 2005, 95.)

Autenttisten vuorovaikutustilanteiden merkitys korostui myös Pääkkösen (2001) pro gradu -tutkielmassa *Viittomakielentulkkiopiskelijoiden kokemuksista viittomakielen opiskelusta vieraana kielenä*. Autenttiset oppimiskokemukset koettiin Pääkkösen tutkimuksessa erityisen mielekkäiksi ja sitä kautta olennaisimmiksi opinnoissa etenemiseksi. Autenttisten kokemusten kautta päästään myös käsiksi viittomakielen variaatioihin eri viittojen käsissä. Pääkkönen kuitenkin toteaa, että tulkkiopiskelijoille mahdollisuus luonnolliseen kanssakäymiseen kuurojen kanssa on usein hankalasti järjestettävissä (Pääkkönen 2001, 57). Myös Pakkanen (2004, 28) opinnäytetyössään havaitsi, että vain harvoilla opiskelijoista oli jatkuvaa kontaktia kuuroihin viittomakielisiin. Seuraavassa esitellään joitakin tulkkiopiskelijoille tarjottuja mahdollisuuksia autenttisiin keskustelutilanteisiin.

4.3.1 Vierailut kuurojen yhdistyksillä

Kuurojen yhdistystoimintaa on Suomessa järjestetty 1880-luvulta alkaen. Ensimmäinen kuurojen yhdistys perustettiin 1886 Turkuun, ja sen tavoitteena oli kohottaa kuurojen jäseniensä sosiaalista, sivistyksellistä ja oikeudellista asemaa. Helsinkiin ensimmäinen kuurojen yhdistys perustettiin 1895, ja vähitellen yhdistyksiä saatiin myös muihin kaupunkeihin Suomessa. Kuurojen yhdistysten merkitys oli kuuroille valtava: niiden synty avasi kuuroille ikään kuin aivan uuden maailman. Yhdistyksillä kuurojen oli mahdollista viittoja vapaasti ja jakaa yhteinen kokemusmaailma muiden kuurojen kanssa. Yhdessä kuurojen koulujen kanssa yhdistykset muodostivat myös kuurojen yhteisön perustan ja välittivät kuurojen kulttuurin, perinteet ja arvot seuraaville sukupolville. Kuurojen yhdistykset olivat pitkään kuurojen sosiaalisen ja henkisen elämän keskuksia. Kuurojen yhdistysten kautta kuuroille avautui myös mahdollisuuksia erilaisiin harrastekerhoihin osallistumiselle. (Salmi & Laakso 2005, 58–88.)

Tällä hetkellä Kuurojen Liiton jäsenyhdistyksiä on yhteensä 44 (Kuurojen Liitto ry 2011c). Yleisesti kuurojen yhdistysten rooli kuurojen yhteisössä on kuitenkin pienentynyt. Esimerkiksi nuorten viittomakielisten kiinnostus kuurojen yhdistystoimintaa kohtaan on nykyteknologian kehityksen myötä selvästi vähentynyt, ja yhdistysten tilaisuuksissa käyvät lähinnä vain varttuneemmat kuurot. (Salmi & Laakso 2005, 460.) Nuorten viittomakielentulkkiopiskelijoiden näkökulmasta tilanne tuntuu valitettavasti hankaloittavan kuurojen yhdistyksillä käymistä. Pakkalan (2004, 28) opinnäytetyötutkimuksen mukaan opiskelijat kokivat kuurojenyhdistyksillä käynnit usein ahdistavaksi, eivätkä ne siten toimineet hyvänä harjoittelumuotona. Perinteisten yhdistysiltojen lisäksi kuurojen yhdistykset järjestävät kuitenkin myös erilaisia tapahtumia, joista löytyy tietoa esimerkiksi yhdistysten nettisivuilta.

4.3.2 Viittomakieliset tapahtumat

Autenttisiin keskustelutilanteisiin voidaan päästä myös erilaisissa viittomakielialan tapahtumissa. Viittomakielisille suunnattuja tapahtumia on tarjolla muun muassa kulttuurin, lapsi- ja nuorisotoiminnan, urheilun sekä hengellisen toiminnan parissa.

Kulttuuritapahtumista tärkeimpinä voidaan pitää Kuurojen Liiton ja paikallisten yhdistysten yhteistyössä järjestämiä kuurojen valtakunnallisia kulttuuripäiviä, joita järjestetään pääsääntöisesti joka toinen vuosi eri paikkakunnilla. Kuurojen Liiton kulttuurituotanto järjestää myös kulttuuritapahtumia senioreille. (Kuurojen Liitto ry 2011a.) Kulttuuritapahtumiin kuuluvat lisäksi esimerkiksi Teatteri Totin viittomakieliset teatteriesitykset. Teatteriesitysten tuottamisen lisäksi Teatteri Totti järjestää taide- ja kulttuurikasvatusta kurssien, työpajojen ja luentojen muodossa. (Kuurojen Liitto ry 2011c.)

Kuurojen Liiton nuorisotyö järjestää leiritoimintaa ja tapahtumia lapsille ja nuorille. Lisäksi vuosittain järjestetään valtakunnalliset viittomakieliset nuorisopäivät, jotka ovat samalla sekä keskustelufoorumi että virkistäytymistapahtuma nuorille viittomakielisille. Myös paikallisilla nuortenkerhoilla, -yhdistyksillä ja -ryhmillä on omaa toimintaansa. (Kuurojen Liitto 2011b.) Lasten tapahtumia järjestää Kuurojen Liiton lisäksi myös esimerkiksi Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry. Urheilutapahtumia järjestävät kuurojen paikalliset urheiluseurat sekä Suomen Kuurojen Urheiluliitto ry. Hengellisiä viittomakielisiä tapahtumia tarjoaa esimerkiksi Suomen evankelis-

luterilainen kirkko, jossa toimii viisi viittomakielentaitoista pappia ja useissa seurakuntayhtymissä myös päätoiminen viittomakielinen diakoniatyöntekijä (Kirkon keskushallinto 2011).

Erilaisia viittomakielisiä tapahtumia organisoivat myös muut viittomakielialan järjestöt sekä yksittäiset toimijat. Toiminnasta lisätietoa löytyy esimerkiksi Kuurojen Liiton verkkosivuston tapahtumakalenterista sekä Teksti-tv:n Kuurojen ja huonokuuloisten sivuilta 550 (Internetissä osoitteessa <http://www.yle.fi/tekstiv>). Nykyään toiminnasta tiedotetaan enenevässä määrin myös sosiaalisissa medioissa, kuten Facebookissa.

4.3.3 Opetustulkkikeskus Otto

Humanistisen ammattikorkeakoulun alla toimii opetustulkkikeskus Otto. Oton toimintaan kuuluu varsinaista tulkkikeskustoimintaa (maksupalveluina toteutettavaa tulkkaus-, opetus- ja käännöstyötä), työelämän kanssa yhteistyössä toteutettavaa hanke-toimintaa sekä asiantuntijapalveluiden tuottamista. Opiskelijat voivat osallistua Oton toimintaan omien taitotasojensa mukaisesti havainnoimalla tai osallistumalla tulkkauspalveluiden tuottamiseen ammattilaisen ohjauksessa. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2008, 6–7.) Oton kautta opiskelijoilla on siis mahdollisuus jo opintojen alkuvaiheesta lähtien päästä kosketuksiin tulevan työkenttäänsä kanssa ja harjoittaa taitojaan viittomakielessä sekä tulkkauksessa ja kääntämisessä. Vaikka opetustulkkikeskus Oton toiminta on Humanistisen ammattikorkeakoulun järjestämää, on osallistuminen opiskelijoille vapaaehtoista. Tämän vuoksi Oton toimintaan osallistuminen voidaan laskea itsenäiseen harjoitteluun kuuluvaksi.

4.3.4 Viittomakielialan työt

Elena Nikoskisen (2010) tutkimuksen mukaan nuorisostaan viittomakielen tulkkiopiskelijoista lähes puolet (48,8 %) oli tehnyt opiskeluaikoinaan töitä viittomakielentulkkiopiskelijan statuksella. Tutkimuksen aineistonkeruuvaiheessa tulkkiopiskelijoiden oli mahdollista tehdä tulkkaustöitä opintojen loppuvaiheessa, kun opiskelija oli suorittanut tarvittavan opintomäärän sekä tulkkiereksterikokeen. Opiskelujen aikana töitä viittomakielen tulkkina oli Nikoskisen mukaan opiskelijoista tehnyt 7,3 %. (Nikoskinen 2010, 55.) Tältä osin tilanne muuttui kuitenkin 1.9.2010, kun voimaan tuli *Laki vam-*

maisten henkilöiden tulkkauspalvelusta. Tällöin tulkkauspalveluiden järjestämisvastuu siirtyi kunnilta Kansaneläkelaitokselle. (Kela: Lakipalvelu 2010.) Tulkkirekisterikokeen suorittamisesta huolimatta ”Kela hyväksyy tulkeiksi vain viittomakielentulkki AMK-tutkinnon suorittaneet henkilöt, eli palveluntuottaja ei voi palkata viittomakielentulkkioiskelijaa.” (Kansaneläkelaitos 2010, 27). Tulkkioiskelijat eivät siis voi enää tehdä tulkkauspalvelulain mukaisia tulkkaustöitä, mutta tulkkirekisteriin päässeet viittomakielentulkkioiskelijat voivat edelleen tehdä muiden tulkkipalvelujen kustantajien (mm. tietyt viranomaiset ja seurakunnat) tulkkaustöitä. Niiden määrä on kuitenkin Kelan hallinnoimiin tulkkauspalveluihin verrattuna hyvin vähäinen. Myös muita töitä viittomakielialalla, kuten esimerkiksi lastenohjausta tai erilaisia projekteja, on mahdollista tehdä. Nikoskisen tutkimuksessa näitä muita viittomakielialan töitä nuorisostaan opiskelijoista oli tehnyt 17,1 % vastanneista (Nikoskinen 2010, 55).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuskysymykset

Kuten aiemmin on todettu, viittomakielentulkkioiskelijat ovat suuren haasteen edessä opiskeluvuosinaan. Neljän vuoden aikana tulisi ottaa haltuun uusi vieras kieli ja sen lisäksi saavuttaa riittävät valmiudet työelämään niin tulkkaustaitojen kuin muun ammattiosaamisen osalta. Koulutuksen tarjoamien puitteiden lisäksi myös itsenäiselle harjoittelulle olisi siis tarvetta. Aikaisemmin ei kuitenkaan ole selvitetty sitä, mitä opiskelijat todella oppimisensa eteen tekevät. Käytävätkö opiskelijat esimerkiksi edellä esiteltyjä harjoittelumuotoja, ja mitkä niistä koetaan harjoittelussa hyödyllisiksi? Oletettavaa on, että opiskelijoilla on myös omia harjoittelukeinoja, joiden yhteiseen tietouteen saattaminen olisi kaikkien etu. Oppinäytetyötutkimuksella pyrittiin siten selvittämään opiskelijoiden harjoittelun todellista määrää ja muotoa. Tutkimuksen rajaamiseksi opiskelijoiden itsenäistä harjoittelua tarkasteltiin vain viittomakielen oppimisen osalta, eikä siten esimerkiksi teorianäytetyöjen kartuttamista käsitelty tutkimuksessa omana osa-alueenaan. Tulkkioiskelijoiden itsenäisen harjoittelun lisäksi tutkimuksessa selvitettiin oppilaitoksen mahdollisuuksia tukea itsenäistä harjoittelua.

Tutkimuskysymyksiä olivat:

1. Kuinka paljon viittomakielen tulkkiopiskelijat harjoittelevat itsenäisesti?
2. Mitä keinoja itsenäisessä harjoittelussa käytetään?
3. Kuinka oppilaitos voisi tukea opiskelijoiden itsenäistä harjoittelua?

5.2 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen kohdejoukkona olivat kaikki Humanistisen ammattikorkeakoulun viittomakielentulkin koulutusohjelman perustutkinto-opiskelijat. Perusjoukko kattoi siis sekä Helsingin että Kuopion kampuksen tulkkiopiskelijat kaikilta vuosikursseilta. Kevään 2011 tiedon mukaan koulutusohjelmassa oli opiskelijoita yhteensä 205, joista läsnä olevia oli 170 ja poissaolevia 35 (Juntunen 2011). Tavoitteena oli saada tutkimukseen mukaan mahdollisimman kattava otos läsnä olevista opiskelijoista.

5.2.1 Kyselylomake aineistonkeruussa

Suuren osallistujajoukon vuoksi tutkimuksessa käytettiin verkkokyselyä, joka tarjosi parhaimmat mahdollisuudet laajaan aineistonkeruuseen niin taloudellisuutensa kuin helppokäyttöisyytensä vuoksi. Tutkimuksen aihetta ei ole aiemmin tutkittu, joten valmiiden mittavälineiden käyttäminen ei ollut mahdollista. Tämän vuoksi tutkimukseen kehitettiin uusi mittari. Tutkimusteema, viittomakielen tulkkiopiskelijoiden itsenäinen harjoittelu, pilkottiin tarkoiksi osakysymyksiksi, jotka käsittelivät harjoittelun määrää, käytettyjä harjoittelun muotoja (mm. erilaiset harjoitukset, opiskelumateriaalit, kontaktit viittomakielisiin) sekä oppilaitoksen roolia itsenäisessä harjoittelussa. Kyselylomakkeessa vastaajien kokemuksia ja ajatuksia selvitettiin erilaisilla mitta-asteikoilla, kuten luokittelu-, järjestys- ja välimatka-asteikoilla. Lisäksi lomakkeessa käytettiin avoimia kysymyksiä, joilla pyrittiin saamaan yksityiskohtaisempaa tietoa esimerkiksi opiskelijoiden käyttämistä harjoitusmetodeista.

Jo kyselylomakkeen valmisteluvaiheessa oli tiedossa, että aineistonkeruutilanteet tulevat olemaan erilaisia opinnäytetyön tekijän läsnäolon suhteen. Kyselylomakkeen muotoilemisessa oli siten huomioitava, että kysymysten tuli olla mahdollisimman yksiselitteisiä ja tarkkoja mutta kuitenkin lyhyitä (esim. Valli 2010, 109). Lisäksi kysy-

myksiä tarkentavilla vastausohjeilla pyrittiin siihen, etteivät erilaisista aineistonkeruutilanteista kootut vastaukset poikkeaisi olennaisesti toisistaan.

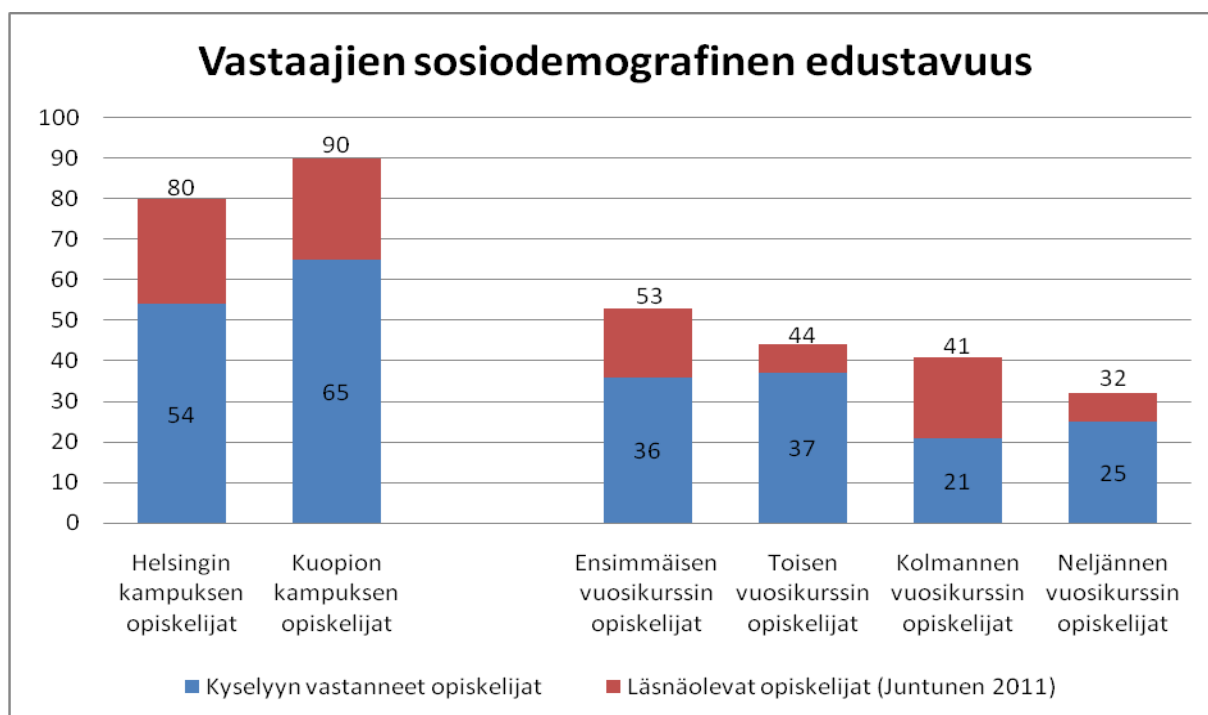
Uusi tutkimuksessa käytettävä mittari on aina testattava esitutkimuksella, jotta virheitä voitaisiin välttyä mahdollisimman hyvin ja tarvittaessa mittaria voitaisiin kehittää edelleen. Esitestauksessa käytettävän otoksen tulisi olla mahdollisimman samankaltainen kuin varsinaisen tutkimuksen otos. (Vastamäki 2010, 138–139.) Myös tässä tutkimuksessa suoritettiin esitutkimus. Koska kaikki tämänhetkiset Humanistisen ammattikorkeakoulun viittomakielen tulkkioiskelijat kuuluivat tutkimuksen varsinaiseen kohdejoukkoon, toteutettiin esitutkimus pienellä jo valmistuneiden tulkkien koejoukolla. Saadun palautteen perusteella kyselylomakkeeseen tehtiin pieniä muutoksia. Varsinaisissa aineistonkeruutilanteissa vastaajilta ei noussut juurikaan kysymyksiä kyselylomakkeen täyttämisestä ja lisäksi kyselylomaketta kuvailtiin selkeäksi, joten kyselylomakkeen muotoilua voidaan pitää onnistuneena. Kyselylomakkeen pohja on nähtävissä liitteessä 3.

5.2.2 Aineistonkeruu

Tutkimusaineisto kerättiin 7.–31.12.2010 välisenä aikana. Sähköinen kysely toteutettiin pääasiassa oppituntien aikana, jolloin vastaamassa oli yhtäaikaaisesti yksi opiskelijaryhmä. Helsingin kampuksen aineistonkeruutilanteessa opinnäytetyön tekijä oli paikalla, mutta Kuopion kampuksen opiskelijoiden aineistonkeruutilanteeseen osallistuminen ei resurssien vuoksi ollut mahdollista. Tällöin käytettiin apuna Kuopion kampuksen lehtoreita, jotka järjestivät aineistonkeruun ja toimivat kokeenjohtajina. Lisäksi oppitunneilla toteutetun aineistonkeruun jälkeen (15.12.2010) tulkkioiskelijoille lähetettiin viesti, jossa pyydettiin myös aiemmin poissaolleita opiskelijoita vastaamaan kyselyyn. Näin pyrittiin mahdollisimman kattavaan osallistujajoukkoon.

Yhteensä tutkimukseen osallistuneita opiskelijoita oli 119, eli 69 % läsnä olevista tulkkioiskelijoista, mitä voidaan pitää hyvänä edustuksena. Kuten kuvio 1 osoittaa, myös sosiodemografisen edustavuuden suhteen aineisto oli tasapainossa. Opiskelupaikkakuntien suhteen osallistumisaktiivisuus oli lähes vastaava. Eri vuosikurssien opiskelijoiden välillä oli hieman eroja: tutkimukseen osallistuneiden osuus oli ensim-

mäisellä ja kolmannella vuosikurssilla hiukan pienempi kuin toisella ja neljännellä vuosikurssilla.

KUVIO 1 Vastaajien sosiodemografinen edustavuus

5.2.3 Aineiston analysointi

Tutkimusaineisto koostui sekä mitta-asteikollisten että avointen kysymysten vastauksista. Vastauksissa oli vain hyvin vähän puuttuvia havaintoja. Ainoastaan neljässä mitta-asteikollisessa kysymyksessä vastausten määrä poikkesi tutkimukseen osallistuneiden määrästä (N=119) yhdellä. Puuttuvien havaintojen määrä ei täten ole tutkimuksen analyysin kannalta olennainen. Avoimien vastausten osalta vastausmäärät olivat odotetusti pienempiä, mutta laadullisessa analysoinnissa vastausmäärien vaihtelu ei vaikuttanut aineiston luokitteluun. Tulosten esittelyssä tuodaan kuitenkin esille avointen kysymysten todelliset vastaajamäärät.

Analyysivaiheessa mitta-asteikollisia ja avoimia vastauksia käsiteltiin aluksi erilaisin metodein ja erillisinä kokonaisuuksina. Yhteisenä tekijänä analysoinnissa oli kvantitatiivisuus, jolla pyrittiin saamaan kokonaisuudesta täsmällisempi ja selkeämpi.

Mitta-asteikollisten kysymysten vastausvaihtoehdot olivat kyselylomakkeessa pääasiassa sanallisia. Aineiston käsittelyä varten sanalliset muuttujat koodattiin numeeriseen muotoon havaintomatriisiin, sillä numeeriset koodit mahdollistavat ”sanoilla laskemisen”. Tapa ei ole matemaattisesti eksakti, mutta käytännön tutkimuksissa se on luvallista silloin, kun se on johdonmukaista ja tulkittavissa olevaa. (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2007.)

Mitta-asteikkojen muoto kyselylomakkeessa oli suurimmaksi osaksi järjestysasteikollinen. Esimerkiksi harjoittelun tiheyttä selvitettäessä mitta-asteikon vastausten välit eivät siis edenneet määrällisesti tasaisesti, vaan esim. päivittäin – viikoittain – kuukausittain. Tällöin analyysiin paras keskiluku on mediaani (Metsämuuronen 2006, 355). Mediaanin (Md) hajontalukuna analyysissa käytettiin vaihteluväliä (W). Kyselylomakkeessa oli myös joitakin välimatka-asteikollisia kysymyksiä, joiden analysointiin sopivana keskilukuna käytettiin aritmeettista keskiarvoa (Metsämuuronen 2006, 358). Keskiarvon osalta hajontalukuna käytettiin keskihajontaa.

Avointen kysymysten analyysi aloitettiin rajauksella, sillä sisällönanalyysissa laadullisesta aineistosta on valittava tarkkaan rajattu aihe, jota käsitellään mahdollisimman monipuolisesti. Muu materiaali on jätettävä analyysivaiheessa tutkimuksesta pois. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95). Opinnäytetyötutkimuksen vastauksissa nousi jonkin verran esille varsinaiseen opiskeluun liittyviä asioita (kuten koulutöiden tekemistä tai työharjoitteluita) sekä muita oppilaitokseen liittyviä asioita (kuten kritiikkiä opetuksen järjestämisestä kohtaan). Nämä seikat eivät liittyneet tulkkio opiskelijoiden itsenäiseen harjoitteluun, joten vastaukset rajattiin aineiston analyysin ulkopuolelle.

Rajaamisen jälkeen avointen vastausten käsittelyssä edettiin aineistolähtöisen analyysin kautta (esim. Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–115). Aluksi aineistoa kiteytettiin analyysia varten. Alkuperäisilmaisut pelkistettiin yksittäisiksi ilmaisuiksi, jonka jälkeen pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin yhtäläisten ilmausten joukoiksi. Saman aihealueen vastauksista muodostettiin näin nimettyjä luokkia, joilla pyrittiin käsitteellistämään raportoinnissa esille nousseita asioita. Jotta aineiston tulkinta ei olisi jäänyt vain tutkijan tuntuman tasolle, aineistoa edelleen kvantifioitiin. Luokittelun kautta aineistoa käsiteltiin siten myös määrällisesti kuvaamalla eri luokkien frekvenssejä. Kvantifioinnilla

kyettiin tuomaan laadullisen aineiston tulkintaan myös erilaista näkökulmaa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 119).

5.3 Tutkimustulosten raportointi

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää mahdollisimman tarkasti opiskelijoiden nykyinen tilanne itsenäisen harjoittelun suhteen. Tämän vuoksi aineiston käsittelyssä päädyttiin kuvailevaan tilastolliseen analyysiin. Kuvailevan analyysin kautta tutkimuksesta saatua tietoa esitellään tulosten raportoinnissa numeerisesti ja graafisesti. Kuvailussa käytetään pääasiassa tunnuslukuja, kuten frekvenssejä, keskilukuja ja prosentteja. Lisäksi tunnuslukujen vertailulla pyrittiin selvittämään eroja eri opiskelupaikkakuntien ja luokka-asteiden opiskelijoiden välillä. Tunnuslukuja vertailemalla havaittiin, että opiskelijoiden aiemmalla koulutustaustalla tai opintojen aloittamisiällä ei ollut yhteyttä muihin vastauksiin, joten raportointivaiheessa niiden merkitystä ei kuvailla.

Konkreettisen hyötytavoitteen vuoksi tuloksia esitellään lisäksi melko laajasti laadullisesta näkökulmasta, jolloin aineistoa kuvataan sanallisesti. Tällä pyritään siihen, että esimerkiksi opiskelijoiden antamia harjoitusvinkkejä tai toiveita oppilaitoksen lisätuesta voidaan tuoda mahdollisimman kattavasti esille. Pääasiassa sanalliset vastaukset on tiivistetty kokoavaan tekstiin, mutta yksityiskohtaisia harjoitteluvinkkejä on hyödynnettävyyden vuoksi esitelty myös sitaatteina. Suoria sitaatteja käytetään lisäksi luokittelujen esittelyssä. Tällöin aineistosta on valittu otteita, jotka kuvaavat edustamaan luokkia mahdollisimman selkeästi ja monipuolisesti.

Tutkimustulosten tarkastelussa on huomioitava se, että avointen vastausten pelkistämisessä saman vastaajan alkuperäisilmaukset hajotettiin useisiin yksittäisiin pelkistettyihin ilmaisuihin. Tällöin paljon asiaa sisältävä vastaus jaoteltiin moneen eri luokkaan kuuluvaksi. Näin pyrittiin mahdollisimman laajaan ja tarkkaan analyysiin, jotta esimerkiksi erilaiset opiskeluvinkit tulisivat esille. Eri luokkien frekvenssejä tulkitessa on siten huomioitava, että yksittäisen opiskelijan vastaus voi olla esillä useammassa eri luokassa.

6 TULKKIOPISKELUJOIDEN ITSENÄINEN HARJOITTELU

Kielenoppimisen ytimenä voidaan pitää vuorovaikutusta, jota Karjalainen (2005, 4) kuvaa Ellisin (1999) jaottelun mukaisesti: vuorovaikutusta on niin ihmisten välillä (”interpersonal”) kuin yksilön sisällä (”intrapersonal”). Kielten itsenäisessä harjoittelussa opiskelija on vuorovaikutuksessa itsensä, oppimateriaaliensa, opiskeluympäristöjensä, ohjaajiensa ja muiden opiskelijoiden kanssa. Viittomakielentulkkio opiskelijoiden itsenäisessä harjoittelussa korostuu myös vuorovaikutus viittomakielisten kanssa, sillä saatavissa olevat oppimateriaalit eivät itsessään riitä kielitaidon kehittämiseen tarpeeksi pitkälle.

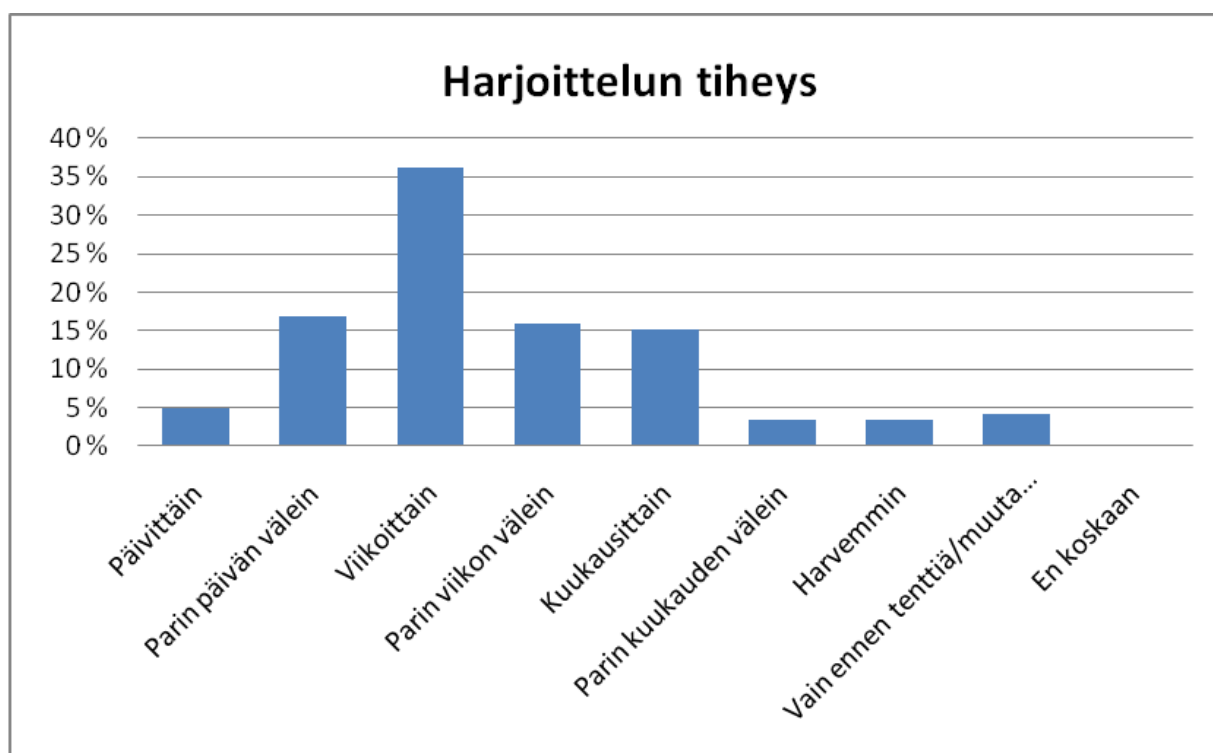
Tutkimustulosten esittely aloitetaan yleiskuvauksella harjoittelun määrästä ja muodosta. Tätä seuraavissa kappaleissa kuvataan tulkkio opiskelijoiden itsenäistä harjoittelua edellä mainittujen vuorovaikutussuhteiden kautta. Itsenäistä harjoittelua kuvataan ensin yksin suoritettavan harjoittelun osalta. Tällöin vuorovaikutuksena ovat opiskelijan sisäinen vuorovaikutus sekä vuorovaikutus oppimateriaalien ja opiskelu ympäristöjen kanssa. Tämän jälkeen esitellään sosiaalista vuorovaikutusta eli opiskelukavereiden sekä viittomakielisten parissa tapahtuvaa harjoittelua. Vuorovaikutus ohjaajien, tässä tapauksessa tulkkikouluttajien, kanssa tulee esille muiden vuorovaikutusten lomassa sekä viimeisimmässä kappaleessa, jossa esitellään opiskelijoiden toiveita oppilaitoksen lisätuesta. Jaottelulla pyritään opinnäytetyön hyödynnettävyyteen – esimerkiksi harjoitteluvinkkejä etsivä opiskelija voi suoraan valita, etsiikö vinkkejä yksin toteutettavaan vai sosiaaliseen harjoitteluun.

6.1 Itsenäisen harjoittelun määrä ja riittävyys

Itsenäisen opiskelun onnistuminen vaatii opiskelijalta ajanhallintaa, oppimisprosessin kurinalaista toteuttamista sekä motivaatiota kielen opiskeluun (Karjalainen 2005, 5). Tutkimustulosten mukaan viittomakielentulkkio opiskelijat pitävät itsenäistä harjoittelua hyvin tärkeänä, mutta omasta mielestään tulkkio opiskelijat eivät kuitenkaan harjoittele riittävästi. Arvioitaessa harjoittelun tärkeyttä asteikolla 1–5 (ei lainkaan tärkeää – erittäin tärkeää) saatiin vastausten keskiarvoksi 4,45. Vastausten keskihajonnan pienuus (0,63) osoittaa, että opiskelijat olivat hyvin yksimielisiä harjoittelun merkityksestä. Harjoittelun määrästä saatiin asteikolla 1–5 (harjoittelen aivan liian vähän – har-

joittelen täysin riittävästi) keskiarvoksi 2,1. Jälleen keskihajonta oli pieni (0,92), eli arviot harjoittelun riittävydestä olivat opiskelijoilla samankaltaisia. Kukaan vastaajista ei myöskään kokenut harjoittelunsa olevan täysin riittävää. Harjoittelun määrään vaikuttavia syitä ei tutkimuksessa selvitetty.

Kuten kuvio 2 osoittaa, opiskelijat (N=119) arvioivat harjoittelevansa itsenäisesti enimmäkseen viikoittain. Kuitenkin vastaajissa oli myös henkilöitä, jotka harjoittelivat päivittäin tai vain ennen tenttiä tai muuta tärkeää tilannetta.

KUVIO 2 Opiskelijoiden itsenäisen harjoittelun tiheys

Eri vuosikurssien opiskelijoiden välillä oli hieman eroa harjoittelun määrän suhteen, kuten taulukosta 1 voidaan huomata. Ensimmäisen ja toisen vuosikurssin opiskelijat harjoittelivat keskimäärin viikoittain, kun taas kolmannen ja neljännen vuosikurssin opiskelijat harjoittelivat keskimäärin parin viikon välein. Vaihteluvälit olivat kaikilla vuosikursseilla suuria, joten opiskelijoiden välisiä eroja on melko paljon. Huomattavaa on kuitenkin, että kaikki ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat harjoittelivat vähintään kuukausittain, kun taas muilla vuosikursseilla osa opiskelijoista harjoitteli vain ennen tenttiä tai muuta tärkeää tilannetta. Opiskelupaikkakuntien suhteen eroja harjoittelun säännöllisyydessä ei ollut.

TAULUKKO 1 Tulkkiopiskelijoiden harjoittelun määrä

Harjoittelun yleisyys ¹	Kaikki	1. vsk	2. vsk	3. vsk	4. vsk	Helsingin opiskelijat	Kuopion opiskelijat
Md	3	3	3	4	4	3	3
W	[1,8]	[1,5]	[1,8]	[2,8]	[2,8]	[1,8]	[1,8]
(n)	119	36	37	21	25	54	65

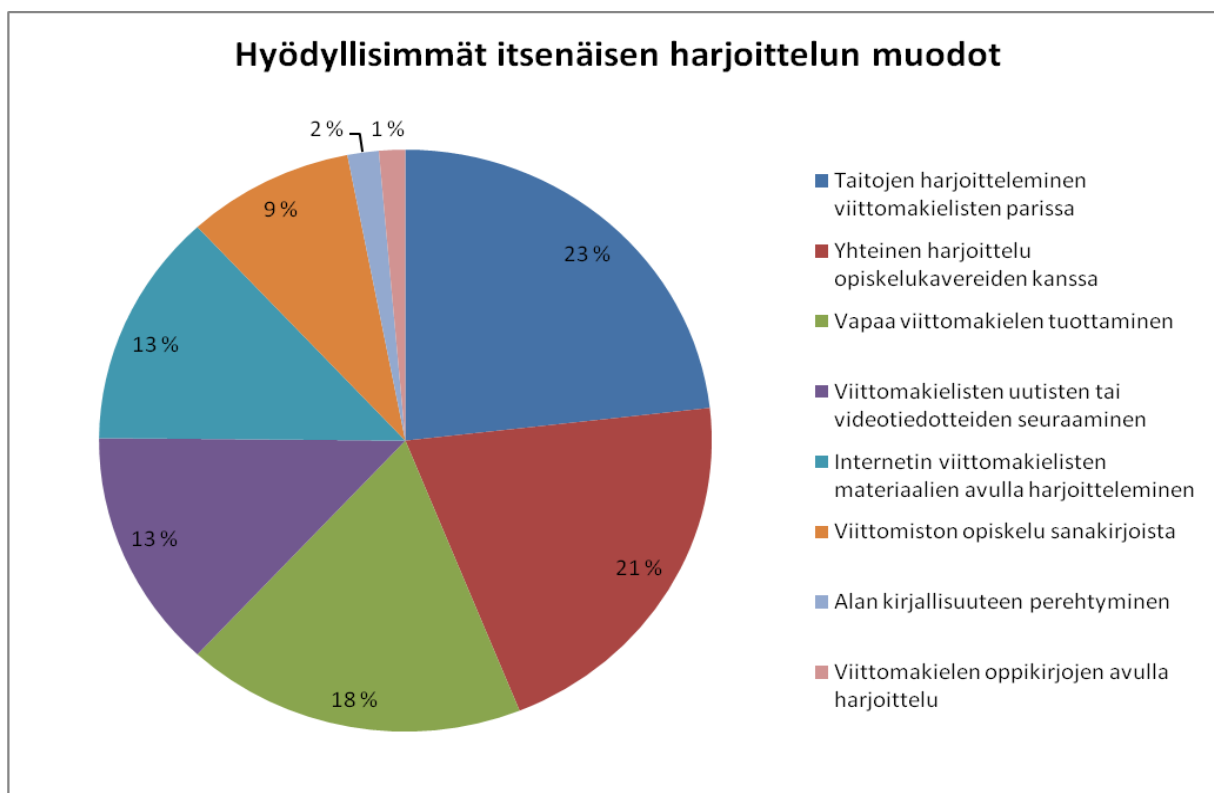
¹ Kysymyksen tarkka sanamuoto: Kuinka usein keskimäärin harjoittelet itsenäisesti?

Vastausvaihtoehtoina olivat: Päivittäin (arvo: 1), Parin päivän välein (arvo: 2), Viikoittain (arvo: 3), Parin viikon välein (arvo: 4), Kuukausittain (arvo: 5), Parin kuukauden välein (arvo: 6), Harvemmin (arvo: 7), Vain ennen tenttiä tai muuta tärkeää tilannetta (arvo: 8), En koskaan (arvo: 9)

Opiskeluvuosien aikana tapahtuva harjoittelun määrän hienoinen väheneminen näkyi myös opiskelijoiden omissa arvioissa. Opiskelijoista enemmistö (41,2 %) arvioi harjoittelunsa vähentyneen opiskeluvuosiensa aikana. Noin neljäsosa opiskelijoista (26,1 %) arvioi harjoittelunsa määrän kasvaneen opiskeluvuosien aikana. Jotakuinkin samana harjoittelun määrä oli pysynyt 21,8 prosentilla opiskelijoista. Vastaaajista 10,9 prosenttia ei osannut arvioida harjoittelunsa määrän muutosta. Selkeä enemmistö (92 %) näistä vastaaajista oli ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita.

6.2 Hyödyllisimmät harjoittelun muodot

Kuviossa 3 tarkastellaan tulkkiopiskelijoiden (N=119) mielipiteitä erilaisten harjoittelutapojen hyödyllisyydestä. Vastauksissa korostui selkeästi harjoittelun sosiaalinen aspekti, sillä parhaimpina harjoittelun muotoina pidettiin taitojen harjoittelemista viittomakielisten parissa sekä yhteistä harjoittelua opiskelukavereiden kanssa. Erilaiset median tarjoamat viittomakieliset materiaalit olivat myös suosittuja harjoittelun apuvälineitä, mutta sen sijaan oppikirjojen avulla harjoittelua tai alan kirjallisuuteen perehtymistä ei pidetty yleisesti tärkeänä harjoittelukeinona.

KUVIO 3 Hyödyllisimmät itsenäisen harjoittelun muodot

6.3 Itsenäisen harjoittelun ideoiden lähteet

Tutkimuksessa selvitettiin, mistä opiskelijat kokivat saaneensa eniten ideoita itsenäiseen opiskeluunsa. Opiskelijoista suurin osa (72,3 %) mainitsi saaneensa opiskeluvinkkejä pääasiassa luokkakavereiltaan. Tämän lisäksi moni opiskelijoista (53,8 %) koki saaneensa vinkkejä tulkikouluttajilta, ja lähes puolet opiskelijoista (47,1 %) mainitsi kehittäneensä harjoittelukeinoja itse. Tärkeiksi harjoitteluvinkkien lähteiksi nousivat myös muiden vuosikurssien tulkkiopiskelijat, joilta neuvoja oli saanut 37,8 % vastaajista. Jonkin verran harjoitteluohjeita opiskelijat kokivat saaneensa kuuroilta (14,3 %), sekä alan kirjallisuudesta (4,2 %). Avoimessa kohdassa esille nostettiin harjoitteluideoiden lähteinä myös valmistuneet tulkit (4,2 %).

Oppilaitoksen näkökulmasta on huomionarvoista, että vain hieman yli puolet opiskelijoista koki tulkikouluttajien olevan tärkeitä harjoitteluvinkkien lähteitä. Eriteltäessä tarkemmin opiskelijoiden tyytyväisyyttä tulkikouluttajien antaman itsenäisen harjoittelun ohjeistuksen määrään ja hyödyllisyyteen olivat tulokset samankaltaisia. Noin puolet opiskelijoista (52,5 %) koki saaneensa tulkikouluttajilta itsenäisen harjoittelun

neuvoja kohtalaisesti. Erinomaisesti tai hyvin ohjeistusta oli saanut 24,6 % opiskelijoista ja huonosti tai erittäin huonosti 22,8 % opiskelijoista. Myös ohjeistuksen laatua kuvattiin pääasiassa keskinkertaiseksi (52,1 % vastaajista). 28,2 % opiskelijoista koki, että ohjeistuksesta oli ollut harjoittelussa hyötyä tai selkeää hyötyä, ja 19,6 % puolestaan piti ohjeistusta hyödyttömänä tai melko hyödyttömänä. Vastausten mediaaneja ja vaihteluvälejä tarkastellessa huomattiin, ettei opiskelupaikkakunnalla tai vuosikurssilla ollut vastauksiin merkittävää vaikutusta.

Tulkikouluttajien antamia itsenäisen harjoittelun ohjeita kuvattiin avoimissa vastauksissa (yhteensä 76) pääasiassa yleisluontoisiksi neuvoiksi harjoittelun sekä kuurojen pariin hakeutumisen tärkeydestä (n=55). Noin puolet näistä yleisluontoisista neuvoista koski tulkikouluttajien kannustuksia harjoitteluun (n=29), ja vastauksissa kuvattiin tällöin tulkikouluttajien kehotuksia viittoja, kerrata tai harjoitella mahdollisimman paljon. Lopuissa vastauksissa (n=26) mainittiin tulkikouluttajien ohjeet hakeutua kuurojen pariin. Näistä vastauksista suurimmassa osassa (n=14) ohjeena oli ollut mennä kuurojen yhdistyksille tai yleisesti tapahtumiin. Lopuissa (n=12) tulkikouluttajien neuvoja kuvattiin vain yleisiksi suosituksiksi olla aktiivisesti kuurojen kanssa tekemisissä.

”Että pitäisi harjoitella säännöllisesti... Keinoja ei oikein ole ehdotettu muita kuin että käy kuurojen tapahtumissa. No, sinne ei aina pääse töiden tms. takia eikä se toisaalta saisi olla ainoa harjoittelukeino.”

Tulkikouluttajien ohjeistuksia koskevissa vastauksissa nostettiin yleisluontoisten ohjeiden lisäksi esille myös tulkikouluttajien antamia neuvoja erilaisista harjoittelumuodoista (n=48) sekä yksityiskohtaisia vinkkejä materiaaleista tai sopivista tapahtumista (n=16). Näitä harjoitteluneuvoja ja yksityiskohtaisia vinkkejä käsitellään tarkemmin seuraavissa kappaleissa.

7 VIITTOMAKIELEN HARJOITTELEMINEN YKSIN

Karjalaisen (2005, 5) mukaan itsenäisen opiskelun tärkein vuorovaikutus on opiskelijan sisäinen vuorovaikutus itsensä kanssa, johon sisältyvät asenne- ja opiskelutaitojen osa-alue sekä vuorovaikutus oppimateriaalien ja oppimisympäristöjen kanssa.

Tulkkiopiskelijoiden yksin harjoittelemisessa vuorovaikutusta toteutuu lisäksi tulkki-kouluttajien ja opiskelukavereiden kanssa harjoitteluneuvojen jakamisen muodossa. Seuraavassa kuvataan yksin toteutettavan harjoittelun toteutumista ja siinä käytettäviä oppimateriaaleja sekä esitellään tutkimusaineiston pohjalta nousseita vinkkejä harjoittelun tueksi.

7.1 Erilaiset harjoittelumuodot

Taulukossa 2 tarkastellaan tulkkiopiskelijoiden aktiivisuutta erilaisten harjoittelumuotojen toteuttamisessa. Kuten oli odotettavissa, opiskelijoiden vuosikurssilla on selkeää vaikutusta käytettyihin harjoittelumuotoihin. Esimerkiksi viittomien kertaamisen määrä väheni opiskeluvuosien kuluessa ja päinvastaisesti tulkkausharjoitteiden määrä kasvoi selkeästi viimeisiä opiskeluvuosia kohti. Kuten numerorivin 2 tulokset osoittavat, vapaa viittomakielen tuottaminen oli opiskelijoiden keskuudessa yleisimmin käytetty harjoittelun muoto läpi opiskeluvuosien. Lähes kaikkien vastausten osalta vaihteluvälit olivat kuitenkin suuria, mikä osoittaa opiskelijoiden harjoitteluaktiivisuuden vaihtelua.

TAULUKKO 2 Erilaisten harjoittelumuotojen yleisyys eri vuosikurssien opiskelijoiden keskuudessa

Harjoittelun yleisyys ¹		Kaikki	1. vsk	2. vsk	3. vsk	4. vsk
Viittomien kertaaminen	Md	4	3	4	5	6
	W	[1,8]	[1,8]	[2,8]	[2,8]	[2,8]
Vapaa viittomakielen tuottaminen	Md	3	2	2	4	3
	W	[1,8]	[1,8]	[1,7]	[1,8]	[1,8]
Tulkkausharjoitukset SVK-SK	Md	7	9	7	6	5
	W	[2,9]	[2,9]	[2,9]	[4,8]	[2,9]
Tulkkausharjoitukset SK-SVK	Md	6	9	6	5	4
	W	[1,9]	[1,9]	[1,9]	[2,8]	[2,9]
(n)		118	35	37	21	25

¹ Kysymyksen tarkka sanamuoto: Kuinka usein harjoittelet seuraavilla tavoilla?

Kaikissa taulukossa raportoitavissa kysymyksissä vastausvaihtoehtoina olivat: Päivittäin (arvo: 1), Muutaman kerran viikossa (arvo: 2), Kerran viikossa (arvo: 3), Muutaman kerran kuukaudessa (arvo: 4), Kerran kuukaudessa (arvo: 5), Muutaman kuukauden välein (arvo: 6), Harvemmin (arvo: 7), Vain ennen tenttiä tai muuta tärkeää tilannetta (arvo: 8), En koskaan (arvo: 9)

Huomattavaa on, että tulkkausharjoitteista puheelle tulkkauksen harjoitukset olivat vuosikursseilla 2.–4. poikkeuksetta harvinaisempia kuin viittomakielelle päin tulkkaamisen harjoitukset. Useimmiten ammatissa toimivat viittomakielentulkit kokevat puheelle tulkkauksen kuitenkin vaikeammaksi kuin viittomakielelle tuotetun tulkkauksen (mm. Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 55; Roslöf & Veitonen 2006, 146), mitä voidaan selittää esimerkiksi lähteen ymmärtämisen vaikeuksilla. Tällöin voitaisiin olettaa, että myös harjoitukselle olisi tarvetta. Tutkimusaineiston perusteella ei kuitenkaan ole mahdollista päätellä, johtuuko puheelle tulkkauksen harjoitteiden vähäisyys niiden vaikeudesta vai jopa päinvastoin: olisiko tunne puheelle tulkkauksen vaikeudesta myös harjoittelun vähäisyydestä johtuvaa.

7.1.1 Tulkikouluttajien harjoitteluohjeet

Tulkikouluttajilta saatuja itsenäisen harjoittelun ohjeita kuvaillessaan vastaajat (n=76) toivat esille melko paljon harjoittelumuodoista saatuja ohjeita (n=48). Harjoittelumuotojen ohjeet näkyivät vastauksissa melko yleisluontoisina, mutta vastauksissa nousi esille myös tarkkoja harjoitteluneuvoja. Erilaisista harjoittelumuodoista vastauksissa mainittiin useimmiten kehotukset katsella viittomakielistä materiaalia (n=19), kuten videotiedotteita, viittomakielisiä uutisia, viittomakielistä nettiv:tä tai videoita Internetistä. Myös viittomisen kuvaaminen kameralle tai viittominen peilille toistui vastauksissa usein (n=14). Lisäksi opiskelijoita oli kehoitettu viittomaan tai tulkkaamaan kaikkea mitä eteen tulee, harjoittelemaan vanhoja sormiaakkosia, sormittamaan tekstityksiä ja seurailemaan eri-ikäisten viittomista. Yksityiskohtaisempia ohjeita opiskelijat olivat saaneet viittomapankin muodostamisesta, kasvoniilmeiden ja kehonkäytön harjoittelemisesta, uusien viittomien harjoittelusta lausemuodossa sekä viittomakielisten videoiden perässä viittomisesta.

Samat harjoitteluvinkit toistuivat jonkin verran myös opiskelijoiden antamissa opiskeluvinkeissä (ks. seuraava alaluku), joten voidaan olettaa, että tulkikouluttajien antamista vinkeistä on ollut hyötyä opiskelijoille. Tutkimustulokset kuitenkin osoittavat, että tulkikouluttajien suosima oman viittomisen nauhoittaminen ja videon analysointi oli opiskelijoiden parissa hyvin harvinaista. Keskimäärin opiskelijat harjoittelivat viittomakielen nauhoittamisen avulla harvemmin kuin muutaman kuukauden välein. Vi-

deoinnin avulla usein, kerran tai muutaman kerran viikossa opiskelijoista harjoitteli vain 4, ja opiskelijoista 25 ei harjoitellut videoinnin avulla koskaan.

7.1.2 Tulkkiopiskelijoiden harjoitteluvinkit

Kyselyssä selvitettiin, millaisia opiskeluvinkkejä vastaajat antaisivat muille tulkkiopiskelijoille. Avoimia vastauksia saatiin yhteensä 67, ja niissä kuvattiin erilaisia harjoittelun muotoja sekä tarjottiin vinkkejä harjoittelun pohjana käytettävistä materiaaleista. Lisäksi vastauksissa kannustettiin yleisesti opiskelutovereita itsenäiseen harjoitteluun (n=10). Näissä vastauksissa neuvottiin esimerkiksi aloittamaan harjoittelu jo heti opintojen alkuvaiheessa, ja erityisesti vastauksissa korostettiin harjoittelun säännönmukaisuutta ja rutiininomaisuutta.

”Tärkein opiskeluvinkki on vain se, että harjoittele! Mikään muu ei tuota tulosta ja pienestäkin harjoittelusta voi olla ylpeä, jos sitä vain tekee melko usein.”

Yksin tehtäviä harjoituksia kuvailtiin 22 vastauksessa. Viittomien muistamisen tueksi (n=3) suositeltiin erilaisten muistisääntöjen keksimistä, viittomapankkien valmistamista sekä viittomien ylöskirjaamista sanallisesti. Vapaan viittomisen harjoittelun vinkeissä (n=8) suositeltiin usein videolle viittomista tai peilin edessä viittomista (n=5). Lisäksi ehdotettiin muun muassa erilaisten huoneiden, tilojen tai henkilöiden kuvailemisharjoituksia sekä seuraavaa:

”Vapaata tuottamista saa harjoitettua esim. viittomalla ajatuksiaan viittomakielelle. Toimii itselläni ja kenenkään ei tarvitse sitä olla näkemässä. Tuleepa samalla harjoiteltua tunteiden liittämistä mukaan tuottamiseen (eleiden ja ilmeiden käyttöä).”

Tulkkauharjoituksiin vinkkinä oli, että opiskelija voi lukea satunnaisen tekstin nauhalta ja sitten tulkata puheensa viittomakielelle, jolloin teksti on tulkkauksen varten jo osin tuttua. Lisäksi vastauksissa suositeltiin pantomiimin käyttöä:

”Pantomiimin harjoittelulla on ollut yllättävän hyviä vaikutuksia viittomakielen tuottamiseen minulla. Se auttaa ajattelemaan visuaalisesti ja irrottamaan viittomakielen suomen kielestä.”

Useissa vastauksissa korostettiin myös sitä, että spontaanit harjoitteet ovat opiskelussa hyödyllisiä.

”Parhaiten oppii kun spontaanisti tekee harjoitteita, ei veren maku suussa, silloin ei opi mitään eikä siitä hyödy mitenkään.”

Spontaaneina oppimistilanteina (n=10) esiteltiin esimerkiksi harjoituksia, joita voi tehdä siirtyessä paikasta toiseen. Erityisesti vastauksissa korostuivat sormitusharjoitukset matkustettaessa (n=5). Sormitusharjoituksia kehoitettiin tekemään muun muassa liikennemerkeistä, mainostauluista, paikannimistä, rekisteriotteista sekä tienviitoista. Kävelylenkillä neuvottiin miettimään viittomia kaikelle ympäristössä nähdylle sekä kertaamaan koulussa opittuja viittomia. Lisäksi vastauksissa kuvailtiin mielikuvaharjoitteita, kuten päässä ”glossattuja” keskusteluja (glossaus l. viittoman merkitseminen sitä parhaiten vastaavan puhutun kielen sanaa käyttäen).

”Glossaan päässäni keskusteluja (kuviteltuja sekä oikeita) esimerkiksi istuessani bussissa. Teen myös käännöksiä radiosta kuulemieni biisien sanoista.”

7.2 Harjoittelussa käytettävät itseopiskelumateriaalit

Kielten itseopiskelumateriaaleina voidaan yleensä käyttää kahdenlaisia materiaaleja: oppimateriaaleiksi suunniteltuja valmiita kokonaisuuksia tai autenttisia resursseja, kuten Internetin, satelliitti-tv:n tai lehtien tarjoamia kohdekielisiä materiaaleja (Karjalainen 2005, 5). Tulkkiopiskelijoiden käytössä on pääasiassa vain autenttisia materiaaleja, sillä varsinaista opiskelumateriaalia on viittomakielellä tarjolla vain rajallisesti. Autenttisten materiaalien kautta opiskelijalla on aito vuorovaikutussuhde opiskeltavaan kieli- ja kulttuuriaineeseen, mutta toisaalta niitä käyttäessään opiskelija joutuu vastaamaan työmuotonsa ja -järjestyksensä suunnittelusta itse (emt.).

Viittomakielisten materiaalien katselemisen määrää tarkastellaan taulukossa 3. Tuloksista voidaan huomata, etteivät opiskelijat seuraa viittomakielisiä materiaaleja erityisen aktiivisesti. Eniten katsotaan viittomakielisiä uutisia, mutta niitäkin keskimäärin vain muutaman kerran kuukaudessa. Internetin viittomakielisiä materiaaleja katselee suhteellisen säännöllisesti, mutta esimerkiksi kuurojen videotiedotteita opiskelijat katsovat vain harvoin. Kieleltään selkeänä ja yksinkertaisena tuotettavaa Suomen kuurosokeat ry:n viitottua jäsenlehteä *Tuntosarvi* ei tulosten mukaan katsella juuri koskaan. Vastausten vaihteluvälit ovat melko suuria, joten yksittäisten opiskelijoiden

välillä on selkeitä eroja. Vuosikurssien tai opiskelukampuksen suhteen tuloksissa ei sen sijaan ole merkittäviä eroavaisuuksia.

TAULUKKO 3 Erilaisten viittomakielisten materiaalien katselemisen yleisyys

Materiaalien katseleminen ₁		Kaikki	1. vsk	2. vsk	3. vsk	4. vsk	Helsingin opiskelijat	Kuopion opiskelijat
Viittomakieliset uutiset	Md	4	4,5	4	4	3	4	4
	W	[2,9]	[2,9]	[2,9]	[2,7]	[2,7]	[2,9]	[2,9]
Viikko viitottuna	Md	6	9	5	6	5	6	6
	W	[3,9]	[4,9]	[3,9]	[3,9]	[3,7]	[3,9]	[3,9]
Viittomakielinen netti-tv	Md	6	7	5	6	5	5,5	7
	W	[2,9]	[3,9]	[3,9]	[3,9]	[2,9]	[3,9]	[2,9]
Muut viittomakieliset materiaalit Internetissä	Md	5	5	5	6	5	6	5
	W	[2,9]	[2,9]	[2,9]	[3,9]	[2,9]	[2,9]	[2,9]
Kuurojen videotiedote	Md	7	9	7	7	7	7	7
	W	[3,9]	[4,9]	[3,9]	[4,9]	[4,9]	[3,9]	[4,9]
Viitottu Tuntosarvi -lehti	Md	9	9	9	9	9	9	9
	W	[4,9]	[4,9]	[7,9]	[7,9]	[6,9]	[7,9]	[4,9]
Viittomakieliset DVD:t	Md	7	7	7	7	7	7	7
	W	[2,9]	[2,9]	[3,9]	[4,9]	[5,9]	[3,9]	[2,9]
(n)		119	36	37	21	25	54	65

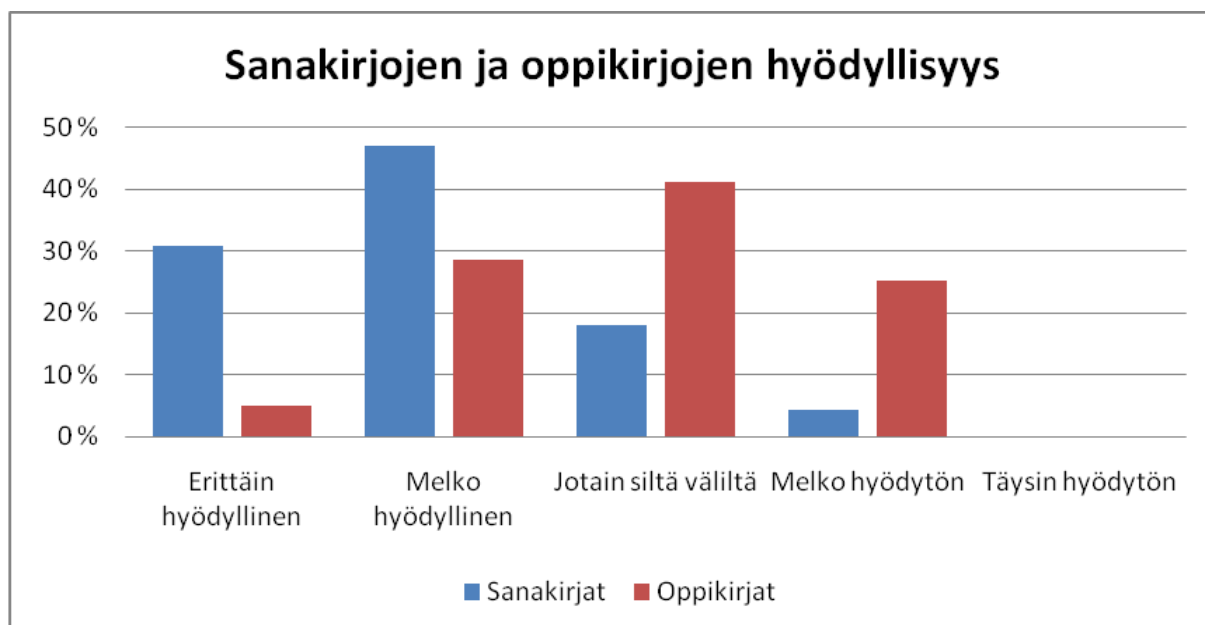
₁ Kysymyksen tarkka sanamuoto: Kuinka usein katselet seuraavia viittomakielisiä ohjelmia/materiaaleja?

Kaikissa taulukossa raportoitavissa kysymyksissä vastausvaihtoehtoina olivat: Päivittäin (arvo: 1), Muutaman kerran viikossa (arvo: 2), Kerran viikossa (arvo: 3), Muutaman kerran kuukaudessa (arvo: 4), Kerran kuukaudessa (arvo: 5), Muutaman kuukauden välein (arvo: 6), Harvemmin (arvo: 7), Vain ennen tenttiä tai muuta tärkeää tilannetta (arvo: 8), En koskaan (arvo: 9)

Itsenäisessä harjoittelussa käytettäviä verkkosivustoja selvitettiin tutkimuksessa avoimen kysymyksen kautta. Erilaisista verkkosivustoista itsenäisen harjoittelun apuna kysymykseen vastanneet (n=93) käyttivät selkeästi eniten Suvi – suomalaisen viittomakielen verkkosanakirjaa (n=74). Tämän lisäksi paljon mainintoja sai Viittomakielen opetuksen portti Viivi (n=53) ja Kuurojen Liiton verkkosivusto (n=28). Yle Areena mainittiin vastauksissa melko usein (n=18), samoin Viittomakielinen tv (n=8). Kaikki vastauksissa mainitut verkkosivustot on kerätty liitteeseen 2.

Suvi-verkkosanakirjan suosion ohella myös kuvio 4 osoittaa, että opiskelijat kokivat viittomakielen sanakirjat selkeästi hyödyllisiksi materiaaleiksi itsenäiseen opiskeluun. Kuten teoriaosassa on esitetty (ks. 4.1.2 Sanakirjat), olisi sanakirjojen käytössä kui-

tenkin tiedostettava, etteivät ne useimmiten kuvaa kuin pienen kielenkäyttäjien joukon kielimuotoa. Viittomakielen oppikirjoja ei itsenäisessä opiskelussa koettu yhtä hyödylliseksi kuin sanakirjoja, mutta myös niistä koettiin olevan apua harjoittelussa.

KUVIO 4 Sanakirjojen ja oppikirjojen hyödyllisyys itsenäisessä opiskelussa

7.2.1 Vinkit materiaaleista

Tulkkikouluttajilta saatuja itsenäisen harjoittelun ohjeita kuvatessa (n=76) vinkit harjoitteluun sopivista materiaaleista mainittiin 15 vastauksessa. Materiaalineuvoissa korostuivat vinkit sopivista nettisivuista (n=7), mutta lisäksi opiskelijat olivat saaneet vinkkejä muista viittomakielisistä materiaaleista sekä alan artikkeleista, lehdistä ja kirjallisuudesta.

Tulkkio opiskelijoiden omissa opiskeluvinkeissä (n=67) erilaisia harjoittelun pohjana käytettäviä materiaaleja kuvattiin usein (n=40). Viittomakielen ymmärtämisen ja spii-kausharjoitusten pohjaksi sopivista materiaaleista (n=10) mainittiin viittomakieliset materiaalit Internetissä (joista erityisesti Kelan viittomakieliset sivustot, Viittomakielisen opetuksen portti Viivi sekä Suomi.fi-verkkosivuston viittomakielinen tarjonta), dokumentit kuuroista ja viittomakielisistä, Kuurojen videotiedotteet sekä Viittomakieliset uutiset.

Viittomakielen tuottamisen harjoittelussa (n=30) erilaisiksi pohjamateriaaleiksi suositeltiin televisiota (n=11), Internetiä (n=6), musiikkia (n=6) ja radiota (n=4). Lisäksi suositeltiin elokuvien ja satujen viittomista. Harjoitteluvinkkejään vastaajat perustelivat esimerkiksi seuraavasti:

”Iltaisin televisiota katsellessa voi samalla ruveta tulkkamaan erilaisia televisio-ohjelmia. Tällöin saa variaatiota omaan tulkkaukseen ja huomaa helpommin, että millaisessa puheentahdissa pysyy mukana. Lisäksi valitsemalla välillä todella haastavia tekstejä (esim. uutiset) voi kehittää omaa ongelmanratkaisukykyään ja huomaa helpommin kehitysalueita omasta tulkkauksestaan. Lisäksi kun huomaa, että joitakin tiettyjä sanoja puuttuu omasta varastostaan, niin niitä on helpompi lähteä etsimään ja opettelemaan, jotta oma sanavarasto kehittyisi.”

”Lauluja on hauskaa kääntää viittomakielelle, koska siinä pitää olla spontaani ja tehdä nopeasti luovia ratkaisuja, jotta laulusta tulee edes jotenkin fiksu kokonaisuus. Harjoittelu on myös helppoa, kun voi viittoja missä vaan musiikin tahtiin.”

Yksityiskohtaisina vinkkeinä hyvistä harjoittelumateriaaleista mainittiin Salatut elämät, erilaiset keskusteluohjelmat, lastenohjelmat, Opettaja.tv, Kakola-sarja ja Selkouutiset.

8 VIITTOMAKIELEN HARJOITTELU SOSIAALISISSA KONTEKSTEISSA

Kaikkosen (2000) mukaan ihmisen emotionaaliset ja sosiaaliset piirteet ohjaavat oppimista ja esimerkiksi oppimistilanteessa syntyvät tunteet, positiiviset tai negatiiviset, tehostavat oppimista. Yhteistoiminnallisessa oppimisessa nämä piirteet nousevat erityisesti esille, sillä tiedon hankintaan ja käsittelyyn yhdistyvät väistämättä opiskelijoiden sosiaaliset ja emotionaaliset ominaisuudet. Oppiminen koskettaa tällöin opiskelijaa kokonaisena ihmisenä. (Kaikkonen 2000, 55.) Seuraavassa esitellään tulkkiopiskelijoiden itsenäistä harjoittelua erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa opiskelukavereiden sekä viittomakielisten parissa.

8.1 Harjoittelemine opiskelukavereiden kanssa

Sosiaalisessa opiskelussa ideana on, ettei kukaan opiskelija omista tietoa yksin vaan kaikkien tietoutta ja kykyä käytetään hyväksi mahdollisimman monipuolisen ja kokonaisvaltaisen tietokokonaisuuden kasaamiseksi (Hentunen 2004, 35). Karjalainen

(2005, 6) toteaa opiskelukavereiden olevan kielten itseopiskelussa usein käyttämätön resurssi ja ehdottaa epämuodollisia opintopiirejä, kieli-iltoja ja virtuaalista kanssakäymistä tukemaan oppimisen autenttista vuorovaikutusta. Kuten seuraavat tutkimustulokset osoittavat, viittomakielentulkkioiskelijoiden osalta tilanne on kuitenkin jo selkeästi positiivisempi, sillä harjoittelu on usein sosiaalista ja edellä mainitut yhteisoppimisen keinot ovat laajasti käytössä.

8.1.1 Toteutettuja harjoittelun muotoja

Kyselyn yhtenä osana selvitettiin tulkkioiskelijoiden omaehtoista harjoittelua opiskelukavereiden kanssa. Avoimissa vastauksissa (n=76) nousi eniten esille vapaamuotoinen viittomakielellä kommunikointi (n=63). Useimmiten näissä vastauksissa ei eritelty yhdessäolon muotoa tarkemmin (n=33). Eritellyissä vastauksissa viittomakielinen kahvila tai baarireissu oli vastauksista yleisin (n=14). Lisäksi opiskelijat olivat järjestäneet viittomakielisiä illanviettoja (n=13) erityisesti peli-iltojen muodossa (n=8). Vastauksissa kuvailtiin myös kesäkokootumisia (n=3), jolloin viittomakielen taitoa pyrittiin pitämään yllä erilaisissa arjen tilanteissa viittoen.

Viittomakielellä kommunikoinnin lisäksi opiskelijat olivat toteuttaneet erilaisia yksittäisiä harjoituksia (n=24), kerranneet yhdessä opittuja viittomia (n=20) sekä osallistuneet yhdessä viittomakielisiin tapahtumiin (n=7). Yksittäisten harjoitteiden kuvauksissa toistuivat useimmiten tulkkausharjoitukset (n=16), joiden mukaan vastaajat olivat esimerkiksi leikkineet kuuroa ja tulkkia kaupungilla sekä tulkanneet elokuvia, Yle Areenan videoita, lauluja ja Salattuja elämiä. Tulkkauksen pohjana oli käytetty myös toisen vapaata puhetta tai viittomista ja toisen lukemaa tekstiä. Muita mainittuja harjoitteita (n=8) olivat muun muassa hassujen muistisääntöjen keksiminen viittomille, omat viittomakieliset pelit ja leikit, lehtijutun vaikeiden sanojen sormittaminen sekä viittomakielisten videoiden katseleminen. Viittomien kertaamista ja viittomakielisiä tapahtumia ei vastauksissa eritelty tarkemmin.

8.1.2 Vinkkejä yhteistoimintaan

Jo aiemmin esitellyissä tulkkioiskelijoiden opiskeluvinkeissä (n=67) mainittiin myös erilaisia opiskelukavereiden kanssa toteutettavia harjoituksia (n=33). Vastauksissa

toistui paljon samat harjoittelumuodot, joita opiskelijat olivat opiskelukavereidensa kanssa jo toteuttaneet (ks. yllä). Esimerkiksi vapaa viittominen ”viittomakielisissä kahviloissa” mainittiin usein (n=21). Hyvänä keinona mainittiin myös vanhempien tulkkiopiskelijoiden kanssa viittominen. Lisäksi opiskelutovereiden kanssa harjoittelemisessa suosittuja olivat erilaiset pelit (n=4), kuten Alias ja käsimuotoleikki.

”Luokan kanssa ja yksinkin voi leikkiä käsimuodoilla. Valitkaa yksi käsimuoto ja alkakaa vuorotellen heitellä viittomia joissa ko. käsimuoto on.”

Vastauksissa suositeltiin myös tulkkausharjoitteita kaupungilla (n=4). Yhdessä vastauksessa tuotiin esille myös yleisten tapahtumien tulkkaus ilman kuuroa yleisöä:

”Kävimme kesällä luokkakaverin kanssa tulkkaamassa yleisiä tapahtumia ja näyttelyitä (Kiasma, museot, muut näyttelyt). Soitimme tilaisuuden pitäjälle etukäteen ja kysyimme luvan ja pyysimme lupaa tulkata yleisön edessä, vaikkei kuuroja paikalla ollutkaan. Hyvää poken harjoittelua, ja samalla kestävyttä sai viittomiseen.”

Muina mukavina harjoitteina mainittiin muun muassa kaverin puhelun tulkkaaminen sekä seuraavat opiskeluvinkit:

”Tarinoiden viittominen videolle on mukavaa. Hauskan lisän tarina saa, kun annat sen kaverillesi spiikattavaksi! :)”

”Kannattaa tehdä kaveriporukassa harjoituksia, esim. yksi keksii lauseen suomen kielellä, jonka seuraava viitto jne., ja tällä tavalla mennään rinkiä ympäri.”

8.2 Viittomakielisten parissa harjoitleminen

Autenttisten tilanteiden merkitystä korostetaan niin puhuttujen kielten oppimisen (esim. Kaikkonen 2000, Dufva & Martin 2002, Brown 2008, Kawai 2008) kuin viittomakielen oppimisen osalta (esim. Jäntti 2005, Pääkkönen 2001). Autenttisista tilanteista oppimista korostettiin myös tutkimuksen vastauksissa: tulkikouluttajilta saaduissa ohjeissa (n=76) korostettiin viittomakielisten parissa harjoitlemistä (n=26), ja myös tulkkiopiskelijoiden omissa harjoitteluvinkeissä (n=67) suositeltiin viittomakielisiä kontakteja (n=10).

”Kannattaa rohkeasti tutustua oman asuinalueen/kotipaikkakunnan kuuroihin, tällä tavoin pääsee oikeasti käyttämään kieltä ja pääsee pois ns. ’emmää uskalla’ -asenteesta.”

8.2.1 Tulkkiopiskelijoiden kontaktit viittomakielisten kanssa

Kuvioon 5 on koottu tieto siitä, kuinka usein opiskelijat keskimäärin tapaavat viittomakielisiä erilaisissa tilanteissa, kuten yhdistysilloissa, erilaisissa tapahtumissa, vapaamuotoisesti, töiden parissa jne. Kuurojen sukulaisten tapaamista ei tähän kaavioon kuitenkaan ole laskettu mukaan, sillä opiskelijat eivät itse voi vaikuttaa siihen, onko heillä kuuroja sukulaisia, ja tällöin tapaamisaktiivisuus ei ole opiskelijoista kiinni. Kaaviosta voidaan selkeästi nähdä, että opiskelijat ovat pääasiassa harvoin, joitakin kertoja vuodessa tai harvemmin, tekemisissä viittomakielisten kanssa.

KUVIO 5 Tulkkiopiskelijoiden kontaktit viittomakielisten kanssa

Taulukossa 4 tarkastellaan seikkaperäisemmin tulkkiopiskelijoiden kontakteja viittomakielisiin. Useimmiten (keskimäärin joitakin kertoja vuodessa) opiskelijat tapasivat viittomakielisiä kuurojen yhdistysilloissa, erilaisissa tapahtumissa sekä vapaamuotoisesti kuurojen kavereidensa tai tuttaviensa tapaamisissa. Opiskelijoiden keskinäiset erot kontakteissa viittomakielisiin olivat suuria: yleisesti vaihteluvälit olivat joko $W=[1,9]$ (eli kontakteja päivittäin – ei koskaan) tai $W=[3,9]$ (jolloin kontakteja parin viikon välein – ei koskaan). Vain pieni vähemmistö opiskelijoista (6,7 %) kertoi tapaavansa kuuroja sukulaisiaan säännöllisesti, muutoin tulkkiopiskelijat eivät tavanneet kuuroja sukulaisia koskaan. Voidaankin olettaa, että kuuroja sukulaisia tulkkiopiskelijoista on vain harvoilla.

TAULUKKO 4 Viittomakielisten tapaaminen erilaisissa tilanteissa

Viittomakielisten tapaamisen tiheys ₁		Kaikki	1. vsk	2. vsk	3. vsk	4. vsk	Helsingin opiskelijat	Kuopion opiskelijat
Kuurot kaverit/tuttavat	Md	6	9	5	6	6	6	8
	W	[1,9]	[1,9]	[1,9]	[3,9]	[2,9]	[1,9]	[1,9]
Kuurot sukulaiset	Md	9	9	9	9	9	9	9
	W	[1,9]	[5,9]	[1,9]	[9,9]	[1,9]	[1,9]	[3,9]
Kuurojen yhdistysillat	Md	6	8	6	7	7	6	6
	W	[3,9]	[4,9]	[3,8]	[5,9]	[4,9]	[3,9]	[4,9]
Erilaiset tapahtumat	Md	6	8	6	6	6	6	6
	W	[3,9]	[4,9]	[3,8]	[4,8]	[3,8]	[3,9]	[3,9]
Työt	Md	8	9	8	8	6,5	8	8
	W	[1,9]	[1,9]	[1,9]	[3,9]	[2,9]	[2,9]	[1,9]
Muut tilanteet	Md	7	8	7	6	6	7	7
	W	[1,9]	[1,9]	[1,9]	[2,9]	[1,9]	[1,9]	[1,9]
(n)		119	36	37	21	25	54	65

₁ Kysymyksen tarkka sanamuoto: Kuinka usein tapaat viittomakielisiä erilaisissa tilanteissa?

Kaikissa taulukossa raportoitavissa kysymyksissä vastausvaihtoehtoina olivat: Päivittäin (arvo: 1), Viikoittain (arvo: 2), Parin viikon välein (arvo: 3), Kerran kuukaudessa (arvo: 4), Parin kuukauden välein (arvo: 5), Joitakin kertoja vuodessa (arvo: 6), Kerran vuodessa (arvo: 7), Harvemmin (arvo: 8), En koskaan (arvo: 9)

Kuten taulukosta voidaan huomioda, ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat olivat suurin poikkeama vuosikurssien osalta, sillä heillä ei ollut kontakteja viittomakielisiin juuri lainkaan. Tilanne selittyy sillä, että kyselyn aikana opiskelijat olivat opiskelleet vasta noin 3 kuukautta. Muutoin ei löytynyt selkeää näyttöä siitä, että viittomakielisten kontaktien määrä selkeästi kasvaisi tai laskisi opiskeluvuosien myötä. Eri vuosikursseilla painottuivat kuitenkin erilaiset tapaamisten muodot. Esimerkiksi kuurojen kavereiden tai tuttavien tapaaminen oli yleisintä toisen vuosikurssin opiskelijoiden keskuudessa, kun taas viittomakielialan työt olivat yleisimpiä neljännen vuosikurssin opiskelijoiden keskuudessa.

Helsingin ja Kuopion kampusten tulkkio opiskelijoiden välillä ei tutkimuksen mukaan ollut juurikaan eroa kontakteissa viittomakielisiin. Vain kuurojen kavereiden tai tuttavien tapaamisessa Helsingin opiskelijat olivat Kuopiolaisia hieman aktiivisempia. Muita eroja opiskelupaikkakuntien suhteen ei tuloksista löytynyt.

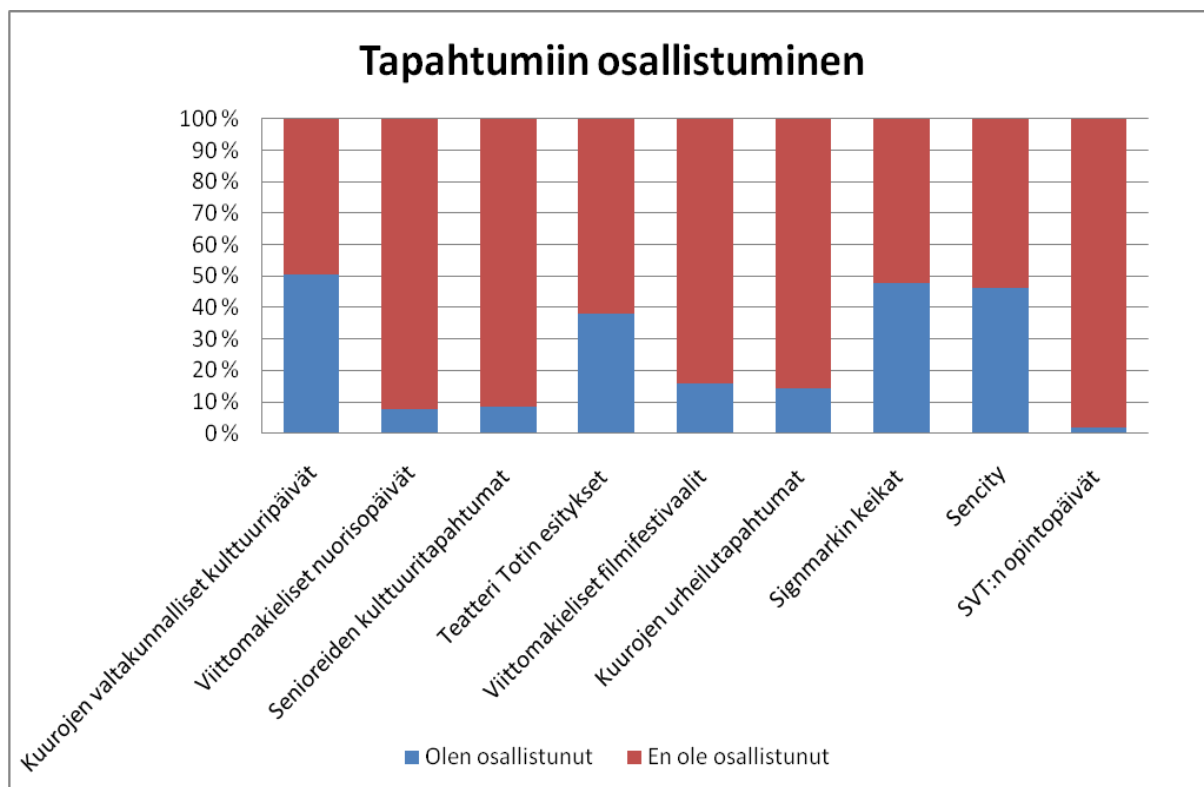
Taulukossa 4 mainittujen tilanteiden lisäksi opiskelijat (n=47) kertoivat tapaavansa viittomakielisiä lähinnä vain kouluympäristössä (n=33). Tilannetta kuvattiin seuraavasti:

”Opettajinamme on viittomakielisiä kuuroja, joten heidän kanssa käymäni kanssakäyminen on aika isossa osassa kielen käyttämistäni.”

Opiskelukampanuksen lisäksi opiskelijat kertoivat olevansa kontaktissa viittomakielisiin sattumalta julkisilla paikoilla, erilaisissa bileissä, Facebookissa, seurakunnan tilaisuuksissa ja arkielämän monenlaisissa tilanteissa.

8.2.2 Viittomakielisiin tapahtumiin osallistuminen

Kyselyssä selvitettiin, olivatko tulkkiopiskelijat osallistuneet erilaisiin viittomakielialan tapahtumiin. Kuten kuvio 6 osoittaa, vastaajien (N=119) osallistuminen kyselyssä mainittuihin tapahtumiin vaihteli tapahtuman luonteen mukaisesti. Suosituimpia tapahtumia tulkkiopiskelijoiden keskuudessa olivat Kuurojen kulttuuripäivät, Signmarkin keikat ja Sencity, joihin opiskelijoista lähes puolet oli opiskeluaikanaan osallistunut.

KUVIO 6 Viittomakielialan tapahtumiin osallistuminen

Taulukossa 5 tarkastellaan opiskelupaikkakuntien eroja eri tapahtumiin osallistumisen suhteen. Helsingin kampuksen opiskelijat olivat yleisesti kuopiolaisia aktiivisempia tapahtumiin osallistumisessa. Suurin ero kampusten välillä oli Teatteri Totin esityksiin ja Viittomakielisiin filmifestivaaleihin osallistumisessa. Kuurojen valtakunnallisille kulttuuripäiville ja Sencity-tapahtumiin eri kampusten opiskelijat sen sijaan olivat osallistuneet tasaisesti. Kuopiolaiset olivat osallistuneet helsinkiläisiä aktiivisemmin vain Valtakunnallisille viittomakielisille nuorisopäiville ja Suomen Viittomakielen Tulkit ry:n opintopäiville. Osallistumisaktiivisuuden erot selittyvät kuitenkin paljolti tapahtumien järjestämispaikalla; esimerkiksi Viittomakieliset filmifestivaalit järjestettiin vuosina 2007 ja 2010 Ateneumissa Helsingissä ja viittomakieliset nuorisopäivät vuonna 2009 Kuopiossa.

TAULUKKO 5 Opiskelukampusten erot viittomakielisiin tapahtumiin osallistumisessa

Tapahtumiin osallistuneiden osuus opiskelijoista ¹	Kaikki	Helsingin opiskelijat	Kuopion opiskelijat
Kuurojen valtakunnalliset kulttuuripäivät	50,4 %	53,7 %	47,7 %
Valtakunnalliset viittomakieliset nuorisopäivät	7,6 %	3,7 %	10,8 %
Senioreiden kulttuuritapahtumat	8,4 %	14,8 %	3,0 %
Teatteri Totin esitykset	38,1 %	70,3 %	10,8 %
Viittomakieliset filmifestivaalit	16,0 %	35,2 %	0,0 %
Kuurojen urheilutapahtumat	14,3 %	20,3 %	9,2 %
Signmarkin keikat	47,9 %	55,6 %	41,5 %
Sencity	46,2 %	46,3 %	46,2 %
Suomen Viittomakielen Tulkit ry:n opintopäivät	1,7 %	0,0 %	3,1 %
(n)	119	54	65

¹ Kysymyksen tarkka sanamuoto: Oletko osallistunut opiskeluaikanaasi seuraaviin tapahtumiin? Vastausvaihtoehdot: Kyllä/Ei

Avoimissa vastauksissa tulkkio opiskelijat (n=51) listasivat muita viittomakielialan tapahtumia, joihin he olivat osallistuneet. Eniten tulkkio opiskelijat olivat osallistuneet erilaisiin kuurojen yhdistysten järjestämiin tapahtumiin (n=17), kuten nuortenkerhon il-lanviettoihin, yhdistysten joulujuhliin ja liikuntapäiviin. Myös viittomakielialan järjestöjen tapahtumia mainittiin useasti (n=15), jolloin esille nousivat erilaiset leirit (n=5), kuurojen pokeriturnaus (n=5), Kielimaistiaiset (n=3) sekä Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liiton ja Finlandssvenska Teckenspråkiga rf:n tapahtumat. Myös seura-

kunnan järjestämät tapahtumat (kuten viittomakieliset messut, Kuurojen kirkon 100-vuotisjuhla ja viittomakielinen rippikoulu) nousivat vastauksissa (n=11) esille. Lisäksi tulkkiopiskelijat olivat osallistuneet Jyväskylän Yliopiston viittomakieliseminaariin (n=4), Maailma kylässä -festivaaleille (n=3), viittomakielisille tarkoitetuille kursseille (n=2) sekä erilaisiin tulkattuihin tapahtumiin ja yksityisiin juhliin.

8.2.3 Opetustulkkikeskus Otto ja työt viittomakielialalla

Arvioitaessa Opetustulkkikeskus Oton toiminnan hyödyllisyyttä asteikolla 1–5 (ei lainkaan hyödyllinen – erittäin hyödyllinen), oli tulkkiopiskelijoiden vastausten keskiarvo 4,19 (keskihajonta 0,83). Oton toimintaa pidetään siis yleisesti hyödyllisenä, mutta Oton kautta tulkkaus- tai opetustilanteissa oli ollut mukana vain noin puolet opiskelijoista (48,7 %). Suurin osa näistä Oton toiminnassa mukana olleista oli ollut mukana tulkkaus- tai opetustilanteissa kerran (48,2 % osallistuneista). 2–3 kertaa mukana oli ollut 27,5 %, 4–10 kertaa 17,2 % ja yli kymmenen kertaa 6,8 % vastaajista. Huomattavia eroja opiskelupaikkakuntien suhteen ei vastauksissa ollut. Vuosikurssien suhteen eroja sen sijaan löytyi: Vastausten mediaaneja tarkastellessa ilmeni, että neljännen vuosikurssin opiskelijat olivat keskimäärin osallistuneet Oton toimintaan 2–3 kertaa, kun taas toisen ja kolmannen vuosikurssin opiskelijat olivat osallistuneet Oton toimintaan keskimäärin kerran. Ensimmäisen vuoden opiskelijoista vain yksi oli osallistunut Oton toimintaan. Erot vuosikurssien välillä selittyvät opiskeluajan pituudella.

Tutkimukseen osallistuneista (N=119) 19 % kertoi tehneensä opiskeluaikoinaan töitä viittomakielialalla (n=23). Opiskelijat olivat tehneet töitä pääasiassa lastenohjaajina (n=9) esimerkiksi Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liiton ja Kuurojen Palvelusäätiön tapahtumissa sekä viittomakielisillä lastenleireillä. Viittomakielen tulkkiopiskelijan nimikkeellä töitä oli tehnyt muutama opiskelija (n=4). Työt olivat pääasiassa ohjaustöitä (esim. rippikoulun avustavana vetäjänä), mutta vastauksissa nousi esille myös teatteritulkkaus. Lisäksi töitä oli tehty tulkkivälityksessä, lähihoitajina, erilaisina avustajina, rekvisitöörinä, verkkotyöntekijöinä, näyttelijöinä ja kuoron vetäjänä.

9 TOVEET OPPILAITOKSEN LISÄTUESTA

Tutkimustulosten mukaan oppilaitokselta kaivataan melko paljon lisätukea itsenäistä harjoittelua varten. Vastauksissa (n=58) korostuivat toiveet konkreettisista ohjeista ja harjoittelumateriaaleista. Nykytilannetta kuvattiin muun muassa näin:

”Ehkä vain 2 opettajaa on antanut vinkkejä kuinka harjoitella, muut vain puhuvat siitä kuinka tärkeää se on.”

Yleisluontoinen toive harjoittelun ohjeistuksen määrän sekä selkeyden lisäämisestä toistui useassa vastauksessa (n=16). Lisäksi moni vastaajista (n=13) toivoi laajempaa harjoittelumateriaalien määrää sekä vinkkejä harjoittelumateriaaleista. Opiskelijoiden toiveissa oli esimerkiksi kattava lista Internetin viitotuista materiaaleista ja HumaProhon luotavat harjoittelu- ja materiaalipaketit itsenäistä työskentelyä varten.

Vastauksissa (n=15) toivottiin myös, että oppilaitos edesauttaisi opiskelijoiden pääsyä viittomakielisten pariin. Keinoina mainittiin koulun järjestämät tilaisuudet, joihin tulisi myös kuuroja (n=6), laajempi tiedottaminen alueen viittomakielisistä tai tulka-
tuista tilanteista (n=4) sekä rahallinen avustus tapahtumiin osallistumiselle (n=3). Lisäksi oppilaitoksen toivottiin toimivan siltana opiskelijoiden ja kuurojen välillä (n=2).

”Koululla voisi olla enemmän kontakteja esim. kuurojen yhdistyksiin tai muihin kuurojen juttuihin ja koulun puolesta voitaisiin madaltaa kynnystä erilaisiin kuurojen tapahtumiin menemiseen. Nyt monesti tuntuu että opiskelijat tunkevat itsensä väkisin mukaan ja vastaanotto voi olla negatiivista. Olisi hyvä jos asioita pohjustettaisiin ja molemmille osapuolille olisi selvää kuinka asiat toimivat ja miksi kuurojen tapahtumissa käydään.”

Vastauksissa annettiin lisäksi erilaisia vinkkejä itsenäisen harjoittelun järjestämiseen (n=15). Opiskelijoiden mukaan tukea, kannustusta ja ”porkkanoita” pitäisi olla enemmän. Myös opettajien omaa esimerkkiä pidettiin tärkeänä, kuten seuraava vastaus osoittaa:

”Voisiko opettajat salakavalasti kysellä, että ”näittekö sen ja sen jutun siinä viimeisimmässä videotiedotteessa?” Vähän samaan tyyliin, kuin ”luitteko sen ja sen artikkelin eilisen Hesarista?” Näin saataisiin herätettyä kiinnostusta, ainakin joihinkin oppilaisiin. Olisi nimittäin kivaa vastata, että ”joo, näin sen ja se oli hyvä/huono blaablaa...” Saisiko jotenkin sytymään sellaisen janon viittomakielisten maailmaa koskeviin asioihin...?”

Lisäksi opiskelijat toivoivat apua itsearviointiin, jotta itsenäisen harjoittelun suunnittelu olisi helpompaa. Opiskelijat toivoivat myös, että taitojen kehittymisestä ja itsenäisestä harjoittelusta keskusteltaisiin tunneilla, jolloin myös opiskelukavereilta saataisiin lisätukea harjoitteluun. Menettelytavaksi ehdotettiin esimerkiksi seuraavaa:

”Voisi kokeilla eri juttuja, vaikka joka viikko yksi luokasta keksii kuinka harjoitella kotona joka päivä. Sitten pidetään vaikka listaa toteutuneista harjoittelukerroista, jos maksimi ylittyy, joku tarjoaa karkkia tms. Jotain positiivista, ei keppeä ainakaan..opet ja oppilaat yhdessä voisivat ideoida.”

Varsinaisten harjoitteluohjeiden lisäksi opiskelijat kaipasivat oppilaitoksen järjestävän aikaa itsenäiselle harjoittelulle (n=3) pakollisten kirjallisten tehtävien kuormittavuutta vähentämällä. Lisäksi oppilaitokselta toivottiin mahdollisuutta vapaaehtoiseen tukiopeukseen (n=3) itsenäisen harjoittelun tueksi.

10 POHDINTA

Opinnäytetyön aihetta, viittomakielentulkkiopiskelijoiden itsenäinen harjoittelu, lähestyttiin vieraan kielen ja erityisesti viittomakielen oppimisen problematiikan kautta. Lisäksi opinnäytetyön tietoperustassa kuvattiin tulkkikoulutuksen tarjoamaa opintokokonaisuutta sekä viittomakielen itsenäisen harjoittelun mahdollisuuksia. Tietoperustan pohjalta aihetta tutkittiin kyselylomaketutkimuksella, johon saatiin mukaan kiitettävä joukko tulkkioiskelijoita. Aineisto oli määrällistä ja laadullista, joten analysoinnissa käytettiin tilastollisia menetelmiä sekä sisällönanalyysia. Raportoinnissa tutkimustuloksia esiteltiin kuvailevan tilastollisen analyysin ja sanallisen kerro nnan kautta.

Tutkimustulosten mukaan opiskelijat harjoittelivat itsenäisesti enimmäkseen viikoittain. Yksittäisten opiskelijoiden harjoittelun tiheydessä oli kuitenkin suuria eroavaisuuksia kaikissa itsenäisen harjoittelun osa-alueissa. Harjoittelussa opiskelijat painottivat pääasiassa vapaan viittomisen harjoituksia, ja vastauksissa näkyi myös harjoittelun sosiaalisuuden tärkeys. Harjoittelun pohjana käytettävistä materiaaleista esille nousivat muun muassa erilaiset verkkomateriaalit, televisio sekä sosiaaliset resurssit. Tulkkikoulutukselta opiskelijat kaipasivat konkreettisempaa ja laajempaa itsenäisen harjoittelun ohjeistusta sekä sitä, että oppilaitos edesauttaisi opiskelijoiden pääsyä viittomakielisten pariin.

10.1 Työn luotettavuusarviointia

Opinnäytetyön luotettavuutta on tuotu esille aiemmin tutkimusosan kuvauksessa. Työn luotettavuuteen pyrittiin muun muassa tutkimuksenteon perusteellisen kuvauksen sekä raportoinnin tarkkuuden kautta. Näin lukija kykenee itsenäisestikin päättämään, ovatko tutkimuksesta tehdyt päätelmät oikeita (Metsämuuronen 2006, 74). Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy keskeisesti myös reliabiliteetin eli toistettavuuden käsite. Tutkimuksen erilaisissa aineistonkeruutilanteissa ja erilaisissa vastaajaryhmissä vastaukset eivät poikenneet merkittävästi toisistaan, mikä osaltaan todentaa tutkimuksen luotettavuutta. Lisäksi esimerkiksi avoimissa vastauksissa vastattiin aivan yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta siihen, mitä opinnäytetyön tekijä oli kysymyksellään tarkoittanut. Yleisesti vastaukset olivat keskenään linjassa ja vastasivat muodoltaan opinnäytetyön tekijän odotuksia.

Opinnäytetyön luotettavuuden kannalta huomioitavaa on, että opinnäytetyön tekijä kuuluu viittomakielentulkkiopiskelijoihin eli tutkimuksen kokonaisjoukkoon. Opinnäytetyötutkimuksesta haluttiin kuitenkin yleispätevä, joten lähestymistavaksi valittiin mahdollisimman tarkka objektiivisuus. Opinnäytetyössä käytetyt määrälliset tutkimusmenetelmät ovat selkeämmin erotettavissa tutkijan omista tulkinnoista, ja lisäksi avointen vastausten kvantifiointi valittiin tukemaan sitä, että opinnäytetyön tekijän omat näkemykset vaikuttaisivat tulosten tulkintaan mahdollisimman vähän. Saatua aineistoa käsiteltiin sen lähtökohdista eikä esimerkiksi valmiisiin luokkiin ryhmittelemällä. Myös raportoinnissa pyrittiin säilyttämään ulkopuolisen tarkkailijan asema. Tutkimustuloksia tarkastellessa on kuitenkin huomioitava, että tiukasta pyrkimyksestä huolimatta opinnäytetyön tekijän asema ei ole täysin neutraali kohteensa suhteen.

Lisäksi opinnäytetyön tekijän oman tietopohjan osuutta ei voitu välttää esimerkiksi itsenäisen harjoittelun keinoja kuvatessa, sillä aiempaa kokonaiskuvaa itsenäisen harjoittelun mahdollisuuksista ei ole tuotettu. Esille tuodut harjoittelumahdollisuudet rajautuivat siten opinnäytetyön tekijän ennalta tietämiin ja opinnäytetyöprosessin aikana löytämiin harjoittelumahdollisuuksiin. Puutetta pyrittiin tutkimusvaiheessa korjaamaan lisäämällä monivalintakysymyksiin avoimia kenttiä, joissa opiskelijat pystyivät listaamaan myös omia vaihtoehtojaan. Pääasiassa näissä avoimissa kentissä ei nostettu esille uusia vastausvaihtoehtoja. Ainoastaan harjoitteluideoiden lähteitä sel-

vitettäessä useampi vastaaja (n=5) listasi omaksi vastausvaihtoehdokseen ”valmistuneet tulkit”. Mikäli tämä vastausvaihtoehto olisi ollut monivalintakysymyksissä esillä, olisi mahdollisesti useampikin opiskelija valinnut tämän vastauksen. Vastausvaihtoehtojen määrittely ei siten kaikilta osin ollut täysin kattava. Opinnäytetyötutkimuksessa selvittävien asioiden määrä oli myös suhteellisen laaja, mikä ehkä osaltaan vaikutti siihen, että esimerkiksi opiskelijoiden antamien harjoitteluvinkkien määrä oli toivottua pienempi.

Tutkimus on tarvittaessa toistettavissa, sillä tutkimuksen kulku on selkeästi raportoitu ja kyselylomakkeen pohja on saatavilla opinnäytetyön liitteissä. Oletettavaa kuitenkin on, että vastaukset olisivat uusintatutkimuksessa hieman erilaisia, sillä tulkkioiskelijoiden joukko on kokonaisuudessaan suhteellisen pieni ja tulkkiausala (samoin kuin tulkkikoulutus) on jatkuvasti kehittyvä. Tällöin esimerkiksi tutkimuksessa selvitetty itsenäisen harjoittelun mahdollisuudet (esim. viittomakieliset materiaalit ja viittomakielialan tapahtumat) muuttuvat jatkuvasti. Mittarin uusintakäytössä tulisi siten huomioda ajankohtainen tilanne. Tutkimustulokset eivät myöskään ole yleistettävissä esimerkiksi muihin vieraiden kielten opiskelijoihin, tulkkioiskelijoihin tai eri maiden viittomakielentulkkikoulutusten opiskelijoihin.

10.2 Johtopäätökset

Yleisesti ottaen tutkimukseen osallistuneet opiskelijat harjoittelivat itsenäisesti melko säännöllisesti, pääasiassa viikoittain. Yksittäisten oppilaiden välillä oli suuria eroja harjoittelun tiheydessä, mutta sen sijaan eri vuosikurssien tai opiskelupaikkakuntien opiskelijoiden välillä ei havaittu huomattavia eroavaisuuksia kuin muutamassa kohdassa. Tällöinkin eroja selitti joko opiskeluajan lyhyys, eri vuosikurssien opiskelun painotukset tai esimerkiksi viittomakielisen tapahtuman järjestämispaikka. Mielenkiintoinen huomio on, että Thorykin (2010, 106–107) tutkimuksen mukaan ASL:n opiskelijat käyttävät harjoitteluunsa sitä enemmän aikaa mitä korkeammalla tasolla he opiskelevat. Opinnäytetyötutkimuksessa mukana olleiden tulkkioiskelijoiden suhteen tilanne oli päinvastainen, sillä harjoittelun määrä väheni yleisesti opiskelun loppua kohti. Ero voi selittyä maiden koulutusjärjestelmien eroavaisuuksilla, mutta joka tapauksessa työelämään siirtymisen kynnyksellä harjoittelulle olisi varmasti tarvetta ja asiaan tulisi siten esimerkiksi tulkkikoulutuksessa kiinnittää huomiota.

Harjoittelukeinojen suhteen tutkimustuloksissa voidaan havaita selkeitä yhtäläisyyksiä nykyisten kieltenoppimista koskevien käsitysten kanssa. Opiskelijoiden vastauksissa näkyi kommunikatiivisen kompetenssin tärkeys esimerkiksi vapaan viittomisen sekä viittomakielellä keskustelemisen painotuksissa. Esille nousivat myös vaihtelevat oppimisympäristöt sekä oppimisen kytkeminen arkielämän tilanteisiin. Kommunikatiivisen kompetenssin osana sanaston opiskelu korostui sekä toteutetussa harjoittelussa että opiskeluvinkeissä, ja esimerkiksi kieliopin harjoittelemista ei nostettu vastauksissa esille.

Myös hyviä harjoittelumuotoja selvittäessä vastaukset noudattelivat nykykäsityksiä tehokkaasta kielenoppimisesta, ja esille nousivat harjoittelun sosiaalinen aspekti sekä autenttisuus (viittomakielisten parissa harjoittelemisen ja autenttiset oppimateriaalit). Lisäksi opiskelijoiden omista harjoitteluvinkeissä suositettiin viittomakielisten parissa harjoittelemista. Käytännön toteutuksessa tilanne oli toinen – yksin harjoittelemisen oli tulkkiopiskelijoiden parissa melko säännöllistä, mutta viittomakielisten kanssa tekemisissä oltiin vain melko harvoin. Tältä osin tutkimustulokset vastasivat siis aiempia tutkimustuloksia (Pääkkönen 2001; Pakkala 2004): viittomakielisten parissa harjoittelemista toivotaan ja suositellaan, mutta käytännön toteutusta pidetään vaikeana. Nikoskisen (2010) tutkimustuloksiin verrattaessa myös viittomakielialan työt olivat tulkkiopiskelijoiden parissa nykyään selkeästi harvinaisempia. Autenttisten kontaktien vähyys näkyi lisäksi opiskelijoiden lisätuen tarpeissa: toiveena oli, että tulkkiopettajat edesauttaisivat opiskelijoiden pääsyä viittomakielisten pariin. Huomattavaa on kuitenkin, etteivät opiskelijat olleet erityisen aktiivisia myöskään autenttisten materiaalien (kuten viittomakieliset uutiset, videotiedotteet) seuraamisessa. Opiskelijan autenttisuutta tulisi siten pyrkiä kehittämään kokonaisvaltaisesti.

Teoriaosuudessa esitelty itsenäisen harjoittelun problematiikka (mm. vähäisten oppimateriaalien ja työskentelyn suunnittelun suhteen) näkyi myös tutkimustuloksissa. Opiskelijat kokivat, ettei itsenäisen harjoittelun ohjeistus ollut riittävää tai tarpeeksi selkeää. Oppilaitokselta toivottiin konkreettista ja monipuolista ohjeistusta, materiaallivinkkejä sekä valmista harjoittelumateriaalia. Harjoittelukeinojen ja -materiaalien vähäisyys näkyi myös opiskelijoiden kuvauksissa omasta harjoittelustaan. Avoimissa vastauksissa kuvatut opiskeluvinkit sekä toteutetut harjoitukset olivat enimmäkseen

melko yleisluontoisia, esimerkiksi luokkakavereiden kanssa harjoittelemisesta tuotiin useimmiten esille pelkästään vapaamuotoinen viittomakielellä keskustelu. Samoin itsenäisessä harjoittelussa käytettävät materiaalit näyttäytyivät tutkimustuloksissa melko suppeina, esimerkiksi harjoittelussa käytettävien verkkosivustojen kuvauksissa toistuivat pääasiassa vain muutamat yksittäiset sivustot. Osin kyseessä on todennäköisesti myös se tutkimustekninen seikka, että kaikki vastaajista eivät jaksaneet aineistonkeruutilanteessa selvittää harjoittelumuotojaan tarkasti.

Kuten teoriaosuudessa esitettiin, omien opiskelustrategioiden tunnistaminen ja opiskelumenetelmien kirjoon tutustuminen edistää oppimisen mielekkyyttä ja tehokkuutta (Kantelinen 2004, 5), joten opiskelustrategioiden monipuolisuuteen voitaisiin itsenäisen harjoittelun ohjeistuksessa ja toteutuksessa panostaa enemmän. Myös muiden vieraiden kielten opiskelussa käytettävät oppimismenetelmät olisivat usein sovellettavissa viittomakielen opiskeluun. Opinnäytetyössä esiteltyjen keinojen ohella harjoittelussa voidaankin käyttää muita vieraiden kielten opiskelua koskevia harjoitteluohteja (ks. esim. Kalaja, Paula & Dufva, Hannele: Kielten matkassa – opi oppimaan vieraita kieliä, 2005; Hurd, Stella & Murphy, Linda (toim.): Success with Languages, 2005; Dufva, Hannele & Martin, Maisa: Hyvän kielenoppijan niksit 2002.)

Kaiken kaikkiaan tutkimustulokset vastasivat opinnäytetyön tekijän mielikuvaa tulkkiopiskelijoiden itsenäisen harjoittelun määrästä ja muodosta sekä itsenäisen harjoittelun ongelmakohdista. Itsenäistä harjoittelua tapahtuu, ja suurimmalla osalla on sitä kohtaan positiivinen asenne, mutta olemassa olevia resursseja, sekä materiaalisia että sosiaalisia, tulisi jatkossa ottaa tehokkaammin käyttöön. Tähän opiskelijat tuntuivat kaipaavan ohjausta tulkkikouluttajilta.

10.3 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja jatkotutkimushaasteet

Opinnäytetyön kautta viittomakielialalle on tuotettu uutta tietoa. Opinnäytetyötä voivat hyödyntää tulkkiopiskelijat ja muut viittomakielen opiskelijat sekä tulkkikouluttajat. Lisäksi opinnäyteprosessista on ollut hyötyä myös opinnäytetyön tekijälle.

Tulkkiopiskelijoiden kannalta tärkeintä tavoitetta monipuolisesta harjoittelukeinojen kuvauksesta voidaan pitää onnistuneena. Mikäli tulkkiopiskelija lukee opinnäytetyön,

ei hän voi ainakaan suoralta kädeltä sanoa, ettei itsenäiseen harjoitteluun olisi keinoja tai materiaaleja. Lisäksi opinnäytetyön liitteenä olevan linkkikokoelman avulla pyrittiin jo osaltaan vastaamaan opiskelijoiden esittämiin toiveisiin laajemmasta harjoittelumateriaalien määrästä. Harjoittelukeinojen esittelyn lisäksi tulkkio opiskelijoiden harjoittelun määrän kuvauksella voi olla merkitystä opiskelijoille. Yleinen harjoittelun määrä voi olla opiskelijalle herättävä (”pitäisiköhän minunkin harjoitella enemmän”), ja toisaalta tieto voi tuoda myös turvallisuuden tunteen (”teen töitä yhtä lailla kuin muut”). Hiljaisen tiedon esille tuominen voikin vaikuttaa myös opiskelijoiden asenteisiin harjoittelua kohtaan.

Tulkkikouluttajien kannalta opinnäytetyössä tuotiin esille tavoitteissa kuvatut ajankohtaiset tiedot opiskelijoiden harjoittelun määrästä ja muodosta sekä siitä, millaista itsenäisen harjoittelun lisätukea opiskelijat kaipaavat tulkkikouluttajilta. Esiin nostettiin muutamia itsenäisen harjoittelun ongelmakohtia, kuten opiskelijoiden tunne harjoitteluharjoitusten riittämättömyydestä sekä harjoittelun väheneminen opiskeluvuosien loppua kohti. Lisäksi tutkimukseen osallistuneet tulkkio opiskelijat toivat esille varteenotettavia ehdotuksia itsenäisen harjoittelun ohjeistuksesta ja järjestämisestä. Näitä tietoja tulkkikouluttajat voivat hyödyntää ohjauksessaan, ja kenties osa tulkkio opiskelijoiden kuvailemista itsenäisen harjoittelun vinkeistä on sovellettavissa myös opetuskäyttöön.

Opinnäytetyön tekijän kannalta opinnäytetyöprosessi oli opettavainen niin tutkimuksellisten taitojen oppimisen kuin viittomakielialan selkeämmän hahmottamisen osalta. Lisäksi opinnäytetyössä yhdistyivät opinnäytetyön tekijän molemmat opiskelualat (viittomakieli ja kasvatustiede), mikä toimi osaltaan motivoivana tekijänä.

Opinnäytetyötutkimukseen osallistuneet opiskelijat kuvasivat harjoittelunsa määrää riittämättömäksi. Edellä kuvattiin opinnäytetyön hyötyä tulkkio opiskelijoiden saamien harjoitteluvinkkien osalta, mutta harjoittelukeinojen tai -materiaalien puute ei kuitenkaan yksin selitä opiskelijoiden harjoittelun määrää. Harjoitteluun vaikuttavat vahvasti myös esimerkiksi muut käytössä olevat resurssit, motivaatio sekä opiskelijan yksilölliset ominaisuudet. Tämän opinnäytetyön puitteissa ei näitä seikkoja pyritty selvittämään, mutta jatkotutkimuksissa tämän peruskartoituksen tietoja voitaisiin syventää laadullisesti. Tulkkio opiskelijoilla olisi esimerkiksi todennäköisesti vahvoja mielipiteitä

siitä, miten opiskelujen kuormittavuus rajoittaa itsenäiseen harjoitteluun käytettävää aikaa ja mitä asialle tulisi tehdä (ks. esim. Sanna Karvonen 2010: *Opiskelu on kivaa, kun se ei ole koko elämä – Kyselytutkimus opintojen kuormittavuudesta Diakoniamattikorkeakoulussa keväällä 2010 läsnä olleille viittomakielen tulkkio opiskelijoille*). Mielenkiintoista olisi selvittää myös itsenäisen harjoittelun motivaatiota: perustuuko harjoittelu sisäiseen vai ulkoiseen motivaatioon, ja vaikuttaako motivaation muoto harjoittelun tehokkuuteen. Olisi myös kiinnostavaa selvittää itsenäisen harjoittelun vaikutusta opintomenestykseen. Hyödyllinen jatkotutkimuksen aihe voisi lisäksi olla se, minkä vuoksi opiskelijat valitsevat tiettyjä harjoittelun muotoja tai materiaaleja, ja miksi juuri ne keinot koetaan tehokkaimmiksi tai käyttökelpoisimmiksi.

LÄHTEET

Ahonen, Outi 2011. Suullinen tiedonanto. 18.4.2011. Helsinki.

Brown, Adam 2008. Pronunciation and good language learners. Teoksessa Griffiths, Carol (toim.) *Lessons from Good Language Learners*. Cambridge: Cambridge University Press, 197-207.

Coleman, James & Baumann, Uwe 2005. The world as a classroom. Teoksessa Hurd, Stella & Murphy, Linda (toim.) *Success with Languages*. London: Routledge, 140–160.

Dufva, Hannele & Martin, Maisa 2002. Hyvän kielenoppijan niksit. Teoksessa Mauraanen, Anna & Tiittula, Liisa (toim.) *Kieli yhteiskunnassa – Yhteiskunta kielessä*. AFinLAn vuosikirja n:o 60, 247–261.

Edmondson, Willis 2000. What we Know about Effective Language Learning, and some Implications for Language Teaching. Teoksessa Kaikkonen, Pauli & Kohonen, Viljo (toim.) *Minne menet kielikasvatus?: Näkökulmia kielipedagogiikkaan*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos, 11–25.

Fuchs, Bertold 2004. *Phonetische Aspekte einer Didaktik der Finnischen Gebärdensprache als Fremdsprache*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Griffiths, Carol 2008. Teaching/learning method and good language learners. Teoksessa Griffiths, Carol (toim.) *Lessons from Good Language Learners*. Cambridge: Cambridge University Press, 255-265.

Hentunen, Anna-Inkeri 2004. *Rakennetaan kielitaitoa. Käytännön konstruktivismia kielenopettajille*. Helsinki: WSOY

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2008. *Tulevaisuuden tulkit, Viittomakielialan yksikkö. Ammattikorkeakoulujen koulutuksen laatuyksikköarviointi vuonna 2010 alka-valle toiminta- ja tuloskaudelle: Esitys koulutuksen laatuyksiköksi*.

Humanistisen ammattikorkeakoulun opinto-opas 2010–2011.

Hynynen, Heidi & Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2010. *Elämä käsillä: Viittomakielentulkin ammatinkuva*. Diakonia-ammattikorkeakoulu. A tutkimuksia 5. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2010 open access. Viitattu 22.11.2010.
http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/A_5_ISBN_9789524931014.pdf

Jaakkola, Hanna 2000. *Kielenoppijan opiskelutaitoja kehittämässä: kokemuksia opetuskokeilusta*. Kehittyvä koulu 7/2000. Helsinki: Opetushallitus.

Jantunen, Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Helsinki: Finn Lectura.

Jantunen, Tommi 2008. Katsaus suomalaisen viittomakielen kielitieteelliseen tutkimukseen. Teoksessa Keski-Levijoki, Jaana (toim.) Opettajankoulutus yhteisön luovana voimana – näkökulmia suomalaisesta viittomakielisestä ja viittomakielisten koulutuksesta. Jyväskylä: TUOPE, 15–23.

Juntunen, Anni-Leena 2011. Kirjallinen tiedonanto. Humanistisen ammattikorkeakoulun Helsingin kampuksen opintotoimisto. 16.02.2011.

Jäntti, Päivi 2005. Suomalaisen viittomakielen rakenteen ja tilankäytön oppiminen vieraana kielenä. Kasvatustieteen laitos. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Kaikkonen, Pauli & Kohonen, Viljo 2000. Minne menet, kielikasvatus? Teoksessa Kaikkonen, Pauli & Kohonen, Viljo (toim.) Minne menet kielikasvatus?: Näkökulmia kielipedagogiikkaan. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos, 7-10.

Kaikkonen, Pauli 2000. Autenttisuus ja sen merkitys kulttuurienvälisessä vieraan kielen opetuksessa. Teoksessa Kaikkonen, Pauli & Kohonen, Viljo (toim.) Minne menet kielikasvatus?: Näkökulmia kielipedagogiikkaan. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos, 49-59.

Kalaja, Paula 2011. Englannin ja ruotsin kielen oppijat toimijoina: koululuokassa ja sen ulkopuolella. Seminaarissa Näkökulmia luokkahuoneen ulkopuoliseen kielenoppimiseen 11.3.2011. Helsinki: Helsingin yliopisto, kielikeskus

Kansaneläkelaitos 2011. Tulkkauspalvelujen kilpailutuksen kysymykset ja vastaukset 2010. Viitattu 15.3.2011

[http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/120210175432NJ/\\$File/Kysymykset%20ja%20vastaukset%20nettiin%2012.2.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/120210175432NJ/$File/Kysymykset%20ja%20vastaukset%20nettiin%2012.2.pdf?OpenElement)

Kantelin, Ritva. 2004. Vieraan kielen oppimisstrategiat. Teoksessa Kantelin, Ritva & Keränen, Sanna (toim.) Annatko nälkäiselle kalan vai opetatko hänet onkimaan? Oppimisstrategiat vieraan kielen opiskelun työkaluina peruskoulussa ja lukiossa. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita. Joensuun yliopisto.

Karjalainen, Sinikka 2005. Kielten itseopiskelussa on monitahoista vuorovaikutusta. Peda-forum - yliopistopedagoginen aikakausjulkaisu (12) 2/2005, 4-6.

Kawai, Yasushi. Speaking and good language learners. Teoksessa Griffiths, Carol (toim.) Lessons from Good Language Learners. Cambridge: Cambridge University Press, 218-230.

Kela: Lakipalvelu 2010. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta (voimassa 1.9.2010 alkaen) 19.2.2010/133. Viitattu 17.4.2011.

<http://www.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/20100133/O1>

Keski-Levijoki, Jaana 2008. Esipuhe. Teoksessa Keski-Levijoki, Jaana (toim.) Opettajankoulutus yhteisön luovana voimana – näkökulmia suomalaisesta viittomakielisestä ja viittomakielisten koulutuksesta. Jyväskylä: TUOPE.

Kirkon keskushallinto 2011. Viittomakielinen työ. Viitattu 15.3.2011.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2F60B8>

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen suomalaisen viittomakielen lautakunnan 32. kokous 30.11.2006. Pöytäkirja. Viitattu 20.11.2010
http://www.kotus.fi/files/1234/Kokous_32-301106.pdf

Kuurojen Liitto ry 2003. Suvi - Suomalaisen viittomakielen perussanakirja. Viitattu 29.10.2010. <http://suvi.viittomat.net/%5Cindex.aspx?c=22>

Kuurojen Liitto ry 2008. Terveystieteiden viittomia. Viitattu 18.11.2010.
<http://www.viivi.fi/terveydenhoito/terveydenhoito.html>

Kuurojen Liitto ry 2010a. Kuurojen Video. Viitattu 17.11.2010.
<http://www.kl-deaf.fi/kuurojenvideo>

Kuurojen Liitto ry 2010b. Viittomakielinen tv. Viitattu 15.11.2010.
<http://www.kl-deaf.fi/nettitiiv>

Kuurojen Liitto ry 2010c. Yhdistyshuone. Viitattu 21.11.2010.
<http://www.kl-deaf.fi/Page/64f0d0b3-9919-44d6-a07d-204d9dfb416e.aspx>

Kuurojen Liitto ry 2011a. Kulttuurituotanto. Viitattu 13.3.2011.
<http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Kulttuurituotanto/>

Kuurojen Liitto ry 2011b. Nuorisotyö. Viitattu 15.3.2011.
<http://www.kl-deaf.fi/fi-FI/Nuorisotyö/>

Kuurojen Liitto ry 2011c. Teatteri Totti. Viitattu 13.3.2011.
<http://www.teatteritotti.fi/>

Lightbown, Patsy & Spada, Nina 2006. How Languages are Learned. Oxford handbooks for language teachers. Oxford: Oxford University Press.

Malm, Anja & Östman, Jan-Ola 2000. Viittomakieliset ja heidän kielensä. Teoksessa Malm, Anja (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 9-34.

Metsämuuronen, Jari 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: Opiskelijalaitos. Helsinki: International Methelp.

Moir, Jo & Nation, Paul 2008. Vocabulary and good language learners. Teoksessa Griffiths, Carol (toim.) Lessons from Good Language Learners. Cambridge: Cambridge University Press, 159-173.

Nikoskinen, Elina 2010. Viittomakielentulkkien (amk) työelämään sijoittuminen, koulutuskokemukset ja jatko-opintosuunnitelmat. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 14. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

Pakkala, Johanna 2004. Yksi iso opintoviikko. Viittomakielentulkkiopiskelijoiden kokemuksia viittomakielen oppimisesta vuonna 2004. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Turun yksikkö. Opinnäytetyö.

Pitkänen, Kari & Karlsson, Leena 2011. Out-of-Classroom Language Learning. Seminaarissa Näkökulmia luokkahuoneen ulkopuoliseen kielenoppimiseen 11.3.2011. Helsinki: Helsingin yliopisto, kielikeskus

Pääkkönen, Outi 2001. ”Viittomakieli avaa silleen toisella tavalla maailmaa”: Viittomakielentulkkiopiskelijoiden kokemuksista viittomakielen opiskelusta vieraana kieleinä. Opettajankoulutuslaitos. Helsingin Yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Rainó, Päivi 2010. Viittomakokoelmat ja lingvistinen feodalismi. Teoksessa Jantunen, Tommi (toim.) Näkökulmia viittomaan ja viittomistoon. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä 5. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto, 139–155.

Rissanen, Terhi 2006. Viittomakielen rakenteen visuaalisuudesta ja ikonisuudesta. Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) Käden käänteessä: Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 26–63.

Rosen, Russell 2010. American Sign Language Curricula: A Review. Sign Language Studies (10) 3/2010, 348-381.

Roslöf, Raija & Veitonen, Ulla 2006. Tavoitteena toimivat tulkkauskäytännöt. Teoksessa Hytönen, Niina & Rissanen, Terhi (toim.) Käden käänteessä: Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura, 163–179.

Salmi, Eeva & Laakso, Mikko 2005. Maahan lämpimään. Suomen viittomakielisten historia. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.

Suomen kuurosokeat ry 2010. Kuurosokeiden lehdet. Viitattu 17.11.2010.

http://www.kuurosokeat.fi/viestinta/kuurosokeiden_lehdet

Suomen Viittomakielen Tulkit ry. Koulutus. Viitattu 20.9.2010.

<http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit-suomessa/koulutus/>

Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010. Helsinki: Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Takkinen, Ritva 2000. Viittomakielen kehitys. Teoksessa Lonka, Eila & Korpijaakko-Huuhka, Anna-Maija (toim.) Kuulon ja kielen kuntoutus. Vuorovaikutuksesta kommunikointiin. Helsinki: Palmenia-kustannus, 77–88.

Thoryk, Robertta 2010. A Call for Improvement: The Need for Research-Based Materials in American Sign Language Education. *Sign Language Studies* (11) 1/2010, 100-120.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valli, Raine 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalla tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 103–127.

Vastamäki, Jaana 2010. Kyselylomaketutkimus: Tutkimusasetelman ja mittareiden valinta. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalla tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 128–140.

Vivolin-Karén, Riitta & Alanne, Kaisa 2003. Luonnos opetussuunnitelmaksi ja suomalaisen viittomakielen rakenteesta. *Käsillä kääntäjät* 1/2003, 5-12.

Vivolin-Karén, Riitta & Alanne, Kaisa 2004. Viittomakieli 1: suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille. Helsinki: Kuurojen Liitto.

Vivolin-Karén, Riitta & Lehtonen, Aliisa 2005. Viittomakieli 2: suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille. Helsinki: Kuurojen Liitto.

Vivolin-Karén, Riitta & Lehtonen, Aliisa 2006a. Viittomakieli 3: suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille. Helsinki: Kuurojen Liitto.

Vivolin-Karén, Riitta & Lehtonen, Aliisa 2006b. Viittomakieli 4: suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille. Helsinki: Kuurojen Liitto.

Vivolin-Karén, Riitta 2002. Me suuret lehtorit. Suomalaisen viittomakielen opetuksen kehittämisestä. Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 22. Helsinki: Kuurojen liitto ry.

Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto 2010. Menetelmäopetuksen tietovarasto: Kvanti-MOTV. Mittaaminen: Muuttujien ominaisuudet. Viitattu 15.12.2010. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/ominaisuudet.html>

Yle 2010. Viittomakielisten uutisten esittely. Viitattu 15.11.2010. http://yle.fi/uutiset/viittomakieliset_uutiset/2008/11/viittomakielisten_uutisten_esittely_376826.html

LIITE 1 HUMAKin viittomakielentulkin koulutuksen rakenne

HUMAKin yhteiset opinnot 10 op			
Orientoituminen ammattikorkeakoulu- opintoihin 5 op		Orientoituminen ammattiin ja ammattialaan 5 op	
Ammattikielten opinnot 80 op			
Suomalainen viittoma- kieli 50 op	Suomen kieli 24 op		Vieraat kielet 6 op
Viittomakielentulkin ammatilliset opinnot 80 op			
Kääntäminen 20 op	Tulkkaus 55 op	Ammatillinen kasvu ja työelämätaidot: yrittäjyys 5 op	Vaihtoehtoiset opin- not
Ammatilliset suuntautumisopinnot 30 op			
Ammatillinen kasvu ja työelämätaidot: Urasuunnittelu ja portfolio 5 op		Suuntautumisen ammattikielet 10 op: SVK 11, SVK 12	
Pedagogiikka 15 op	Kansainvälinen toimintaympäristö 15 op	Tulkkaus	
		Tulkkaus 15 op	Kääntäminen 15 op
		Huonokuuloisille, kuuroutuneille ja kuurosokeille tulkkaus 15 op	
Vapaasti valittavat opinnot 10 op			
Opinnäytetyö ja siihen liittyvät opinnot 30 op			
Tutkiva ja kehittä- vä työote 5 op	Menetelmäopinnot 5 op	Opinnäytetyöpaja 5 op	Opinnäytetyö 15 op

LIITE 2 Linkkikokoelma

Linkkilistalle on pyritty kokoamaan kattava valikoima viittomakielisestä materiaalista Internetissä. Listalla on sekä tutkimusaineistosta nousseita* että muissa yhteyksissä esille tulleita linkkivinkkejä.

Viittomakielisiä / viittomakielistä materiaalia sisältäviä sivustoja

1. **Asl.ms** Sormiaakkosten ymmärtämisharjoituksia.
<http://www.asl.ms/>
2. **DeafZone.** Viittomakielisiä juttuja eri elämänaalueilta
www.x-site.tv/deafzone.
3. **Elävä arkisto.** Televisiossa esitettyjä viittomakielisiä materiaaleja ja opetusohjelmia.
<http://yle.fi/elavaarkisto/?s=s&g=4&ag=28&t=01064>
4. **Facebook.*** Yhteisöpalvelu
www.facebook.com, katso esimerkiksi:
 - a. Kuurojen Liitto
 - b. Kuurojen Liiton nuorisotyö
 - c. Tammersign
5. **H3.** Viittomakielisiä uutisia kansainvälisellä viittomisella.
<http://www.h3.tv/>
6. **Helsingin kaupunki.** Viittomakielinen tietopaketti Helsingin kaupungin päätöksenteosta ja taloudesta.
<http://www.hel.fi/hki/helsinki/fi/Helsinki+palvelee/Viittomakielisille>
7. **Jyväskylän ammattikorkeakoulu.** Jyväskylän ammattikorkeakoulun koulutustarjonta.
<http://www.jamk.fi/koulutus/viittomakielella>
8. **Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.** Kotuksen esittely.
<http://www.kotus.fi/?l=sgn&s=1>
9. **Kuurojen Liitto ry.*** Kuurojen Liiton verkkosivut, joissa lähes kaikki teksti myös viittomakielellä. Sivuille myös päivittyä uutta viittomakielistä materiaalia.
www.kl-deaf.fi
10. **Kuurojenurheilu.** Tietoa ja ajankohtaisia asioita kuurojen urheilusta.
<http://www.kuurojenurheilu.com>
11. **Luksitko. Viittomakielisiä artikkeleita.**
<http://www.vii.vi.fi/luksitko/lukineuvola.html>
12. **Markku Jokinen.*** Kuurojen Liiton toiminnanjohtaja.
<http://www.markkujokinen.org/>
13. **Osata-projekti.** Projektia esittelevä verkkosivusto, jossa tekstit viittomakielellä.
<http://www.osata.net/fi-FI/viittomakieli/>
14. **Papunet.*** Sivusto kommunikoinnista ja selkokielestä. Kuvapankissa myös viittomia.
<http://www.papunet.net/>
15. **Seitsemän veljestä.** Otteita seitsemän veljeksien 1 luvusta viittomakielellä.
<http://www.seitsemanveljesta.net/main.html>
16. **Signline.** Tulkkauspalveluja tuottava yritys.
www.signline.fi
17. **Signmark.** Viittomakielinen rap-artisti.
<http://signmark.biz>
18. **Suomen kuurojen urheiluliitto.*** Suomenkieliset ja viittomakieliset verkkosivut, joilla esitellään Suomen kuurojen urheiluliittoa ja sen toimintaa.
<http://www.skul.org/fi/> & <http://www.skul.org/cd2/>

19. **Suomi.fi.*** Linkkilista julkishallinnon verkkosivuille, jonne on tuotettu viittomakielinen käännös.
<http://www.suomi.fi/suomifi/suomi/viittomakielisille>
- a. **Design for all.** Esteettömyystietoutta viittomakielellä.
<http://dfasuomi.stakes.fi/FI/vk.htm>
 - b. **Digi-tv info.** Tietoutta digi-tv –aikaan siirtymisestä.
<http://www.digitelkkari.fi/site/viittomakieli.shtml>
 - c. **Eduskunnan oikeusasiamies.** Eduskunnan oikeusasiamiehen esittely.
<http://www.oikeusasiamies.fi/Resource.phx/ea/viittomakieli/vkvideot.htx>
 - d. **Eduskunta 100 -vuotta.** Eduskunnan 100 -vuotisjuhlaan liittyvää aineistoa.
<http://web.eduskunta.fi/Resource.phx/eduskunta/ek100/viittomakieli.htx>
 - e. **Eduskunta.** Eduskunnan esittely.
<http://web.eduskunta.fi/Resource.phx/eduskunta/tervetuloa/viittomakielinenesittely.htx>
 - f. **Elokvantaju.** Elokuvatuotannon viittomakielinen verkko-oppimateriaali.
<http://elokuvantaju.ujah.fi/viittomakieli/viittomakieli.jsp>
 - g. **Europarlamenttivaalit.** Euroopan parlamentista, europarlamenttivaaleista ja äänestämisestä viittomakielellä.
http://www.signwebb.fi/eu/eu_vote.fi.html
 - h. **Gloaalikasvatus.fi.*** Tietoutta kehitysmaista ja kehitysmaiden tilanteesta.
<http://www.gloaalikasvatus.fi/viittomakieli>
 - i. **Hyvis.*** Artikkeleita terveydestä ja hyvinvoinnista, paljon myös viitottuina.
<http://www.hyvis.fi/>
 - j. **Kela – Vammaisten tulkkipalvelut.** Vammaisten henkilöiden tulkkaukspalvelut.
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NE%20T/240510155837KP?OpenDocument>
 - k. **Kela.*** Tietoutta Kelasta ja Kelan etuuksista.
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NE%20T/260107144134AK?openDocument>
 - l. **Kulttuuria kaikille.** Tietoutta kulttuuripalvelun saavutettavuudesta.
<http://www.kulttuuriakaikille.fi/viittomakieli.php>
 - m. **Kuluttajavirasto.** Kuluttajille tärkeää tietoutta viittomakielellä.
<http://www.kuluttajavirasto.fi/Page/0bc8b7bc-0203-4cd4-b39b-e210bb4bb803.aspx>
 TAI <http://www.kuluttajavirasto.fi> -> Viittomakieli
 - n. **Pelastustoimi.** Turvallisuus ja pelastautumistietoa.
<http://www.pelastustoimi.fi/turvatietao/pelastautumisopas>
 - o. **Poliisi.** Jos joudut rikoksen uhriksi -esite viittomakielellä.
<http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/F07E4C9C281C6D7BC2256E3600369D2A>
 - p. **Päihdelinkki.** Tietopankki ja itsearviointitesti päihteiden käyttöön liittyen.
<http://www.paihdelinkki.fi/viittomakielinen>
 - q. **Sakasti.evl.fi.** Viittomakielinen kirkkokäsikirja: jumalanpalveluksen ydintekstien glossit sekä linkit viitottuihin käännöksiin.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content4DBDAB>
 - i. **Youtube.** Isä meidän –rukous viittomakielellä
<http://www.youtube.com/watch?v=qVWn5NRw9Hg>
 - ii. **Youtube.** Jouluevankeliumi viittomakielellä
<http://www.youtube.com/watch?v=31FBN17CmS0>
20. **Syke.** Viittomakieliset verkkosivut, joilla esitellään rytmin havaitsemista ilman kuuloa. Linkit myös Syke-dokumenttiin ja viittomakielisille suunnattuun rytmipeliin Pikku Peikko Rohkea.
<http://www.knack.fi/>
21. **Teckeneko.*** Finlandssvenska teckenspråkiga rf:n verkkosivusto, jossa esitellään mm. yhdistyksen toimintaa suomenruotsalaisella viittomakielellä.
<http://www.teckeneko.fi/>
22. **Tiina Jaakola.** Kunnallisvaaliehdokas.
<http://tiinajaakola.ehdolla.fi/>
23. **Tv-maksu.** Tiivistelmä tv-maksuasioista.
<http://www.tv-maksu.fi/index/tietoa/viittomakieli.html>

24. **Vaalit.fi.** Tietoutta eduskuntavaaleista
<http://www.vaalit.fi/53920.htm>
25. **Vapa.** Vammaisten päihde- ja mielenterveystyön viittomakieliset sivut.
http://www.vapa.info/viittomakielinen_etusivu/
26. **Viito ry.*** Jyväskylän yliopiston viittomakieliset ja viittomakieltä opiskelevat.
<http://viito.wordpress.com/>
27. **Viittomakielialan osuuskunta Via.** Tulkkauspalveluja tuottava yritys.
www.via-ok.net
28. **Viittomakielinen opinto- ja uraohjauskeskus.*** Viittomakielellä tietoutta ammatinvalinnan, opiskelun ja työnhaun tueksi.
<http://www.virtuopo.net/vk/>
29. **Viittomakielinen tv.*** Jatkuvasti päivittyvä Internet-televisio, jossa mm. ajankohtaisia uutisia ja ilmoituksia tulevista tapahtumista. Lisäksi omat kanavat lapsille ja nuorille.
<http://www.kl-deaf.fi/nettityv>
30. **Viittomakieliset uutiset.*** Viittomakielisten uutisten verkkosivut, joilta linkki myös Yle Areenaan tallennettuihin viittomakielisiin uutisiin.
http://www.yle.fi/uutiset/viittomakieliset_uutiset
31. **Viivi, viittomakielisen opetuksen portti.*** Viittomakielistä oppimateriaalia ja paljon linkkejä viittomakielisiin materiaaleihin. Pääasiassa lapsille tarkoitettu, joten sivuilta löytyy esimerkiksi viitottuja satuja.
<http://www.viivi.fi/>
32. **Viparo.** Tulkkauspalveluja tuottava yritys.
www.viparo.com
33. **Visuaalista matematiikkaa.** Esimerkkejä viittomakielisestä matematiikasta.
http://www.viivi.fi/osata_matematiikka/matematiikka.html
34. **Yle Areenan viittomakieliset uutiset.*** Yle Areenaan tallennetut viittomakieliset uutiset ja Viikko viitottuna -ohjelma.
<http://areena.yle.fi/ohjelma/89f309a2fbef9f6203311231dc7e1119>
35. **Youtube.*** Videopalvelu
www.youtube.com, katso esimerkiksi:
 - a. TKUkirjasto - Turun kaupunginkirjaston esittelyvideot viittomakielellä
 - b. comalm – C.O. Malmin koulun oppilaiden viittomakielisiä tarinoita
 - c. tammersign – Yhdistyksen tiedotteita

Viittomakielen sanakirjat Internetissä

1. **Aslpro.*** Amerikkalaisen viittomakielen sanakirja.
<http://www.aslpro.com/asf>
2. **Kuuroihin ja viittomakieleen liittyviä käsitteitä.**
<http://www.viivi.fi/kasitteet.htm>
3. **Lasten viittomasanakirja 1.**
http://www.viivi.fi/lastensanakirja_uusi
4. **Lasten viittomasanakirja 2.**
http://www.viivi.fi/lastenviittomasanakirja/lastenviittomasanakirja_web_content.html
5. **Ruoan valmistus –viittomia.**
http://www.viivi.fi/ruoanvalmistus_vittomia
6. **Spreadthesign.** Useiden maiden viittomistoa.
<http://www.spreadthesign.com/fi/>
7. **Suvi – suomalaisen viittomakielen perussanakirja ***
<http://suvi.viittomat.net/>
8. **Terveydenhoitoalan viittomia.***
<http://www.viivi.fi/terveydenhoito/terveydenhoito.html>

Viittomakielialan tuntemusta Internetissä

1. Uutisia, tietoutta

- a. **Kotus.** Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen viittomakielen lautakunta. Sivustolta löytyy myös kokousten pöytäkirjat, joissa tietoa mm. viittomakielen kielenhuollosta.
<http://www.kotus.fi/index.phtml?s=1277>
- b. **VKala.** Viittomakielialan uutiset.
<http://www.vkala.fi/>

2. Viittomakielialan toimijoita

- a. **Finlandsvenska Teckenspråkiga r.f.**
<http://www.dova.fi/svenskadova/>
- b. **Kuuloliitto.**
www.kuuloliitto.fi
- c. **Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto.**
<http://www.kvl.org/>
- d. **Kuurojen Palvelusätiö.**
www.kuurojenpalvelusaatio.fi
- e. **Kuurojen yhdistykset.** Linkkilista yhdistysten kotisivuille.
<http://www.viivi.fi/kuurojenyhdistykset.htm>
- f. **Kuulovammaisten peruskoulut.** Linkkilista koulujen sivuille.
<http://www.viivi.fi/koulut.htm>
- g. **Kuurojen Vanhempien Kuulevien Lasten Yhdistys ry.**
<http://www.coda.fi/>
- h. **LapCi ry.**
www.lapci.fi/
- i. **Suomen kuurosokeat ry.**
www.kuurosokeat.fi
- j. **Suomen viittomakielentulkit ry.***
www.tulkit.net
- k. **Tulkkauspalveluita tarjoavat firmat.** Linkkilista firmojen kotisivuille.
<http://www.tulkit.net/linkit/tulkkausalan-yrityksia-suomessa/>

Viittomakielen opetussivuja

1. **Kantti.net.*** Viittomakielen alkeet ja tietoutta viittomakielialasta
<http://www.kantti.net/viittomakieli>
2. **Yle.fi.** Viittomakielen alkeet.
<http://oppiminen.yle.fi/viittomakieli> tai <http://opettajatv.yle.fi/teemat/aine/566/818>

Suomenkielistä materiaalia tulkattavaksi

1. **Selkouutiset.*** Uutisia selkokielellä
<http://yle.fi/selkouutiset/>
2. **Yle Areena.*** Televisio- ja radio-ohjelmia.
<http://areena.yle.fi/>
3. **Yle.fi – Oppiminen.*** Ääniklippejä eri aiheista.
<http://oppiminen.yle.fi/>

LIITE 3 Sähköisen kyselylomakkeen runko

VIITTOMAKIELEN TULKKIOPISKELIJOIDEN ITSENÄINEN HARJOITTELU

Tämä kyselytutkimus on osa opinnäytetyötäni, jonka tarkoituksena on selvittää viittomakielen tulkkiopiskelijoiden itsenäisen harjoittelun keinoja ja määrää. Opinnäytetyön tavoitteena on kerätä "vinkki-paketti" tukemaan tulkkiopiskelijoiden itsenäistä harjoittelua. Lisäksi tavoitteena on tuottaa tulkkiopiskelulle tietoa opiskelijoiden itsenäisestä harjoittelusta ja siitä, kuinka oppilaitos voisi osaltaan tukea itsenäisen harjoittelun toteutumista. Kaikkien etu on mahdollisimman vaivaton ja mukava opiskelminen, toivottavasti jaat siis omat opiskeluvinkkisi muillekin!

Tarkoituksena on siis selvittää nimenomaisesti omaehtoista harjoittelua, joten **arvioi vastatessasi vain sitä harjoittelua, jota olet itsenäisesti tehnyt omien päätötesi ja aikataulujesi mukaisesti**. Rajaa siis koulussa tehty tehtävät ja opettajien antamat läksyt kyselystä pois. Esimerkiksi viittomakielen tenttiin valmistautuminen on kuitenkin usein omaehtoista harjoittelua, joten huomioi se myös itsenäisen harjoittelusi osaksi.

Tutkimukseen osallistutaan anonymisti ja myös aineiston analyysissä vastauksia käsitellään kokonaisuuksina, joten yksittäisen osallistujan vastaukset eivät ole yhdistettävissä toisiinsa.

TAUSTATIEDOT

1. Millä vuosikurssilla opiskelet tällä hetkellä?
 - Ensimmäisellä, toisella, kolmannella, neljännellä
2. Millä kampuksella opiskelet?
 - Helsinki, Kuopio
3. Minkä ikäisenä aloitit opiskelemisen tulkkiopiskelututuksessa?
 - 18–20 v., 21–23 v., 24–26 v., 27 v. tai yli
4. Aikaisempi koulutustaustasi:
 - Ammattitutkinto, Ylioppilastutkinto, Alempi korkeakoulututkinto, Ylempi korkeakoulututkinto, Muu, mikä?

ITSENÄINEN HARJOITTELU TULKKIOPINTOJEN AIKANA

5. Kuinka tärkeänä pidät itsenäistä harjoittelua tulkkiopintojen aikana?
 - 1 Ei lainkaan tärkeää – 5 Erittäin tärkeää
6. Kuinka usein keskimäärin harjoittelet itsenäisesti? Arvioi harjoitteluasi kuluvana lukuvuonna.
 - Päivittäin, Parin päivän välein, Viikoittain, Parin viikon välein, Kuukausittain, Parin kuukauden välein, Harvemmin, Vain ennen tenttiä tai muuta tärkeää tilannetta, En koskaan
7. Miten arvioisit harjoittelusi määrää asteikolla 1-5? Arvioi harjoitteluasi kuluvana lukuvuonna.
 - 1 Harjoittelen mielestäni aivan liian vähän – 5 Harjoittelen mielestäni täysin riittävästi
8. Onko harjoittelusi määrä vaihdellut opiskeluvuosien kuluessa?
 - Harjoitteluni määrä on lisääntynyt selkeästi, Harjoitteluni määrä on lisääntynyt jonkin verran, Harjoitteluni määrä on pysynyt jotakuinkin samana, Harjoitteluni määrä on vähentynyt hieman, Harjoitteluni määrä on vähentynyt selkeästi, En osaa sanoa
9. Mistä olet saanut ideoita tai vinkkejä harjoitteluusi?

- Tulkikouluttajilta, Luokkakavereiltani, Muiden vuosikurssien tulkkiopiskelijoilta, Alan kirjallisuudesta, HumakPron viestipalstoilta, Kuuroilta, Olen kehittänyt harjoittelukeinoja itse, Muualta, mistä?

VIITTOMAKIELEN TAITOJEN HARJOITTELEMINEN

10. Millaiset viittomakielen harjoittelun muodot mielestäsi ovat hyödyllisimpiä? Valitse max 3.
 - Viittomakielen oppikirjojen avulla harjoittelu, Viittomiston opiskelu sanakirjoista, Alan kirjallisuuteen perehtyminen, Viittomakielisten uutisten tai videotiedotteiden seuraaminen, Internetin viittomakielisten materiaalien avulla harjoitteleminen, Vapaa viittomakielen tuottaminen, Yhteinen harjoittelu opiskelukavereiden kanssa, Taitojen harjoitteleminen viittomakielisten parissa, Muu, mikä?
11. Kuinka usein harjoittelet seuraavilla tavoilla? Arvioi harjoitteluasi kuluvana lukuvuonna.
 - Opittujen viittomien kertaus, Vapaa viittomakielen tuottaminen, Oman viittomisen nauhoitus ja analysointi, Tulkkausharjoitukset SVK-SK, Tulkkausharjoitukset SK-SVK
 - Päivittäin, Muutaman kerran viikossa, Kerran viikossa, Muutaman kerran kuukaudessa, Kerran kuukaudessa, Muutaman kuukauden välein, Harvemmin, Vain ennen tenttiä tai muuta tärkeää tilannetta, En koskaan
12. Kuinka usein katselet seuraavia viittomakielisiä ohjelmia/materiaaleja?
 - Viittomakieliset uutiset, Viikko viitottuna, Viittomakielinen netti-tv, Muut viittomakieliset materiaalit Internetissä, Kuurojen videotiedote, Viitottu Tuntosarvi –lehti, Viittomakieliset DVD:t
 - Päivittäin, Muutaman kerran viikossa, Kerran viikossa, Muutaman kerran kuukaudessa, Kerran kuukaudessa, Muutaman kuukauden välein, Harvemmin, Vain ennen tenttiä tai muuta tärkeää tilannetta, En koskaan
13. Mitä Internet -sivuja olet käyttänyt itsenäisessä harjoittelussasi apuna? (Avoin kysymys)
14. Kuinka hyödyllisiä viittomakielen oppikirjat ovat mielestäsi itsenäisen opiskelun kannalta?
 - 5 Erittäin hyödyllisiä – 1 Täysin hyödyttömiä
15. Kuinka hyödyllisiä viittomakielen sanakirjat ovat mielestäsi itsenäisen opiskelun kannalta?
 - 5 Erittäin hyödyllisiä – 1 Täysin hyödyttömiä
16. Millaisia opiskeluvinkkejä antaisit muille tulkkiopiskelijoille? (Avoin kysymys)

VIITTOMAKIELEN TAITOJEN HARJOITTELEMINEN VIITTOMAKIELISTEN PARISSA

17. Kuinka usein tapaavat viittomakielisiä erilaisissa tilanteissa?
 - Kuurot kaverit/tuttavat, Kuurot sukulaiset, Kuurojen yhdistysillat, Erilaiset tapahtumat, Työt, Muut tilanteet
 - Päivittäin, Viikoittain, Parin viikon välein, Kerran kuukaudessa, Parin kuukauden välein, Joitakin kertoja vuodessa, Kerran vuodessa, Harvemmin, En koskaan
18. Missä muualla olet kontaktissa viittomakielisiin? (Avoin kysymys)
19. Oletko osallistunut opiskeluaikanaasi seuraaviin tapahtumiin?
 - Kuurojen valtakunnalliset kulttuuripäivät, Valtakunnalliset viittomakieliset nuorisopäivät, Senioreiden kulttuuritapahtumat, Teatteri Totin esitykset, Viittomakieliset filmifestivaalit

lit, Kuurojen urheilutapahtumat, Signmarkin keikat, Sencity, Suomen Viittomakielen
Tulkit ry:n opintopäivät

20. Mihin muihin viittomakielisiin tapahtumiin olet osallistunut? (Avoin kysymys)
21. Jos olet tehnyt opiskeluaikanasia töitä viittomakielialalla, millä nimikkeellä olet tehnyt töitä ja missä?
 - Viittomakielen tulkkiohjaaja, Lastenohjaaja, Lähihoitaja, Tulkkivälittäjä, Muu, mikä?
22. Oletko ollut Opetustulkkikeskus Oton kautta mukana tulkkauks- tai opetustilanteissa? Arvioi koko opiskeluaikaasi.
 - En koskaan, Kerran, 2-3 kertaa, 4-10 kertaa, Enemmän kuin 10 kertaa
23. Kuinka hyödyllisenä koet Oton toiminnan?
 - 5 Erittäin hyödyllisenä – 1 En lainkaan hyödyllisenä
24. Millaisia yhteisen harjoittelun muotoja olette toteuttaneet opiskelukavereidesi kanssa? (Avoin kysymys)

TULKKIKOULUTUKSEN ROOLI ITSENÄISESSÄ HARJOITTELUSSA

25. Kuinka hyvin olet mielestäsi saanut tulkkikouluttajilta ohjeistusta/vinkkejä itsenäiseen harjoitteluun?
 - 5 Erinomaisesti – 1 Erittäin huonosti
26. Millaisia itsenäisen harjoittelun ohjeita olet saanut tulkkikouluttajilta? (Avoin kysymys)
27. Mitä olet mieltä saamistasi ohjeistuksista?
 - 1 Ohjeistus ei ole auttanut minua harjoittelussani yhtään – 5 Ohjeistuksesta on ollut selkeästi apua harjoittelussani
28. Millaista lisätukea toivoisit oppilaitoksen tarjoavan itsenäistä harjoittelua varten?

Paina vielä LÄHETÄ, jotta vastauksesi tallentuvat. Kiitos vastauksestasi!